

Halottak napjára emlékezünk 20
All Saints Day 25

1956 — mit jelent ma? 4-7, 17
The meaning of 1956 today 8-9

Képes Ajánló

OFFERINGS PICTURED

... show you some of the articles to choose from in this issue.

Mátyás király,
második rész
10-12

Matthias Corvinus,
part 2
12-13

Szegedy Krisztina:
Finom porcelánok
22
Fine Magyar Porcelain
23

Dr Endre Maurer: Remember
21

Folytatjuk a
Barangolást a Közép
Dunántúlon
28, 30

Wanderlust:
Central Transdanubia
29, 31

Szellemi értékeink:
Batsányi János
22-23

Hungarian Poets:
János Batsányi
24-25

Sáfár László:
Puskásék nyomában 36

Paul Hellyer:
Famous Hungarians:
Arthur Koestler
14-15

VÁLASZTHATUNK

- Rabok legyünk vagy szabadok?
Ez a kérdés, válasszatok!

... Petőfi Sándor jól ismert sorait minden magyar a szívéen viseli. Évszázadok belénk vésték a benne szereplő fogalmakat. Amikor Petőfi elkialtotta a Nemzeti Múzeum lépcsőin 1848. március 15-én, hogy *Talpra magyar!*

akkor a Habsburg uralomtól lerázására buzdította a népet, de a versében megfogalmazódó eszme előtte is, és azóta is foglalkoztat bennünket.

Sokan nem gondolunk bele abba, hogy egyáltalán van választási lehetőség. Egyértelmű - és ezért nem is nagyon kérdőjelezzük meg, hogy amibe beleszületünk abba beleszülettünk, az tehát a mi sorsunk, akármilyen is legyen az. A felfelé, vagy a kifelé való törekvés az elégedetlenségéből sarjad, de sokunknak eszünkbe se jut, hogy lehetne másként is.

Ezért volt történelmünk során annyira kritikus szerepe a Petőfiknek, illetve a fiatal idealista nagyravagyóknak, és azoknak is, akik például '56-ban egy jobb, egy szabad jövőben hittek.

A Semmelweis Egyetem Magatartástudományi Intézetének vezetője, Kopp Mária a hamarosan megjelenő *Magyar lelkiállapot, 2008* c. könyvében arra az elkeserítő tényre világít rá, hogy az elmúlt 7-8 év alatt nagymértékben — több mint harminc százalékkal - romlott a magyar lelkiállapot: több a szorongás, nagyobb a stressz és fokozódik a tehetetlenség érzése.

Magyarországon élesebb a helyzet, mint más európai országban, de a tehetetlenség érzése mindinkább jellemző a mai társadalom fiataljaira, nem csak Magyarországon, hanem itt Új-Zélandban is, és szerte a világban. A hit, illetve értékrend nélkül nevelt fiatalokat cserbenhagyta a 21-ik század eszmevilága. Pontosan az a generáció, amiből a történelem nagyjai nőnek ki, érzi azt, hogy — *Minek, mikor úgys mindegy?* Pedig erről szól a demokrácia. Az emberek ugyanis nem uralkodhatnak, ha nem választanak.

Mint a világ sok országában, Új-Zélandban és Magyarországon is a közéleti kérdéseket közvetlenül megszavazhatjuk a képviseleti demokráciában, azaz az általunk választott képviselőkön keresztül. Ha demokratikus országban születünk, nevelkedünk, akkor egyértelműen hozzátartozik a felnőttkor küszöbátlépéséhez a szavazójog megszerzése, a saját sorsunk befolyásolásának lehetősége.

Most Új-Zélandban néhány hét múlva képviselő-választásra kerül sor. Biztató megfigyelni az érdeklődő fiatalokat, akik életükben először készülnek élni szavazójogukkal. Szisztematikusan megfontolják a jelölteket, a pártokat, hozzámérik azokat a saját eszméikhez, kérdeznak, gondolkodnak, egymás közt megvitadják tapasztalataikat. Még nincsenek kiábrándulva, nem érzik tehetetlennek magukat - mármint azok, akik veszik a fáradságot! Sajnos vannak azonban olyanok, akik nem törődnek mindezzel, akik nem vállalják a felelősséget, vagy valóban tehetetlennek érzik magukat.

Új-Zéland százötvenöt éves demokráciájában háromévenként tartanak választásokat. 1996-ban vezették be a mostani vegyes arányos képviseleti parlamenti rendszert, amelyet a német modellre építettek. A részvételi arány rendszeresen nyolcvan százalék fölött van, a kimaradó tizenöt-húsz százalék (a Szociális Fejlesztési Minisztérium 2008 riportja szerint) főleg a csekély jövedelműek, a fiatalok és a maori, valamint szigetiek szavazókból áll.

[folytatás a 9. oldalon]

IT'S UP TO US

- Shall we be slaves or shall we be free?
This is the question, choose and you'll see!

These well-known lines by Sándor Petőfi are imprinted on every Hungarian's heart. Centuries have etched the notion behind these lines into us. When Petőfi stood on the steps of the National Museum on 15 March 1848 and proclaimed "On your feet, Magyar!" he was challenging the people to rise up against Austrian rule, but the idea behind his proclamation was valid before then and has remained valid since.

Many of us don't think about the fact that in any given situation we have a choice. We take for granted that what we are born into defines who we are and determines our fate, whatever that may be. Any attempts to break out of that mould or move up in the world stem from dissatisfaction with "our lot", but often it doesn't even enter our minds that it could be any other way.

This is why people like Petőfi, and other young idealists, including those who, in 1956, believed in a better, free future, have played such critical roles in the course of history.

In her soon to be released book entitled *Hungarian State of Mind, 2008*, head of the Behavioural Science Institute at Semmelweis University, Professor Mária Kopp, sheds light on the depressing fact that the state of Hungarians' psyche has significantly deteriorated over the last 7-8 years — by more than 30 percent in fact. There is more anxiety, greater stress levels and the degree of perceived powerlessness is steadily increasing.

The situation is worse in Hungary than in other European countries, but the sense of powerlessness is characteristic of young people in today's society wherever you look, be it Hungary, New Zealand or throughout the world. Today's youth who have been raised without faith or without a value system have been let down by the 21st century. The very generation from which history's outstanding figures emerge is asking, "Why bother, when it makes no difference?" Yet this is the very essence of what defines democracy. People can't rule if they don't exercise their right to choose.

Similarly to many of the world's countries, the people of New Zealand and Hungary can vote on questions of public interest in a representative democracy, i.e. through our elected representatives. If we are born and raised in a democratic country, then obtaining the right to vote - the possibility to influence our own fate, is an automatic part of our transition into adulthood.

New Zealand is just a few weeks before a general election. It is encouraging to observe interested young people preparing to exercise their right to vote for the first time in their lives. They are looking at the various candidates and parties, analysing what they stand for and weighing it against their own values; they are asking questions, thinking about it all and debating the options. Those who are taking the trouble are not (yet) disillusioned, nor do they feel powerless. But unfortunately many can't be bothered and won't take responsibility for their right to vote, or genuinely believe they are powerless.

New Zealand's democracy is 155 years old. General elections are held every three years. In 1996 the parliamentary system was changed to a system similar to the German model of mixed member proportional (MMP) representation. Voter turnout in New Zealand has regularly been above 80 percent, and the 15-20 percent who stay away from the polling booths (according to a 2008 Ministry of Social Development report) seems to be mainly made up of people on lower incomes, young people and people of Maori and Pacific ethnic origin.

[continued on p. 9]

múlt

.

kor

TÖRTÉNELEM TANÁROK KOLLEKTÍV FELEJTÉSE

Two years ago the *Magyar Hírlap* daily examined the history curriculum and what Hungarian children were being taught about the 1956 revolution. They confirmed that the subject remained taboo throughout the communist years and was referred to as the counter-revolution, with only a handful daring to refer to it as a revolution even in the years preceding the fall of communism. It was referred to as "collective amnesia". After the initial euphoria of 1989, the air appeared to freeze around subject of 1956. What is taught these days about the revolution often seems to become a victim of shortage of time and depends on the teacher concerned. However the recently introduced two-tiered system of matriculation places more emphasis these days on students getting a fuller picture of what actually happened in 1956.

As for 2008, history teacher, Júlia Szabó, says contemporary history is more thoroughly taught per se in secondary schools these days. History teachers qualifying in recent years have a good grounding in the facts of the revolution, so secondary students should end up with a more accurate grasp of 1956 in coming years.

A rendszerváltás előtti történelemtanítás egyetlen igazi tabuja; a kilencvenes évek nagy szakmai fejlődésének okozója — mondják 1956-ról a történelemtanárok. A hivatalos propaganda-tananyag kétszer változott jelentősen a múlt rendszerben.

A szovjet harcosok 1956-ban a világháború után immár másodszor szabadították meg népünket saját vérük hullatásával a fasiszmus rémtetteitől — legalábbis így tanulták az akkori eseményeket 1962-től, a forradalom tananyagga minősítésétől a diákok. Ellenséges, uszító, áruló, bomlasztó, revizionista, felforgató — nincs olyan mondat az akkori tankönyvben, melyben ne szerepelne valamelyik jelző a fentiek közül '56-ot tárgyalva.

A szélsőséges megfogalmazás a hatvanas évek végére jelentősen enyhül, s az akkor elfogadott tankönyvi szöveg végül apró módosításokkal csaknem másfél évtizedig maradhatott hivatalos oktatási segédanyag, hogy aztán a nyolcvanas évek első harmadában ismét egy jóval enyhébb verzió váltsa fel. "Kádár János maga is egyre finomabban fogalmaz, belső körben már a hetvenes években elhangzik, hogy mindkét oldalon sajnálja '56 hiábavaló áldozatait" — világít rá az okokra Szerencsés Károly történész, az ELTE docense. Mindennek ellenére a történelemtanárok egybehangzó véleménye szerint 1956 a "legtabu tabu" marad egészen a rendszerváltás pillanatáig.

Még a rendszerváltás előtti években is csupán néhányan merték nyíltan forradalomként tanítani az eseményeket — emlékszik vissza Miklósi László, a Történelemtanárok Egyletének elnöke. Mint mondja, akkori kollégái közül körülbelül tízből egyvalaki vállalta az ellenzéki szemléletű oktatást, de nem voltak sokkal többen azok sem, akik dogmatikusan ragaszkodtak a hivatalos verzióhoz. A többiek a kettő között egyensúlyoztak: ellenforradalmat emlegettek, de igyekeztek árnyalni a képet.

A rendszerváltáskor azután egy csapásra változik meg 1956 megítélése — a

Egykori gimnáziumi tankönyvek Nagy Imréről

60-as évek: Nagy Imre és társai kétszínű játékba kezdtek. A Központi Vezetőség ülésén elismerték a felkelés ellenforradalmi jellegét, és részt vállaltak annak leverésében. Így érték el, hogy bekerültek a vezetésbe, Nagy Imre pedig a miniszterelnöki székbe. Nagy Imre és csoportja azonban hamarosan levetette kommunista álcát, és a nyílt árulás útjára lépett. Bomlasztotta a népi demokrácia megvédésére kész forradalmi erőket, és hagyta kibontakozni az osztályellenség véres terrorját.

70-es évek, 80-as évek első fele: Nagy Imre, aki szintén az ellenforradalmi lázadás ellen foglalt állást, és ígéretet tett annak leverésére, ismét elfoglalta a miniszterelnöki széket. De az eseményekkel versenyt futva egyre jobbra tolt, kormányába mind reakciósabb, nyíltan ellenforradalmi politikusokat vont be. Az ellenforradalomnak „forradalomná” nyilvánításával megbénította a szocializmus híveit, szélesre tárva a kapukat a kapitalista, nacionalista és fasiszta áradat előtt. Az utcákon véres fehérterror bontakozott ki.

80-as évek második fele: Október 24-én Nagy Imrét nevezték ki miniszterelnökké. Ettől kezdve a vezetése alatt álló kormány összetétele szinte naponta módosult. A fegyveres lázadást azonban nem tudta felszámolni, sőt fokról fokra meghátrált az ellenforradalom előtt.

"Nem ez volt az a téma, amelyben egy tanár szembement az árral. Amikor minden másról mertük az igazságot tanítani, '56-ról akkor sem mondhattuk, amit gondoltunk" — emlékszik vissza Száray Miklós, az Apáczai gimnázium vezető tanára. Ráadásul — mondja — amikor 1978-ban diplomázott, még "kollektív felejtésbe" menekültek a tanárok, csupán néhány mondattal elintézve '56-ot — vagy annyival sem. Szerinte 1985 körül kezdett árnyalódni a kép, de még akkortájt is kizárólag ellenforradalomként voltak említhetők az események. "Vagy nem tanítottuk, vagy mást mondtunk, mint amit gondoltunk" — összegez Száray.

szakemberek szerint túlságosan is hirtelen. "Azt hittük, 1989-ben már készen áll a fiókban egy új történelemtankönyv — mondja Miklósi —, ehelyett azonban a szakma meglepetésére vagy kihagyták a '45 utáni eseményeket a könyvek-ből, vagy évekig ugyanolyan beosztású, szemléletű írások jelentek meg, melyekben kicserélték a minősítéseket, s a szóhasználatnál görcsösen ügyeltek arra, mindenütt forradalom és szabadságharcként emlegettek az eseményeket."

Nem csak ez nehezítette azonban sokáig a forradalom oktatását: Miklósi szerint 1989 eufóriája után megfagyott a levegő a téma körül, s csak egy-két éve érzik újra, hogy a diákokat ismét érdeklik az akkori események. Egyetértenek abban is: időhiány miatt ma sem mindenütt tanítják '56-ot,

rádásul ahány tanár, annyiféleképp értelmezi az eseményeket. "Mostanában úgy tűnik, az egyre jobb tankönyvek és a forradalom ismeretét is megkövetelő új, kétszintű érettségi miatt nagyjából kezd a helyére kerülni a téma a történelemoktatásban" — ad okot a bizakodásra Száray Miklós. ■
Rovó Attila

www.magyarhirlap.hu

1956-ról 2008-ban, Szabó Júlia tanárnő szerint:

Magyar-történelem szakos tanár Szabó Júlia szerint ma már sokkal nagyobb hangsúly van a mai történelmen, mint eddig volt. Gyakorlatilag történelmet és jelenismeretet is tanítanak, ami azt jelenti, hogy (jó esetben) eljutnak egészen 2000-2004 környékéig. Ez persze elég ingoványos talaj, nehéz nem belevinni a politikát... illetve pártatlannak maradni.

És ez a helyzet '56-tal is. Amikor megtörtént a rendszerváltás, a tanároknak azonnal el kellett kezdeniük '56-ot tanítani, de persze nem az „ellenforradalmas” variációt, hanem a tényeket. Ez azonban nagyon nehéz volt, hiszen akik akkor tanítottak, még nem tanulták ezt az egyetemen, vagyis nem ilyen formában. Tehát ők csak úgy tudtak valósat mondani, ha előtte önképezték magukat, tájékozódtak. Azóta aztán egy csomó visszaemlékezés és jó összefoglaló könyv megjelent, és az új generáció már tanult '56-ról az egyetemen. De még mindig elég nehéz a helyzet, hiszen csak 50 év telt el azóta, még nincs elég rálátás a történetekre.

Az új, kétszintű érettségi egyébként a kompetenciákat, vagyis a képességeket méri, tehát a szövegértést, íráskészséget, elemző készséget stb. Így aztán az új történelemtanítás is alkalmazkodik ehhez. Forrásokból, grafikonokból, táblázatokból, térképekből vezetik le a tényeket, így tanítják. Így van ez '56-tal is, ami természetesen érettségi tétel is. ■

A Nagyváradi téri harcok során a becsapódó lövedékektől október 26-án kigyulladt a Bókai János Gyermekkórház második emelete. Tűzoltók mentik a kórházban kezelt csecsemőket (forrás: Magyar Nemzeti Múzeum Történelmi Fényképtár)

MIKOR ÉS HOGYAN JUTHAT NYUGVÓPONTRA A MAGYAR TÁRSADALOMBAN AZ '56-OS FORRADALOM MEGÍTÉLÉSE?

What will it take for judgment of the issues relating to the 1956 revolution to reach a point of equilibrium in Hungarian society? That was the question asked of a number of public figures by the Magyar Hirlap in 2006 on the 50th anniversary of the uprising. A taste of the answers:

Conductor Iván Fischer: *There is no need to judge [the revolution] uniformly, because it wasn't uniform. All revolutions have those who have uplifting experiences, and those who have terrifying ones. Today our national days idealise revolutions above everything else. We should also respect the peaceful weekdays.*

Film director Márta Mészáros: *This is a moral question, which needs to be put in its place historically. People need to acknowledge that '56 belongs to everyone and not just to certain individuals.*

Businessman Péter Zwack: *There will be no point of equilibrium as long as everyone tries to make the commemoration their own, making joint celebrations impossible. Yet remembering together could be the beginning of the very crucial need for the nation to pull together [and] that needs to be present in politics between the government and the opposition. There will be no point of equilibrium until there has been a full change of generations.*

Balázs Péter volt EU-biztos: 1956-ban egyszerre folyt nemzeti szabadságharc és testvérháború a modernizációs útválasztás körül. A szabadságharc a legnagyobb tettünk volt a 20. században, és dicsőséget hozott

Magyarországnak. '56 ügye akkor szelidül meg, ha az erkölcsi győzelem tudata elhalványítja a polgárháborús konfliktusok keserű emlékét.

Bence György filozófus: ha már nem eleven emlék. Furet szerint a francia forradalom száz évig tartott. Csak az után léptek újak a forradalom nyomán kialakult politikai ellentétek helyébe. Hol vagyunk mi még ettől?

Béndek Péter filozófus: miért kellene nyugvópontra jutnia? '56-ot nem kis részben az teszi az egyetlen élő ünnepünkké, hogy eltérő értelmezésekre ad lehetőséget.

Bod Péter Ákos közgazdász: akkor a társadalom több katalizmán átveszve, hatalmas többségében állt ki a szabadság és a nemzeti önállóság mellett. Ma sorsunk megkímélt a katalizmáktól; így viszont a százcú társadalom százféle módon tekint ezekre az eszmékre és következképpen az ötven évvel ezelőtti önmagára. Nem csoda hát, hogy '56 megosztja a jelenkori társadalmat.

Bodrogi Gyula színművész: remélem, hamar, szerintem hamar, és adja Isten, hogy hamar.

Boross Péter volt miniszterelnök: talán még egy generáció felnő, s úgy gondolom, a nyolcvanadik már egy szép történelmi évforduló lehet.

Czeizel Endre genetikus: ha majd a szellem napvilága mellett magyarságunk megbecsülését többre tartják az egyéni és csoportérdeknek.

Deák András külügyi szakértő: sokféle '56 volt. Ha majd kicsit elfelejtjük, akkor látjuk meg benne a közöset, az antisztálinista, nemzeti forradalmat.

Dobrovits Mihály turkológus: 1789 és 1848 megítélése sem egyértelmű. Mindezek ellenére látható, hogy a magyar társadalomnak, még pontosabban az eliteknek és az általuk mozgósított utcai harcosoknak nem 1956-tal, hanem önmagukkal van bajjuk. 1956 csak ürügy.

Elek István közíró: talán vagy kétszáz év múlva. Bár ha belegondolok, hogy a francia bal- és jobboldal a francia forradalom kétszázadik évfordulóját is külön ünnepelte... Szerintem mi sem adjuk alább.

Fischer Iván karmester: nincs szükség arra, hogy egységesen ítéljük meg, mert nem is volt egységes. Minden forradalom tele van egyeseknek felemelő, másoknak félelmetes eseményekkel. Ma nemzeti ünnepeink elsősorban forradalmakat bálványoznak. Tisztelnünk kellene a nyugodt hétköznapokat is.

Frenkl Róbert egyetemi tanár: amikor már nem lesz élő tanú. Amikor elfogadják, hogy a nemzeti függetlenség vágya összeköt, a társadalmi haladásról alkotott pártpolitikai elképzelések megosztanak.

Gálszécsy András volt miniszter: az 1956-os forradalom megítélésében az egyetértéshez valószínűleg annyi időre lesz majd szükség, mint amennyire az 1848-as forradalom

AZ 1956-OS FORRADALOM KÉPEKBEN

esetében volt. Száz-százötven évnyi ülepedési idő mindenképpen kell.

Gereben Ágnes történész: Mózes bölcsen döntött, amikor negyven évig nem engedte népét az Igéret földjére lépni, mert úgy ítélte meg, hogy rabságban született emberek nem tudnak élni a szabadsággal. Minél tovább hazudik (vagy hallgat) a társadalom az olyan horderejű katalizmákról, amilyen '56 volt, annál lassabban érkezik el a tisztánlátás pillanata.

Görgy Géza református lelkész: ehhez a magyar viselkedéskultúrának kellene gyökeresen megváltoznia és a nyugati társadalmakéhoz felzárkóznia. Optimista pillanatomban azt mondom: 2056-ra sikerülhet.

Gyarmati István volt nagykövet, a Demokratikus Átalakításért Intézet vezetője: Csou En-laj kínai kormányfő a francia forradalom 180. évfordulóján azt mondta: még hiányzik a megfelelő történelmi perspektíva.

Hajós András zenész: százötven év is kevés, hogy nyugvópontra jusson 1956. Leginkább azért, mert nincs valódi párbeszéd róla. Kérem, aki úgy érzi, teljesen igaza van, beszéljen igazáról a másként gondolkodókkal is.

Hegy Gyula szocialista EP-képviselő: közös nevezőre akkor jutunk, ha mindenki belátja, hogy 1945 pozitív változásokat hozott történelmünkben. S az '56-os forradalom célja nem a Horthy-világ restaurációja, hanem a szocialista rendszer demokratizálása, illetve mások számára a polgári demokrácia megteremtése volt.

Kiss Gy. Csaba történész: ha véget ér a hazugság ideje. Ha lesz erkölcsi erőnk szembenézni azzal, hogy elárultuk a forradalmat. A kádári hűsoszafák mellett, és 1990 után is.

Jancsó Miklós filmrendező: nemcsak a magyar nemzet, hanem az egész akkori világ egyik legfontosabb eseménye volt 1956. De a kérdés nem jó: nem lehet megjósolni a jövőt, még abban az esetben sem, ha egy ilyen fantasztikus eseményről van szó.

Kállai Ferenc színész: amíg két ember lesz Magyarországon, nem kerül nyugvópontra 1956 megítélése, mert kevés szándékot érzek arra, hogy egymás nézeteit megértsük. Nem ebbe az irányba hatnak azok a tüntetők sem a Kossuth téren, akik úgy gondolják, hogy ők az 1956-os forradalom hőseinek az epigonjai.

Katona Tamás történész: még nincs meg hozzá a történelmi távlat. Mi, még élő ötvenhatosok nem mindig mondunk okos dolgokat, és az emberek néha úgy néznek ránk, mint mi néztünk a kommunizmus ideje alatt a munkásmozgalom veteránjaira. Pedig érdemes volna kialakítani ezt a tiszta megítélést, hiszen 1956 a nemzeti egység spontán megszületésének gyönyörű pillanata. Ezt az egységet a szolidaritás érzése jellemezte – és komoly erkölcsi érzés. Ha újra találkozni fogunk ilyen érzésekkel, ki fog alakulni 1956 igazi megítélése. Olyan lesz, mint 1848–1849.

Kende Péter, az MTA külső tagja (Párizs–Budapest): akkor, amikor a társadalom jobboldali térfelének hangadói is tudomásul veszik, hogy '56 nem lesz, hanem volt. Az a

harc, amely 1956-ban kezdődött, de ezt követően még szavakban is csak kevesek körében folyt, a demokrácia 1989–90-ben történt kivívásával, illetőleg a szovjet birodalom rövidesen végbement összeomlásával érte el célját.

Koltai Róbert színészművész: 1956 megítélése akkor fog nyugvópontra jutni, amikor a magyar társadalom. Most azonban lassan azt várják el tőlünk, hogy a színházi nézőteret is bal- és jobboldalra osszuk. Ahogy a nézőteret lehetetlen kettéosztani, ugyanúgy tilos lenne az országot is.

Kornis Mihály író: akkor, és csak akkor, ha a magyar társadalom szembenéz a kádárizmus 33 éve alatt magába fojtott traumáival, sérelmeivel és hazugságaival.

Kozák Márton szociológus, újságíró: amint sikeresen lezárul a lakosságcsere Angliával. Minden más eset a magyar társadalomfejlődésből nem következő csoda lenne.

Krómer István szerkesztő: ha majd a reformkommunista értelmiségiek, akiknek 1956-ban megadatott a szervezkedés kiváltsága, elfogadják, hogy októberben tömegek szálltak harcba a még őrizetben lévő Mindszenty, a hazából elűzött Barankovics, a belső száműzött Kovács Béla szimbolizálta értékekért is; s közvélemény-formáló mai követőik ezeket az értékeket hajlandók befogadni '56 közös kincsestárába, s megszemélyesítőiket a magyar Panteonba.

Kukorelly Endre író, költő: minden '56-tal való, akár felületes foglalkozás is új és új szempont – ezek pedig, noha egymás hatására, mégis egymás ellenében folynak, tehát nincs nyugi. Tehát nyugi. Nem baj, nagyon jó, él és megoszta.

Kumin Ferenc politológus: az én generációm-nak saját tapasztalatai már arról sem igazán lehetnek, hogy 1956 után milyen módszerrel próbálta a történeteket kollektíven elfelejteni az ország. Ez jó alap, sok múlik azon, hogy mi mit kezdünk a forradalom gazdag örökségével.

Kuncze Gábor, az SZDSZ elnöke: ha mások is úgy gondolkodnának, mint én, akkor gyorsan, mert bennem már nyugvópontra jutott.

Lendvai Ildikó, az MSZP frakcióvezetője: '56 egységes megítélését ma sem a sokszínű közvélemény, hanem a politikai elit akadályozza. Annyiféle '56 van, ahányan átélték. Ezek a mozaikok azonban még összeállhatnak egy képpé, ha a politika nem érezne kényszert arra, hogy napi érdekeinek megfelelően használja az ünnepet.

Majtényi László volt ombudsman: ha a magyar nemzet komoly munka után önmagával megbékél, belenyugszik valóságos létezésébe. Ami akkor történhet meg, amikor a társadalmi önismeret olyan fokra jut, ami csak álom. Amikor általában is képes lesz valamit kezdeni az ünnepeivel. Soha.

Máthé Éva erdélyi újságíró: majd akkor, amikor nemzeti egységkormányja lesz Ma-

gyarországnak, és már senkinek sem lesz szüksége arra, hogy 1956-ból politikai tőkét kovácsoljon magának.

Mészáros Márta: ez morális kérdés, melyet történelmileg kell helyre tenni. Az embereknek tudomásul kell venniük, hogy '56 mindenkié, és nem csupán egyes embereké.

Mile Lajos bölcsész, volt MDF-es képviselő: valamikor a kiegyezés után néhány évtizeddel. Amikor Deák hiteles szavára és az érzékelhető polgári fejlődés hatására eljő a belátás nagy-szerű időszaka.

Molnár Norbert, a pozsonyi Új Szó fő-szerkesztője: majd ha végre előrefelé kezd el tekinteni Magyarország, és nem folyton visszafelé. Talán akkor egyszerűbben jönnek a válaszok a múlt nagy kérdéseire is.

Nádas Péter író: még el sem kezdődött egy ilyen jellegű vita. Miként érhattünk volna a végére. Legfeljebb aktuális pártpolitikai szempontok szerint átszínezett illedelmes hiedelmek és érzélgős agyrémek élnek egymás mellett a köztudatban. Definíciós vitával kéne kezdeni, elhelyezni az európai forradalmak történetében, s akkor legalább a helye és a szerepe tisztázódna. Igazán sok adat áll a rendelkezésünkre. Még az is elképzelhető, hogy egy ilyen alapos vizsgálat végén nem nevezhetnénk többé sem szabadságharcnak, sem forradalomnak. Az igazán nagy gondot az jelenti, hogy a forradalom emléke túlélte ugyan a megkorlátozásokat, de nem élte túl az érett kádárizmus, azaz a békés konszolidáció korszakát.

Nyerges András író: az 1848-as forradalmat a honvédtörzsek egyesületei még 1898-ban sem voltak hajlandók együtt ünnepelni. Azért, hogy ki '48 igazi örököse, 1956-ban is szinte öltre ment a két tábor. Hát csoda, ha 1956 nem szelődül ötven év alatt politikából történelem-mé?

Petschnig Mária Zita közgazdász: nyugvópontra akkor jut, ha tárgyilagos rálátás lesz az eseményekre, vagyis, ha '56 résztvevői és megélői már mind elhaláloztak + 50 év.

Podmaniczky Szilárd író: a forradalom megítélése talán már nyugvóponton, hanem önkényes jelképhasználatában keveredik esernyő és varrógép a boncasztalon.

Schilling Árpád rendező: talán akkor lenyugszanak a kedélyek, ha az emberek rájönnek, a politika után is van élet.

Schmidt Mária történész: remélem, többféle álláspont is megfér egymás mellett. Abban mindenki egyetért, hogy a világtörténelem kiemelkedő eseménye volt az '56-os forradalom, melyet a függetlenségért és a szabadságért vívtak. Örülök, hogy vége a történelem monopolizálásának, hogy végre eljött az az idő, amikor mindenki szabadon elmondhatja a véleményét.

Solyosi Frigyes akadémikus: az '56-os forradalom megítélésében a társadalomban ma már nincs alapvető ellentét. A gond az, hogy a jelenlegi ellenséges, feszült légkörben képte-

lenek vagyunk méltóképpen emlékezni és együtt ünnepelni. Csak a politikusok bölcsességében bízhatunk.

Sólyom András rendező: amíg el nem veszítjük a következő szabadságharcunkat, addig nekünk, magyaroknak, nincs másunk, csak '56.

Szabó Csaba kutató: amikor a politikusok már nem próbálnak belőle erkölcsi tőkét kovácsolni és/vagy szavazatokat szerezni általa. Amikor független történészek a végére járnak a máig meglévő fehér foltoknak. Addigra az '56-ot átélte generáció és a mostani aktív politikusi generáció tagjai már egy ideje nem lesznek az elők sorában – úgy becsülöm, hatvan-száz év múlva.

Szajer József európai parlamenti képviselő, az Európai Néppárt frakcióvezető-helyettese: ha azokat az alepelveket, amelyekért '56-ban küzdöttek, és amelyek a mai európai demokráciák alapjai, mindenki el tudja fogadni, nem csak szavakban, de a tettek alapján is.

Szent-iványi István liberális európai parlamenti képviselő: minél előbb szeretném, de nem tűnik úgy, hogy ez lehetséges. Lehet, hogy egy generációváltásra lesz szükség ahhoz, hogy olyan ünnepként éljük meg, ami összeköti a nemzetet.

Szikora János rendező: nem tudom, hogy mikor fog nyugvópontra jutni '56 megítélése. Szerintem még három nemzedék, de lehet, hogy csak kettő. Majd elvállik.

Tischler János történész: ha a politika békén hagyja végre 1956-ot; ha állami megünneplése nem emlékeztet majd a november 7-i semmitmondó megemlékezésekre, hanem ki-ki saját maga viheti bele érzéseit; ha a most felállított két '56-os emlékműből csak egy marad, amelyet a társadalom egyöntetűen elfogad.

Törzsök Erika kisebbségpolitikai szakértő: beláthatatlan. A szavak, jelképek, ünnepek kisajátítása megállíthatatlan. A "nemzeti oldal" nem fog lemondani '56 kisajátításáról/kiüresítéséről sem.

Várfalvi Attila politológus: ma 1956 értékelése ugyanúgy egyoldalúságtól terhelt, mint a rendszerváltás előtt, csak ellenkező előjellel. Ma minden szent és tiszta, ami akkor történt, mindenki lánglelkű forradalmár, aki aktív vagy passzív résztvevő volt. Mindaddig, amíg a közbeszédben, közírásban, oktatásban nem lesz kiegyensúlyozottság, addig '56 megítélésében sem juthatunk nyugvópontra.

Varga László történész: röviden: sehogyl! Bővebben: erre azért nincs esély, mert mindannak, ami a forradalom körül és kapcsán napjainkban történik, annak az égvilágon semmi köze a történelemhez.

Vári István szociológus, Párizs: be kellene látni, hogy a forradalmat jórészt becsületes magyar kommunista hazafiak csinálták, akik nem értékék meg egészen, hogy követeléseik, mint a többpártrendszer és a Szovjetuniótól

való függetlenség a kommunista rend összeomlásához vezetnek, miként ez 33 évvel később bekövetkezett.

Vizi E. Szilveszter, az Akadémia elnöke: október 23. a magyar nép valódi piros betűs ünnepe, mert az a pillanat a világ közvéleménye előtt is megbecsült dátumnak számít. Ebből eredően optimista vagyok, hogy idehaza is végre a helyükön kezelik majd a dolgokat.

Zwack Péter üzletember: ameddig mindenki saját magának próbálja meg kisajátítani az ünnepet, lehetetlenné teszi a közös ünneplést, addig nincs nyugvópont. Pedig az együttműködés kezdete lehetne az annyira szükséges nemzeti összefogásnak, aminek meg kellene jelennie a politikában, a kormány és az ellenzék között is. Addig nem lesz nyugvópont, ameddig nem lesz teljes a generációváltás.

Zsótér Sándor rendező Stanislaw Wyspi-anskit idézte: "Sok éven túl, túl sok hosszú éven, mikor jó víz-tűzőzőn, itt sem marad kő kövön, ledől minden." ■

Forrás: www.magyarhirlap.hu

BUDAPEST, 1956-2006

- PATRICE DE BEER

[Patrice de Beer is former London and Washington correspondent for Le Monde, and wrote the article below on the occasion of the revolution's 50th anniversary. Many of the points made in it are still valid today.]

Hungarians today are protesting against the perceived moral breakdown of their government. Fifty years ago, their grandparents took to the streets for national freedom. Europe's entire modern history connects and divides the two moments, says Patrice de Beer.

This Hungarian October has opened with the country continuing to be shaken by an extraordinary political crisis. It began with the leaking of a tape on 17 September 2006 in which centre-left prime minister Ferenc Gyurcsány admitted that his government had both "screwed up" in economic-policy terms and "lied morning, evening and night" about it to the people. The admission provoked a wave of rage and protest: the worst riots in decades in Budapest, furious demands for Gyurcsány's resignation from the rightwing opposition, a diagnosis of the country's "moral crisis" by President László Sólyom.

The results of the local elections of 1 October show the degree of animosity to the prime minister, as well as the extent of Hungary political divisions: although the swing to the populist centre-right did not extend to capturing the mayoralty of Budapest (where Gabor Demsky was elected for a fifth term), it was comprehensive. But Gyurcsány's decision to call a vote of confidence in parliament on 6 October, the opposition's threat to continue street demonstrations if he does not resign, and Sólyom's clear indication of discontent with the prime minister, mean that the crisis is far from over.

As it continues, the unfolding current dispute nears the anniversary of the starting-date of the event which continues to define Hungary's (and much of Europe's) modern history: the revolution of 1956, which began with a protest demonstration on 23 October and was ruthlessly crushed by the Soviet armed forces on 4 November.

The epic revolution (forradalom in Hungarian, but for more than four decades officially designated ellenforradalom [counter-revolution] by Budapest's own commissars) has been too often invoked as a precedent of the 2006 events. True, one riot can remind us of another and one crisis of another. But, this time, such comparisons are both facile and presumptuous.

Hungary's revolution of 1956 marked a watershed in the image the world had of the communist bloc: an uprising drowned in blood was the augury of its irremediable decline. Hungary's political crisis of 2006, serious as it is, is of a type shared by many democratic countries (including Hungary's neighbours and fellow entrants to the European Union in 2004, Slovakia, the Czech Republic and Poland); it has very little in common with the upsurge of a whole nation against a communist dictatorship.

Yet the comparison does serve as a useful reminder of the tendency in modern Europe (in the political world as much as among the public) to collective amnesia about even the relatively recent past. In the attempt to assess the true, comparative significance of 1956 and 2006, ignorance of history - its "scale" as well as its "facts" - does neither Hungarians nor others any favours.

THE SUEZ ADVENTURE

The fiftieth anniversary of Hungary's revolution is also that of the Franco-British operation (orchestrated with Israel, and ostensibly and deceitfully proclaimed as an attempt to "separate" the warring Egyptian-Israeli sides) against the Suez Canal which began on 31 October 1956.

The Suez adventure marked the end of colonial (or neo-colonial) dreams in Paris and London, as they broke against joint United States-Soviet opposition and rising Arab nationalism. It took six years for France to recognise reality and leave Algeria in 1962 - eight years after its war there started and after it had been kicked out of Indochina, and soon after Charles de Gaulle had granted independence to its African colonies. Britain waited even longer. But Suez was the turning-point: after it, centuries of imperialistic striving towards world domination by the old colonial powers gave way to painful (and still unfinished) adjustments to medium-sized European status.

A PEOPLE'S REVOLT

Hungary and Suez, Suez and Hungary are forever linked, though it would be wrong to use the word "coincidence" to describe the events - for the late-colonial operation was a gift to Soviet efforts to crush the Hungarian rising, and therefore played an instrumental role in the latter's course. Yet at a time when people's memories seem (under pressure of daily or existential worries - political, economic, social, ecological, or terrorism-related) ever more foreshortened, the recovery of the integrity of such events becomes both harder and more necessary.

A new book - Revolution in Hungary, the 1956 Budapest Uprising (published by Biro Editeur, Paris, and Thames & Hudson, London) is, where the defining Hungarian moment is concerned, a valuable tool in this regard. It will remind many already familiarised readers of the hopeful and hopeless moments which shaped the event while allowing others to discover for the first time how the heroic resistance of a small, repressed people shook the world.

The photographs taken before, during and after the revolution by the great Austrian photographer Erich Lessing convey vividly the stages of a drama which stirred emotion and deep humanitarian concern - but no political solidarity - in the west. The text (written by three well-known historians of communism, Nicolas Bauquet, François Fejtő and György Konrad) emphasise what was at stake in those twelve days, what the consequences were, and how a cycle of history was closed only with Hungary and its neighbours' accession to the European Union in 2004.

Hungary 1956, it can be easy to forget, was one of a chain of cold-war uprisings against the Stalinist, communist system. It followed the failed uprising of East German workers against Soviet occupation (June 1953) and the Poznan protests in Poland (June 1956), the release of Khrushchev's February 1956 "secret speech" on Stalin's crimes in June of that year, and the arrival in power of the Polish reformist Wladyslaw Gomulka in early October in response to a fresh wave of Polish claims.

When approximately 2,000 citizens of Budapest took to the streets on 23 October to protest against their communist rulers, they helped propel to power a Hungarian reformist, Imre Nagy. After years of domination by the hated figureheads of Soviet power in Budapest, Ernő Gerő and Mátyás Rákosi, Nagy's efforts to win autonomy from Moscow's grip had near-universal backing from his people.

György Konrad, then a young student, portrays the days of mad hope and freedom which - after cat-and-mouse diplomacy and a fake withdrawal of Russian troops - ended with the empire's brutal extinction of the revolution. The cost to Hungary was immense: 2,740 Hungarians died during the bloody fighting and repression; 25,000 were arrested by the Soviet police; Nagy and his closest allies were hanged (some after a lengthy imprisonment); and 200,000 Hungarians - many of the youngest and brightest, among them the publisher of Revolution in Hungary - fled to the west.

ACROSS FIVE DECADES

The Budapest tragedy offered two main lessons: that the Soviet empire (like most dictatorships) was irredeemable, a truth further confirmed by Mikhail Gorbachev's late, vain, efforts to save it; and that its captive nations, abandoned in 1956 by the United States and western Europe alike, had to rely

primarily on their own resources in the search for freedom.

The western European communist parties, notwithstanding their resolute support for Moscow's policy, were shaken to the core by Hungary: their memberships shrank (by as much as 200,000 in Italy), they lost the support of many intellectuals (in France, Jean-Paul Sartre, Pablo Picasso and historian Emmanuel Le Roy Ladurie were among those who left), and the sight of Soviet troops shooting at Hungarian crowds shattered the Soviet empire's residual image as an agent of working-class liberation.

Meanwhile, western governments were bitterly divided over the Suez adventure and unwilling either to threaten the fragile "détente" initiated between Soviet leader Nikita Khrushchev and US President Dwight Eisenhower or to run the risk of a new armed confrontation which might eventually turn nuclear. As a result, they spoke loudly and acted cowardly.

At the very time that the US-sponsored Radio Free Europe was encouraging the insurgents, the US ambassador in Moscow, Charles E "Chip" Bohlen, was telling the Kremlin that Washington didn't consider the Imre Nagy government as an ally. US troops based in Germany were not even placed on alert. The signals were clear: the Yalta division of Europe was still firmly in place and the road was open for Soviet tanks (supported even by heretic communist regimes like Tito's Yugoslavia or Mao's China). After it was over, the restored Hungarian communist regime of János Kádár proceeded to create an unfree but moderately comfortable Hungary that became known as "the merriest barrack in the detention camp."

1956 sent communism as a conquering ideology towards the dustbin of history. In the next decade, "eurocommunism" - the attempt to carve a reformist model of communist politics independent of the Soviet model -

was incubated, and eventually had a huge impact in France, Italy and Spain.

In August 1968, the Prague spring was crushed by Soviet tanks in Czechoslovakia. In December 1979, Leonid Brezhnev's USSR invaded Afghanistan, another signal of impending systemic failure. The "iron curtain" fell in 1989 and the Soviet Union in 1991.

If the democratic world had been stronger in its commitment to democratic values, if it had had the courage to give real public support to the Hungarian freedom fighters, the division of Europe might have been ended much earlier - and at a far lower cost in human lives and economic calamity.

After the collapse of 1989-91, what remained of the old communist world became confined largely to Cuba, North Korea, and Laos; Vietnam and China each shed Marxist ideology, retaining only their Leninist repressive apparatus as a crowd-control tool while their apparatchiks (and many of their people, more modestly) reap the benefits of capitalism. The ideologies that seemed so potent in 1956 gradually faded, until the most doctrinally zealous global citizens were to be found among Islamist fundamentalists and the Christian right in the United States.

Hungary today is in the grip of another revolt, one that follows fifteen years of post-communism, consumerism, and capitalist economics. The unresolved legacy of the past, including 1956, is part of its confusion. The outcome of Hungary's current political and moral crisis will be a signal of how far Hungarians - and their fellow Europeans - have understood the scale of and the principles that guided their grandparents' revolt. ■

Source: www.opendemocracy.net

VÁLASZTHATUNK

[[folytatás a 3. oldalról]]

A hosszú évtizedes kommunista diktatúrát követve Magyarország demokráciája az 1989 rendszerváltás után született. Az új rendszert szintén a német modellre alapozták, azaz arányos képviselői demokráciát vezettek be, amelyben a választások két fordulóban négyévenként történnek. Öt szabad választás közül az első országgyűlési választás (1990-ben) volt az egyetlen, amelyben a szavazati joggal rendelkezők részvételi aránya országos átlagban meghaladta a hetven százalékot. Az utolsóban, 2006-ban csupán hatvannégy százalék élt a lehetőséggel; közelebbről elemezve a keletre fekvő szegényebb megyékben a jogosultak éppen hogy az ötven százalékos érvényességi küszöb fölött, a nyugati, illetve Pest megyében pedig közel hetven százalék szavazott. Valóban a tehetlenségi érzést tükrözheti az alacsony részvétel.

Bezzeg Ausztráliában az utolsó parlamenti választáson a jogosultak kilencvenöt százaléka ment el szavazni. Igen ám, de ott kötelező a szavazás, éppen úgy, mint Belgiumban, ahol hasonlóan magas a részvételi arány. És bár ez a gyakorlat furcsának tűnik a szabadság szellemében - rendszeresen elemzik is az ausztrálok, hogy nem kellene-e változtatni a törvényen - az országos felmérések szerint még most is ezt a szabályt támogatja az ausztrál szavazók hetvennégy százaléka. Az indokuk állítólag az, hogy a szabad választó jog egy bizonyos felelősséggel is jár, az erre való kényszerítést pedig elfogadják...

Valóban nincs sok választás abban, hogy milyen családba, milyen országba születünk, de felelősséget mégis kell vállalunk magunkért. És a politika, bármennyire nem érdekel sokakat, mégis közéleti ügyekről szól és hozzátartozik mindnyájunk felelősségi köréhez. Bárhol élünk a tehetlenség uralmának sem szabad alávetnünk magunkat! ■

Szentirmay Klára

IT'S UP TO US

[[continued from p. 3]]

Hungary's democracy on the other hand was born following long decades of communist rule, after the change of system in 1989. The new system, which was also based on the German model, introduced a proportional representative form of democracy in which a national assembly is elected in two stages every four years. In the five free elections held since the fall of communism, the first (in 1990) was the only one where voter turnout exceeded 70 percent. In the last election in 2006 only 64 percent of those eligible exercised their right to vote, a closer analysis of which reveals that the turnout in poorer eastern counties was barely above the 50 percent validity threshold, whereas in the counties lying to the west and in Pest county nearer 70 percent voted. The low turnout no doubt does reflect a sense of powerlessness.

Then there's Australia: in their last parliamentary elections a whopping 95 percent went to vote. But then voting there is compulsory, just as it is in Belgium, where they regularly have a similarly high turnout. And while this practice seems strange within the context of a free society — Australia's Department of Parliamentary Services repeatedly re-examines whether the compulsory voting law should be changed — 74 percent of Australian voters still support this law, according to recent surveys. The reasoning is apparently based on the idea that the right to vote in a free democracy carries certain responsibilities with it, and the majority of Australians accept it as a "reasonable imposition on personal autonomy"...

It's true we can't choose the family or the country we are born into, but our future does depend on taking responsibility for ourselves. And however much politics as such doesn't interest us, politics is concerned with public issues that, ultimately, we are all responsible for. Shall we be slaves, or shall we be free? That is the question, wherever we be! ■

Klara Szentirmay

MÁTYÁS KIRÁLY

2. RÉSZ

De electione dñi comitis matie in regem.

Quoniam autem peregrinis et relativis fama obit ipse regis laudibus in regno hunc venit: multos ostendit, mari ne aut illos qui eide regi comitis labillai pfaferantur: cū vltor: es effusi fanguinis ipse comitis labillai coaudito: eo aofius infurgere: ac incepta finē ad optatū pducere vinctū defiderare videbāt. Et factū fuisse: si p cōponēdis regni reb?: p q eligēdo rege: indicta per totū regnū hū

[folytatás az előző számból]

Mióta a török Konstantinápolyt elfoglalta, mind halványabbá vált a remény, hogy ki lehessen őt szorítani Európából. Mátyást ismételt ígéretei kötelezték, hogy atyja nyomdokaiba lépjen; de hódító szelleme nem talált méltó kielégítésre a védelmi politika szűk korlátai között. Kelet felé elzárva látván a terjeszkedés útját, a királyság visszaszerzett ereje számára más irányban kellett keresnie teret az érvényesülésre. Ez teszi érthetővé, hogy elfogadta a töröktől ajánlott fegyverszünetet, amit annál könnyebben tehetett, mert a török háború kérdésétől éppen azok a hatalmak terelték el figyelmét, amelyeknek leginkább állott volna érdekében, hogy Magyarország zavartalanul felelhessen meg ez irányban rá váró hivatásának.

A váradi tartózkodás alatt érkeztek Mátyás udvarához a csehországi katolikus rendek követei, kik a pápa által kiközösített és trónvesztettnek nyilvánított Podiebrád György ellenében országukat és egyházukat a magyar király oltalma alá helyezték. A huszitizmus pártolása miatt már 1465-ben elfordult Podiebrádtól, s felszólította Mátyást, hogy lépjen fel ellene. Mátyás neje, Katalin, a koronázás évében, kevéssel annak ünnepe előtt, meghalt s ekként a családi összekötés megszakadt a két király között, de a cseh király elleni háború eszméje nem tudott itthon híveket hódítani magának akkor, amikor annyi más fontos érdek vette a király és az ország erejét igénybe. A cseh katolikusok fellépése azonban, kik Kázmér lengyel királytól visszautasító választ nyerve, Mátyásba vetették reményüket, nyomtatékat adott a szentszék sürgetésének s tetézte azt Frigyes császár felszólítása, aki 1465 elején Podiebrádtól megtámadtatva, Mátyástól

kért segítséget. Ajánlata, hogy a magyar királyi címet leteszi s a birtokában levő magyarországi várakat és városokat kibocsátja kezéből, oly előnyökkel kecsegtette a magyar királyt, amiket csak egy győzelmes háború eredményeiként csikarhatna ki a császártól, s az a reménység, amivel Frigyes ezenfelül biztatta őt, hogy római királlyá fogja választatni, oly fényes jövőre támasztott reményeket, mely szívének legtitkosabb vágyait is túlszárnyalta. A császár tudta, hogyan nyerheti meg magának a magyar királyt, kinek dicsőségszomja már szűknek kezdte érezni országának határait. Mátyás a török elleni háború eszméjét elejtve, elhatározta, hogy haladéktalanul megindítja a háborút Podiebrád ellen. S ez volt az első lépés abban az irányban, mely nemzete közvetlen érdekeitől eltérítve a nyugati politikában való érvényesülésben jelölte ki számára az egyéniségéhez leginkább méltó feladatot.

A hadjáratot 1468. április végén indította meg és július 4-ikén már Olmützben fogadta Morvaország rendjeinek hódolatát. 1469 elején újból megkezdte a harcot és most már Csehország meghódítására indította seregeit. Frigyes császár ismételt iztatta szövetségét a háború folytatására; küszöbön álló római útja esetére reá készült ruházni országai kormányát s nemcsak a római királyság közeli elnyerésével kecsegtette őt, hanem azzal is, hogy egyházi pályára lépve, a császári koronáról az ő javára le fog mondani. Mindez azonban üres hitegetés volt részéről, s alig tehetjük fel, hogy Mátyás egy percig is hitelt adott volna ígéreteinek. De a római királyi méltóság megszerzésének eszméje gyökeret vert lelkében; meggyőződve afelől, hogy Frigyesről ez irányban semmit sem várhat, politikai egyéniségét jellemző merész fordulattal Podiebrádnak tesz ajánlatot, hogy ha céljához segíti, viszonzásul visszaadja foglalásait és a pápát kiengeszteli iránta. Podiebrád kész is volt a francia királlyal, a burgundi fejedelemmel s a brandenburgi örgróffal tárgyalásokat folytatni ez irányban, s csak amikor azok eredménytelenül végződtek, határozta el magát Mátyás a hadakozás folytatására. A háború megindítások elhárította magától a cseh királyi címet s Csehország védőjének nevezte magát; most a cseh korona megszerzésében látja a legbiztosabb utat a római királyság elnyerésére. Az Olmützbe egybehívott rendek 1469. május 3-án teljesítették óhajtatását és Csehország királyává választották. S néhány héttel később Boroszlóban, hol a sziléziai rendek hódolását fogadta, a Hohenzollernekkel szövetkezik német birodalmi terve kivételére és a szász választófejedelem özvegye, a császár nővére a fiai birtokában levő cseh hűbérek megerősítését kérve tőle, elismeri őt Csehország törvényes királyának.

Podiebrád az olmützi választásra azzal felelt, hogy saját fiai örökségi jogainak mellőzésével Kázmér lengyel király ifjabb fiára, Ulászlóra ruháztatta koronája örökségét, s lengyel segítséggel folytatta a háborút Mátyás ellen. Fiorin Mátyás hatalmába esvén, az ifjabbik, Henrik herceg állott a sereg élére és Magyarországra nyomulva, a Vág völgyében nagy pusztítást vitt véghez. Mátyásnak most az a főcélja, hogy cseh királyságát s a vele járó választófejedelemi méltóságát elismertesse Frigyes császárral s e végből 1470. február 11-én

személyesen kereste őt fel Bécsben. Korának két legnagyobb színlelője találkozott a Habsburgok bécsi várakában; elhalmozták egymást ígéretekké és szeretetük kölcsönös nyilvánulásaival. Frigyes késznek nyilatkozott június havában a nürnbergi birodalmi gyűlésre menni vele s ott keresztülvinni római királlyá választását. Mátyás viszont a császár öt éves leányának, Kunigundának a kezét kérte meg a maga számára. De kettejük közül a magyar király volt az, aki kijátszottnak érezte magát. Egy havi időzés után március 11-én búcsúvétel nélkül távozott Bécsből és Csehországba ment a háború folytatására. Frigyes pedig július havában a német birodalom több fejedelmével tanácskozva a cseh kérdés felől, Mátyás törekvései ellen nyilatkozott s a lengyel királlyal Podiebrád érdekében szövetségre lépett.

Míg a császár állásfoglalása Mátyás ellen a csehországi vállalat egész sikerét kockára tette, ugyanakkor a törökök jelentékeny diadalokat vívtak ki a Földközi tengeren. Negroponte szigetének török kézbe jutása (1470. július havában) kényszerítette Mátyást arra a kötelességére, hogy idegen korona megszerzése helyett a saját országát fenyegető veszély elhárítására fordítsa erejét. A cseh háborút az eddig elért eredmények sem voltak képesek rokonszenvenné tenni a magyar nemzet előtt, Mátyás már vállalkozása elején arról igyekszik meggyőzni a rendeket, hogy a csehekkel, kiktől az ország annyit szenvedett, kell előbb leszámolnia, s csak azután folytathat sikeres háborút az ország többi ellenségei ellen. De az 1468. szeptember havában tartott országgyűlés csak úgy szavazta meg a királytól kért hadi adót, minden telek után egy forintot, hogy ezzel egy évre megváltja magát a vármegyei bandériumok kiállításának és a közfelkelésnek kötelezettsége alól, és 19 országnagy kezessége mellett vett ígéretet a királytól, hogy több rendkívüli adót nem fog kérni. S amikor most ígérete ellenére új áldozatokat kért a háború folytatására, a rendek tartózkodás nélkül adtak kifejezést elégtelenségüknek a felett, hogy a király a reá váró komoly feladatok helyett a cseh háborúra fecsérelje el erejét. Az 1470. november havában Budán megtartott országgyűlés csak az egy évi rendes adó elengedése és amaz ígéret fejében szavazta meg az egy forintnyi rendkívüli adót, hogy az abból befolyó összeg első sorban a török ellen fog felhasználtatni; s az országnagyok, akik ezúttal utoljára vállaltak kezességet a királyért, hogy többé hasonló követeléssel nem lép fel, azzal a záradékkal töltötték meg nyilatkozatukat, hogy a király netalán újabb adókövetési kísérletével szemben meg fogják tagadni az engedelmességét.

A nemzet félreismerhetetlen módon adta tudtára királyának, hogy politikáját veszélyesnek tartja az ország érdekeire, s ha Mátyás nem akar arról tudomást venni, azt csak annak a szívósságnak tulajdoníthatjuk, mely nem engedi, hogy befeljezzen megkezdett vállalatát. Távozása az országból fokozza az elégtelenséget, mely régóta lap-pang trónja körül és annak legrégebb híveit is aggodalomba ejti az ország sorsa felett. Az ellenzék élén most maga Vitéz János, az esztergomi érsek állott, akit Mátyás ez ideig feltétlen hívei közé sorozhatott. Hunyadi János egykori legbizalmasabb barátja, a király atyai tanácsadója már

régóta nem volt megelégedve Mátyás politikájával, s aggodalmát, hogy a királyt a dicsőség vágya erejét meghaladó vállalatokba sodorja, növelte az a tapasztalat, hogy Mátyás akaraterije már háza legrégebb hívei részéről sem tűr korlátozást. S vele együtt Újlaki Miklós, Geréb Péter, a király rokona, Csezmiczai János pécsi püspök, a kancellár, határozott fellépésre érzik magukat kényszerítve, hogy a dolgok menetének új irányt adjanak. De a király rendületlenül bízik saját erejében s ez a bizalom nem engedi, hogy felismerje a trónját környező veszedelmet. S az események neki adtak igazat. Mikor Podiebrád meghal (1471. március 22.), a kuttenbergi országgyűlés május 27-én Mátyás mellőzésével Ulászlót, lengyel királyfit választotta Csehország királyává, és egyidejűleg jött a hír Magyarországról, hogy a szultán nagy sereggel készül a végvárak elfoglalására. Mátyás a két oldalról támadó veszély hírére országos felkelést hirdet s a védelmi intézkedések megtételére Vitézt, a nádort és az országbíró helytartóivá nevezi ki. Vitéz ekkor már teljesen elfordult királyától s oly tetre ragadtatta el magát, amely egész múltjával ellentétbe helyezte. Csezmiczai Jánossal egyetértésben Kázmér lengyel király ifjabb fiának, Kázmér hercegnek ajánlotta fel a koronát. Mátyás az összeesküvés hírére hazajött, az

elégületlen főurakat személyes kezvezésekkel erősítette meg ingadozó hűségükben — Újlaki Miklós ekkor kapta meg a bosnyák királyi címet — s a szeptember elejére összehívott országgyűléstől új adót kér, hogy az országot ellenségeitől megoltalmazza. Kívánságának teljesülését nagy engedmények árán kellett megvásárolni; a rendek a honvédelem tárgyában hozott újabb törvényeket eltörölték s a Zsigmond korabeli állapotot állították vissza; a korona hatalma ellen a törvénykezésben és a tulajdonjog védelmében erélyes intézkedésekkel biztosították a nemességet és a hatalmaskodás büntetésében marasztalták el eleve azokat a köztisztviselőket, akik a királynak a törvényekkel ellenkező rendeleteit végrehajták. Mátyásnak bele kellett nyugodni a korona hatalmi körének e korlátozásába, s engedményeivel elérte célját. Mikor Kázmér herceg ez év őszén trónkövetelőként fellépett és az ország rendjeihez intézett nyilatkozatában Mátyást erőszakkal megválasztott bitorlónak jelentve ki, mint Albert király unokája, magát hirdette a trón jogos örökösének, a rendek kijelentették, hogy Mátyáshoz és örököseihez végső lehetőségig hívek fognak maradni. A lengyel herceg mindazonáltal bejött az országba s a főváros felé közeledett, de útközben szerzett tapasztalatai meggyőzték afelől, hogy nem számíthat pártira az országban. Nyitrába vonult tehát s e vár biztos falai között, a pécsi püspök védelme alatt, várta a fejleményeket. Mátyás a könnyű győzelem kilátására szabad folyást engedett nagylelkűségének. Vitéz Jánossal, kit Kázmér bejövetele hírére esztergomi várban ostrom alá vett, nem mint lázadóval, hanem mint háza régi támaszával egyezkedett; s az esztergomi érsek biztosítékot nyerve Mátyás teljes

kegyelme felől, visszatért a király hűségére, s várát megnyitotta a királyi őrség előtt. Kázmér az év utolsó napjaiban elhagyta az országot és Csezmiczai a nyitrai várat a király hatalmába bocsátotta. De Mátyás nem feledte el a sérelmet, ami két legkedveltebb főpapja részéről érte királyi méltóságát. Néhány hónap múlva újabb összeesküvés gyanúja miatt elfogatta Vitéz Jánost, s Esztergomot az érsekség többi váraival együtt elfoglalta. A pécsi püspök futás által kerülte el a reá várakozó sorsot. Vitéz lealázó feltételek alatt nyerte vissza szabadságát, s holtáig a gyűlölt Beckensloer János egri püspök felügyelete alá helyeztetett.

Mátyás győzelme a trónját fenyegető veszély felett megmutatta, mily szilárd alapokon nyugszik uralma az országban. A lengyel király fegyverszünetet kért a királytól; annak bizonyosságul, hogy Kázmér herceg vállalata nemcsak a király személye, hanem az egész ország ellen irányult, Mátyás (1472. március 31-én) országnagyokkal foglaltatta írásba az egyezés feltételeit. Az új támadásban, mely az országot 1473-ban a lengyelek részéről fenyegette, Frigyes császár keze volt bent, aki erről az oldalról akarta Mátyást a cseh vállalkozás abbahagyására kényszeríteni. Mátyás ez év őszén maga vezetett hadat a lengyelek által elfoglalt várak visszavívására; a felvidéket megtisztította az ellenségtől. A törökök váratlan betörése az ország szívébe s a Szent László városát, Váradot ért veszedelem (1474. február 7-én) éppen akkor figyelmeztette őt a török elleni kötelezettségére, mikor a lengyel királlyal fennálló viszály megszűntetésén fáradozott. Az ófalusi egyezés (1474. február havában) létrehozta a békét Magyarország és Lengyelország között s háromévi fegyverszünetet állapított meg Ulászló cseh királlyal. Mátyás most a török ellen készült s a pápától és a német birodalomtól segítséget kért a támadó hadjárat megindítására. De a lengyel király most sem tartotta meg a békét; a császár megújította szövetségét vele és Ulászlóval, és segítséget ígért nekik Szilézia visszafoglalására. Míg a törökök 1474 nyarán a Száva és a Dráva között nyugtalanították, Mátyás július végén Szilézia oltalmára siet. Kázmér és Ulászló 80 000 főnyi seregével szemben Mátyás csupán 10 000 emberrel rendelkezve, csak a kiéheztetés taktikájával volt képes a sziléziai tartomány elfoglalását megakadályozni. Katonai talentumá-

nak egyik legfényesebb sikere, hogy a lengyel és cseh királyok, anélkül, hogy nyílt harcra alkalmuk lett volna, legyőzötteknek vallották magukat és Boroszló mellett (november derekán) személyes találkozásban voltak kénytelenek békét kérni Mátyástól. A lengyel hadak már az alkudozások előtt kitarodtak az országból; s a december 8-án harmadfél évre megkötött fegyverszünet mindkét felet meghagyta foglalásai birtokában.

Mátyás félévi boroszlói tartózkodása után 1475. március elején hazafelé indulva, azzal az ígérettel küldte szét a tavaszi országgyűlésre meghívóit, hogy a cseh háborút mielőbb teljesen befejezi s aztán a török ellen vezeti az ország hadseregét, de ők már az előző ősszel megszavazták az egyforintnyi rendkívüli adót a török hadjárat költségeire; a májusban megtartott országgyűlés ez ajánlatot megújította s a király óriási méretű hadi készülődései szándékának komolyságáról tettek tanúságot. Moldova fejedelme sietett a készülő hadjáratban való részvételét jelenteni. A hatalmas magyar király készülődésének híre Ázsiába is elhatott; Uzun Hasszán fejedelem követi Perzsiából uruknak azt a szándékát adták tudtára Mátyásnak, hogy vele egy időben intéz támadást az oszmán birodalom ellen. A király visszautasította Mohamed szultánnak békeajánlatait és a törökök száva-parti végvárának, a

négy évvel előbb épített Szabácsnak megívásával kezdte meg (1476. jan. 1-től febr. 15-ig) hadjáratát. A világpolitikai helyzet bonyodalmi és különösen Frigyesnek Mátyás ellen folytatott cselszövései akadályozták meg ezúttal a háború folytatását. Mátyásnak résen kellett állania a császárral szemben, aki nemcsak a cseh kérdésben maradt hajthatatlan, de egyéb irányban is szünet nélkül szötte ellene ármányait és Beckensloert, Vitéznek az esztergomi érsekségben utódát, reá bírta, hogy a vett jótéteményekről hálátlanul megfeledkezve, urát és királyát hűtlenül elhagyja.

A török ellen tervezett nagy fellépés tehát csupán egy végvár megvételére zsugorodott össze. De a keleti határszélen a törököktől megtámadott Moldova védelme és a hűtlen Bazarád oláh vajda uralmának megtörése tanúskodott a magyar király hatalmáról.

Az 1476. év vége új időszakot nyit meg Mátyás életében. Éveken át hiába tett kísérletet a császárnál, a lengyel királynál, a német birodalom és Olaszország különböző udvarainál, hogy koronájának fényéhez méltó feleséget szerezzen magának, érveinek mindaddig útját állotta a büszkeség, mely a régi fejedelmi házakat az egykori oláh kenézek ivadékától elválasztotta. Tizenkét évi özvegység után most Olaszország leghatalmasabb uralkodójának, Ferdinánd nápolyi király leányában találta fel a régóta keresett menyasszonyt. Ferdinánd királynak, bár törvénytelen ágyból származott és házasságon kívül adott gyermekeinek életet, az ősrégi Aragon királyok vére folyt ereiben, s koronájának fénye, országának hatalma a reneszánsz virágzásának tetőfokán

teljesen elegendő volt arra, hogy származásának foltját eltakarja. A Beatrix hercegnővel 1476. december havában megkötött házasság teljesen megfelelt a reneszánsz szellemétől áthatott magyar király lelki igényeinek s a Nápollyal is rokon olasz udvarokkal fennálló kapcsolatok szoros összefűződése új utakat nyitott Magyarországra ama műveltség befogadására, amelynek Mátyás addig is legfőbb hívei közé tartozott. Mátyás eddigi uralkodása alatt is tartózkodás nélkül engedte át magát a királyi hatalommal járó külső fény és pompa élvezetének; udvarának fénye itthon és az ország határain kívül egyaránt elkápráztatta azokat, akik benne megfordultak. A pompaszerető nápolyi királyleány befolyása mégis meglátszott rajta; budavári, visegrádi építkezései házassága után veszik kezdetüket, az udvarába sereglett olasz tudósok csak most érezhették magukat igazán itthon az idegen országban; s amiben a mai nemzedék a nagy király legnemesebb aspirációit, legbelsőbb törekvéseit, egész lelki világát legfényesebben látja megtestesítve, világhírű könyvtára, a Bibliotheca Corviniana igazi felvirágzása is az új időszakban beállott lendületre vezethető vissza. S a török felett kivívott fényes győzelmek után, melyek a nagy Hunyadi méltó fiának mutatták őt a kereszténység szeme előtt, a csehországi háborúban elért sikerek után, amelyek két virágzó tartomány birtokával növelték birodalmát, a házasságát követő esztendő hozza meg az alkalmat annak a nagy vállalkozásának megindítására, amely külső politikájának legfényesebb sikerét rejtette magában számára.

Mátyás törekvésében, hogy Csehország birtokát magának megszerezze, dicsőségre vágyó lelkületén kívül magasabb politikai szükségletek érvényesülését kell keresnünk. A nemzeti királyok kihalta után beálló zavarok arra utalták az országot, hatalmak szövetségében keresen kárpótlást a nemzeti dinasztiában rejlő összetartó erőért. Nagy Lajos és utódai politikája egymásután hozta Magyarországot a fejedelem közössége által szoros kapcsolatba a szomszéd államokkal. Mátyás trónra emelésében a nemzeti királyság eszméje diadalmaskodott az idegen összeköttetések politikája felett, de a török részéről támadt veszedelem e század első felében állandóvá válva, arra utalta a királyt, hogy a szövetségi politika érvényesítésével erősítse az országot a reá váró nagy küzdelemre. Érthető tehát, hogy Mátyás nem szalasztotta el a kínálkozó alkalmat amaz ország egy részének megszerzésére, mely három előde alatt már személyi unióban állott Magyarországgal, és a cseh korona megszerzésével kapcsolatban utat engedett lelkébe ama vérmes reménynek is, hogy a római királyi méltóság elnyerésével Magyarországot nemzetközi állás tekintetében a Zsigmond alatt elért polcra helyezheti vissza. E törekvéseket a nemzet szemében is jogosulttá tette az a reménység, hogy a kormánya alatt egyesített országok együttes ereje képessé teszi őt a végleges győzelemre nyugat félelmes ellensége, a török ellen, melynek megtörését nyugati politikájának érvényesítése közepette sem szünt meg uralkodása legfőbb feladatának hirdetni. ■

[folytatás a következő számban]

Forrás: www.mek.iif.hu

MATTHIAS CORVINUS

[Continued from Part 1 in last issue]

THE CHANGING SHAPE OF CENTRAL EUROPE

Matthias gained independence and power over the barons by dividing them, and by raising a large royal army, Fekete sereg (the King's Black Army of mercenaries), whose main force included the remnants of the Hussites from Bohemia. At this time Hungary reached its greatest territorial extent of the epoch (present-day south-eastern Germany to the west, Dalmatia to the south, Eastern Carpathians to the east, and south-western Poland to the north).

Soon after his coronation, Matthias had turned his attention to Bohemia, where the Hussite leader George of Poděbrady had gained the throne. In 1465 Pope Paul II excommunicated the Hussite King and ordered all the neighbouring princes to depose him. On 31 May 1468, Matthias invaded Bohemia but, as early as 27 February 1469, he anticipated an alliance between George and Frederick by himself concluding an armistice with the former. On 3 May the Bohemian Catholics elected Matthias King of Bohemia, but this was contrary to the wishes of both the Pope and the Emperor, who preferred to partition Bohemia. George however anticipated all his enemies by suddenly excluding his own son from the throne in favour of Ladislaus, the eldest son of Casimir IV, thus skilfully enlisting Poland on his side. The sudden death of Poděbrady in March 1471 led to fresh complications. At the very moment when Matthias was about to profit by the disappearance of his most capable rival, another dangerous rebellion, headed by the Primate and the chief dignitaries of the state, with the object of placing Casimir, son of Casimir IV, on the throne, paralysed Matthias's foreign policy during the critical years 1470-1471. He suppressed this domestic rebellion, but in the meantime the Poles had invaded the Bohemian domains with 60,000 men, and when in 1474 Matthias was at last able to take the field against them in order to raise the siege of Breslau, he ended up having to fortify himself in an entrenched camp, from where he so skilfully harried

the enemy that the Poles, impatient to return to their own country, made peace at Breslau (February 1475) on an *uti possidetis* basis, a peace subsequently confirmed by the congress of Olomouc (July 1479).

During the interval between these events, Matthias, in self-defence, went to war with the Emperor, reducing Frederick to such extremities that he was glad to accept peace on any terms. In the final arrangement made between the contending princes, Matthias recognized Ladislaus as King of Bohemia proper in return for the surrender of Moravia, Silesia and Upper and Lower Lusatia, hitherto component parts of the Bohemian monarchy, until he redeemed them for 400,000 florins. The Emperor promised to pay Matthias a huge war indemnity, and recognized him as the legitimate king of Hungary on the understanding that he would succeed him if Matthias died without an heir to the throne - a contingency somewhat improbable at this time, as Matthias, only three years earlier (15 December 1476), had married Beatrix, daughter of Ferdinand I of Naples.

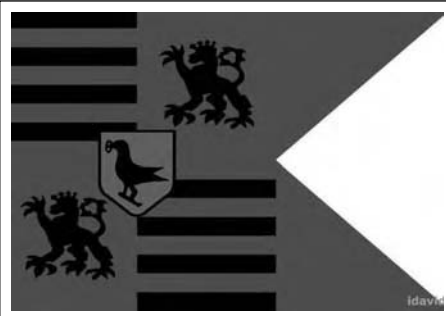
The Emperor's failure to follow through on these promises induced Matthias to declare war against him for the third time in 1481. The Hungarian king conquered all the fortresses in Frederick's hereditary domains. Finally, on 1 June 1485, at the head of 8,000 veterans, he made his triumphal entry into Vienna, which he henceforth made his capital. Styria, Carinthia and Carniola were subdued next; Trieste was only saved by the intervention of the Venetians. Matthias consolidated his position with alliances with the dukes of Saxony and Bavaria, with the Swiss Confederation and the archbishop of Salzburg, thus establishing the greatest potentate in central Europe.

WARS AGAINST THE OTTOMAN EMPIRE

In the meantime in 1471 Matthias renewed the Serbian Despotate in south Hungary under Vuk Grgurević for the protection of the borders against the Ottomans. In 1479 a huge Ottoman army, on its return home from ravaging Transylvania, was annihilated at Szászváros (present-day Orăştie) on 13 October 1479. The following year Matthias recaptured Jajce, drove the Ottomans from northern Serbia and instituted two new military regions Jajce, and Srebrenik, from re-conquered Bosnian territory.

At the earnest solicitation of the Pope in 1480, when an Ottoman fleet seized Otranto in the Kingdom of Naples, Matthias sent Hungarian General Balázs Magyar to recover the fortress. They surrendered to him on 10 May 1481. Again in 1488, Matthias took Ancona under his protection for a while, occupying it with a Hungarian garrison.

On the death of sultan, Mehmet II, in 1481, a unique opportunity presented itself to Europe in the intervention of Ottoman affairs. A civil war ensued in the Ottoman Empire between the late sultan's sons Bayezid II and Cem. The latter, having lost out, fled to the knights of Rhodes, who kept him in custody in France. Matthias, as the next-door neighbour of the Ottomans, wanted custody of this valuable hostage

The Black Army (named after their black armor) of King Matthias was the first European fighting force since the Roman Empire consisting of soldiers not under conscription, but with regular pay. The core of the army (in force from 1458 to 1490) consisted of 8-10 thousand mercenaries (increasing later to 30,000), and its size doubling during invasions. The soldiers - infantry, artillery, light and heavy cavalry - were mainly Bohemians, Germans and Polish, with Hungarians joining as well from 1480.

to use as a means of extorting concessions from Bayezid II. But neither the Pope nor the Venetians would accept such a transfer. The negotiations on this subject greatly embittered Matthias against the papal court.

FALL OF AN EMPIRE

One day, while visiting the capital of the Hungarian province of Austria, Vienna, Matthias suddenly fell ill and died under somewhat suspicious circumstances at the age of 50, on 6 April 1490. He had no legitimate heir and despite his enduring endeavours in his last few years, the noblemen of the country would not accept his illegitimate son, János Corvinus, as their king, the King of Bohemia. So after Matthias' death Ladislaus II of the Polish/Lithuanian Jagiellon line, became ruler. Ladislaus nominally ruled the areas Matthias had conquered except for Austria, but he was weak and the real power was in the hands of the nobles. In 1514, two years before Ladislaus's death, the nobility ruthlessly crushed the peasant rebellion of György Dózsa. As central rule steadily degenerated, the stage was set for defeat at the hands of the Ottoman Empire. In 1521 Belgrade fell, and five years later the Hungarian army and Hungary's independence was destroyed by the Turks in the Battle at Mohács.

MATTHIAS' LEGACY

Matthias was influenced from an early age by a broad and worldly European education. He subsequently became a generous patron of the arts and literature. His 1476 marriage to Beatrix, the daughter of the King of Naples, only intensified the influence of the Renaissance.

Beatrix brought scientists and artists from Italy, who helped to make the capital, Buda, along with the country's three universities, great centres of humanism. Matthias was an indefatigable reader and lover of culture and was an extremely generous patron of the artists from the Italian city-states (such as Galeotto Marzio) and Western Europe who were present in large numbers at his court.

Matthias stabilized the nation's finances by introducing an equitable, universal system of taxation – a rarity in that century (in any century, for that matter). The burden of the budget was borne by the revenues of the royal mines and state-owned establishments. He raised the nation's social, economic and cultural standards, without placing heavy burdens on the poor peasants. His legal reforms assured equal rights for all his subjects. Promotion to the highest positions was open to any peasant who had the will and talent to improve his status.

Buda, Esztergom, Székesfehérvár and Visegrád were amongst the first towns in Hungary that benefited from the establishment of public health and

education and a new legal system under Matthias' rule. In 1465 he founded a university in Pressburg (present-day Bratislava, Slovakia), the Universitas Istropolitana.

The first printed book was published in Buda in 1473, three years before book printing began in England. His own royal library, the Matthias Corvinus library, or Bibliotheca Corviniana, was Europe's greatest collection of historical chronicles and philosophical and scientific works in the 15th century, and second only in size to the Vatican Library, (although the Vatican library contained mostly Bibles for monks and parsons). His renaissance library is part of UNESCO World Heritage. ■

Sources: various

Song on the Death of King Matthias

[16th c. author unknown]

Good King Matthias, of memory blest!
Of many kingdoms once possessed,
Great was your fame through all the land;
Countless enemies did you withstand.

Your mighty power you once displayed
When to Vienna siege you laid;
Of your great host all men were afraid;
Your royal throne within it you made.

Then you desired Germany next
To the holy crown to be annexed.
Into many parts you split her lands
And gave them all into Magyar hands.

So precious to all men you became
That the Czechs in Prague desired your name
For their fair green bough had lost its fame
And its flower began to wither and wane.

Fine gifts to you did the Turks donate
Their lands no more to devastate,
Their pashas no more to macerate,
Their emperors not to castigate.

Your power extended to many lands,
To powerful cities on every hand,
To Venice that on the water stands,
And the wise Italians in her bounds.

Of Hungary the brilliant star
And fearless champion in war,
A beautiful refuge for the poor -
Greatness and glory had you in store.

You in our honour glory revealed,
Giver of boldness to all who yield;
You the Hungarian people's shield
But to the Poles a dreaded foe in the field.

Of all the powerful kings the best
In great affairs with victory blest,
Of your own people's trust possessed,
Now be with God forever at rest.

- Translated by G. F. Cushing

Emlékdal Mátyás király halálára

(16. század ismeretlen költő)

Néhai való jó Mátyás királ,
Sok országokat te bírál,
Nagy dicsérettel akkoron valál,
Ellenségednek ellene állál.

Hatalmasságodat [meg]jelentéd,
Bécsnek hogy városát te megvevéd,
Ékes sereged ott féletéd,
Királi székek benne helheztedéd.

Németországot mikort kíványád,
Szent koronához választád,
És nagy sok részre hasogatád,
Magyari uraknak tisztül mind elosztád.

Akkoron te lél oly igen drága,
Téged kíván a cseh Prága
Meghervadozott szép zeld ága,
Nem kellemetes neki virága.

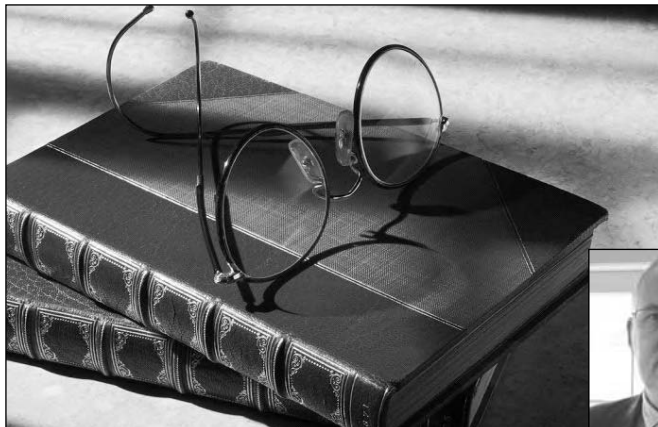
Terekektől nyertél ajándokokat,
Ne pusztítanád országokat,
Ne kerengténéd basájokat,
Ne fenegetnéd ű császárokat.

Igyekezel vala sok országokra,
És nagy hatalmas városokra,
Az vizen álló Velencére,
És benne való belcs olaszokra.

Magyarországnak fénes [csi]laga,
És rettenetes bajnaka,
Numuoltaknak kies hajlaka,
Nagy ékességnek es te valál oka.

Nagy ékessége tisztesség[k]nek,
Nagy bátorsága félelmeneknek,
Ótalmazója magyar népeknek,
Rettenetes lél az lengyeleknek.

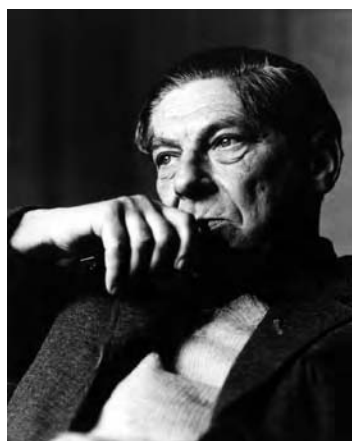
Királok kezett lél te hatalmas,
És nagy igyeknek diadalmas,
Néped kezett nagy bizodalmas,
Légy űristennél immár nyugodalmas.

COLUMNIST
PAUL HELLYER

famous hungarians:

ARTHUR KOESTLER

The twentieth century was a century marked by great conflicts: world wars, nationalism versus colonialism, and, perhaps, the most intense conflict, the conflict between the totalitarian ideologies of fascism and communism on the one hand and those committed to ideology we know as democracy on the other. It was a century where large swathes of the world's population would be victims of this ideological conflict,

Hungary included. The intellectual climate surrounding these conflicts was intense: many in the West looked to the communist Soviet Union as a source of hope and promise as the economies of the West slumped in the 1930's. It was, as we all know, a false hope but one which cost the lives of millions. One man recognised this earlier than most: Arthur Koestler, born Kösztlér Artúr at the turn of the century in that great city of Budapest. His novel *Darkness at Noon* lays bare the evilness of Soviet Russia and the terror and inhumanity of its intellectual foundations, its communist ideology. He did this in a way no one had done before and marked a vital victory in the war against totalitarianism. Koestler's masterpiece, for that is what it is, transcends the narrow genre of political fiction and by the intensity of its pity, compassion and honesty creates a triumph of the creative imagination.

Koestler's work and reputation is based on more than *Darkness at Noon*. Although primarily known as a writer, his interests covered a wide and diverse area, including the paranormal, voluntary euthanasia, and capital punishment. His life story takes in much of the ideological conflict of his century.

Koestler was born on 5 September 1905 in Budapest to Jewish parents. As Hungary disintegrated as a result of the aftermath of World War I, his family moved to Vienna where he attended secondary school and then university. Hungarian was his first language but he was equally fluent in German (his mother was German) as a child.

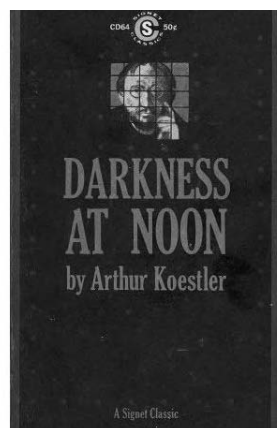
As a young man he displayed the restlessness that would mark his life. He started his career as a journalist and travelled widely: to the Middle East, especially Palestine, of which he would later write a history (*Promise and Fulfilment/Igélet és teljesítés*). His travels also took him to the Arctic as the only member of the Graf Zeppelin Expedition in 1931.

As for many Europeans, the 1930s was a turbulent time in the life of Koestler. Like so many other writers, journalists and other intellectuals of the time, he joined the Communist Party and became an ardent supporter and propagandist for the Party. It is important to know that at this time there was widespread disillusionment with liberal democracy: the economic crash of 1929 and the subsequent widespread poverty and unemployment, coupled with the rise of fascist regimes in Europe, led many to question their current political and economic systems. On the horizon stood, in the East, a seeming beacon of hope in the form of the Soviet Union. There, it seemed, life was infinitely better. Koestler was no different to many of his contemporaries in thinking that joining the Communist Party was the right thing to do. From 1932 he travelled through Central Asia to such places as Turkmenistan (then the Turkmen Soviet Republic) writing propaganda. He also saw for himself the famine and chaos that Stalin's policies created.

In 1936 he covered the Spanish Civil War as a journalist but was captured by the loyalists and condemned to execution. He was

released in 1937 after the intervention of the British government. By this time his disillusionment with communism was growing stronger and stronger: the Moscow Show Trials of 1938 were the final straw and he left the Party. He returned to France in 1939 and at the outbreak of World War II, he was arrested by the French as an undesirable alien and sent to the concentration camp at Le Vernet, where he remained for almost four months before he was released, again, as a result of British pressure. He just barely escaped to England before the Nazi invasion, which, had he remained in France, would have meant certain death.

It is against this tumultuous background that Koestler produced *Darkness at Noon* (*Sötétség délben* in Hungarian). Published in 1940 he tells the story of an old Bolshevik, Rubashov, who is arrested by the secret police and persuaded to con-

fess to crimes, or in the parlance of the times, "errors", that he did not commit. This he does, and is executed. What was particularly remarkable about this novel was that it was the first to so powerfully and tellingly reveal the truth of Soviet totalitarianism. At this time people naturally thought Hitler a much more potent threat than Stalin: nonetheless, George Orwell understood the significance of this novel and actively promoted it. He would go on to write the other great political novel of the twentieth century, *1984*, published in 1948, but Koestler understood the true nature of Soviet communism earlier than most of his generation and articulated that in the way that none had before.

As an aside, Edward Teller, the subject of a previous article in this series, read *Darkness at Noon* and described the powerful effect it had on him and how it crystallised his thinking on the dangers of Russian communism and totalitarian regimes in general. Indeed Koestler's work influenced an entire generation on the evils associated with such regimes. He would contribute to the classic repudiation of communism with the book entitled, *The God That Failed*.

By 1941, Koestler had found his home in England and joined the British Army. He would remain living there until his death in 1983. He wrote several more novels but turned his attention increasingly to scientific and broader philosophical subjects, including parapsychology and mysticism. He even experimented with hallucinogenic drugs such as LSD well before others. (He disagreed that they were a viable method to the "other world" advocated by people such as Aldus Huxley.)

He was an ardent supporter of voluntary euthanasia and as his body became racked with leukaemia and Parkinson's disease he took his own life at the age of 77. His wife, his third, despite being healthy also took her own life at the same time. It would be remiss not to mention some controversy around this and whether Koestler unduly influenced his wife to take her own life. The autopsy of her body was described as "inconclusive". Nonetheless he exercised the ultimate freedom to take his own life and proved he would not be a prisoner of his body.

At the time of his death, he was a well-respected member of the establishment. He was a Companion of the British Empire and a Companion of Literature. He was even nominated for the Nobel Prize for Literature three times. I like to think of him as another of those great Hungarians who are part of that "unpardonably brilliant Hungarian emigration which has peopled the universities, the publishing houses, the laboratories and the authors' societies of the West", as one observer put it. He understood better than most the curious nature of such a heritage. He once said of Hungarians "[they] are the only people in Europe without racial and linguistic relatives in Europe therefore they are the loneliest on this continent. This ... perhaps explains the peculiar intensity of their existence.... Hopeless solitude feeds their creativity, their desire for achieving.... To be Hungarian is a collective neurosis." This is a perfect summation from one of the greatest figures in twentieth century literature. ■

Future Man - Group work, Rampton Special Hospital, Nottinghamshire, Biffa Outstanding Award for Papier Mache (£100 prize) 2008

WATCHFUL

The voice of solitary is afraid of light.
The black fog in life will never show his emotions.
He will blacken and diet the sunshine in your lives.
For he is grey and wounded.
Avoiding all eternity and wishing it was over.
No matter how dark in solitary.
He is always watchful.

John Lawrence, HMP Frankland
Koestler Outstanding Award for Poetry, 2007 (£100 prize)

Kvetch - Michael Lester, HMP Grendon, Buckinghamshire, Ariane Bankes Outstanding Award for Oil/Acrylic Painting (£100 prize) 2008

The Koestler Awards

Set up in 1961 by Arthur Koestler as an art competition, the Koestler Awards now encompass a wide range of creative work from those in prisons, young offender institutions, high security psychiatric hospitals, secure units and patients in psychiatric units in hospitals, who are detained under the Mental Health Act. The awards aim to help offenders lead more positive lives by motivating them to participate in the creative arts, and to demonstrate the power of arts activity in the criminal justice system.

The Koestler Trust administers the world-renowned prison arts charity, which is based in the United Kingdom, awarding, exhibiting and selling the

artworks. The Koestler Awards attract over 5,000 entries a year. The entries come in 49 art forms, including creative writing, film, graphic design, music, needlework, painting and drawing, photography, sculpture and woodcraft. Experts from these fields volunteer their time to judge the entries. Every entrant is sent a participation certificate, most get feedback on their work, and a quarter win cash prizes up to £100.

The awards have a profound impact on offenders' self-esteem, leading them to positive new directions in life. Specially trained arts mentors support the most talented Koestler award winners to continue their arts activity after release from custody.

demned were passed on to those loved ones, whereas in 1956 they weren't. Secondly, that a revolution has to be won twice: once on the streets and once in the hearts, and that the legacy of 1956, while in theory lives on in the democracy achieved after 1989, needs to be more than political catch phrases, it needs to be evident in daily practice.

Szíves felkérést köszönettel elfogadva, ismét jelentkezem egy újabb levéllel Magyarországról.

Közel egy éve nem írtam, és bár sok

határellenőrzés nélkül, bármikor és bárhol — tehát nem csak a korábbi kijelölt határátkelőhelyeken — átléphetjük a belső határokat, ha más schengeni országokba utazunk. Ettől kezdve már nem érezzük magunkat 2. osztályú európaiaknak, valóban teljesen szabadon mozoghatunk Európa nagyobb részén.

Tavasszal két dolog foglalkoztatta az embereket: a népszavazás és a Március 15-iki ünnepek.

A Fidesz és a KDNP kezdeményezésére 2008. március 9-én népszavazást tartottak a második Gyurcsány-kormány három bevezetett díjának megszüntetéséről, a vizitdíjról, a kórházi napidíjról és a tandíjról. (Még a 2006. október 23-i Fidesz nagygyűlésén jelentette be Orbán Viktor, akkor még hét kérdésben, de végül csak három kérdésben történt aláírás gyűjtést.) A szavazáson végül minden előzetes mérésnél és várakozásnál többen vettek részt, a jogosultak 50,49%-a járult az urnák elé. Mindhárom szavazás eredményes volt: a tandíj és a vizitdíj eltörlését a választók 82-82%-a, a kórházi napidíját a választók 84%-a támogatta. Ezután a kormányfő bejelentette, hogy a népszavazás döntése szerinti 2009. január 1. helyett már 2008. április elsején eltörlik e három díjat.

És március 15 sem telt el eseménytelenül. Volt könnygáz és Molotov-koktél, összecsapás a Baross utcánál, összefogásról és sikeres jövőről beszélő Orbán, tetteket kívánó Gyurcsány, vonulás a városban, háttérbe szoruló ünnep - sok minden történt. Este háromnegyed 11-ig tartott a fokozott rendőri készültség a városban, 24 embert előállítottak, páran megsérültek.

A tavasz jobbára ismét a politikáról szólt nálunk: szakadt a koalíció és kisebbségi kormány alakult. A „politikai homokozóról” csak a foci EB terelte el végre a figyelmet. A svájci-osztrák EB kiváló programot biztosított legtöbb honfitársunknak. Jól vizsgázott a szervezés, elmaradtak a dugók, és a szurkolók sem randalíroztak. A meccseket egymilliárd ember követte nyomon a tévékészülékek előtt, nagyszerű pillanatoknak lehettünk szemtanúi. Az éttermekben, aluljárókban élőben közvetítették a meccseket — és sajnos a hazai futball egyetlen érnye, hogy pártatlanul szurkolhattunk, sajnos idén sem lehettünk ott a hőn áhított megmérgetetésén. De ennek is vége lett, ahogy a német hegemoniának, a spanyolok kiegyensúlyozott játékkal és egy szép góllal Európa bajnokok lettek.

Júliusban kiürült a főváros, aki tehetné élvezte a vidéki élet nyugalma, vagy a tenger habjaiban pihente ki a fáradságát, izgalmakat. A hónap egyetlen nagyobb visszhangot kiváltó eseménye ismét politikai színezetet kapott. A melegfelvonulás volt ez, és a vele párhuzamosan zajló ellendemonstrációval együtt rányomta bélyegét hangulatunkra. A 13. Meleg Méltóság Menetét radikális ellentüntetők zavarták meg, akik tojásokat, palackokat dobáltak, összecsaptak a helyszínt biztosító rendőrökkel, és megtámadtak néhány résztvevő politikust. A pártreakciók a szokásos koreográfia szerint zajlottak, három fókuszponttal: szó esett a rendbontás immorális voltáról, a rendőrség szerepéről, valamint arról,

Szabó Sándor 1958 március 15-én született. A pécsi fiatalkor után a Műegyetemen szerzett először építőmérnöki diplomát, majd szakmérnöki és mérnök-közgazdász tanulmányokat folytatott. A 80-as évek közepétől több éven keresztül Németországban dolgozott, majd egy nagy amerikai távközlési cég hazai képviselője volt. Ma is távközléssel, informatikával foglalkozik.

Long-time correspondent Sándor Szabó, who has a background in economics, engineering and the telecommunications industry, shares his impressions of Hungary over the last 12 months. He describes how he, his friends and his colleagues all perceive the atmosphere in Hungary as being absolutely saturated in politics. He says the country's indicators have all been dropping and that no matter what the issue, one side is always disagreeing with the other. Having set the scene, Sándor then goes on to tell us of some of the achievements that stand out in all the doom and gloom.

For example there were the sporting achievements of motorcyclist Gábor Talmácsi's unforgettable win at the World Championships in Spain, and the Hungarian water polo team's third consecutive Olympic gold medal. Then there was the expansion of the Schengen zone, which now includes Hungary and means Hungarians can travel freely across all borders within the Schengen zone [comprising 25 countries].

Sándor tells of the referendum held on 9 March, which brought the decisions to revoke the three fees introduced earlier by the government: doctor's visit fees, study fees and daily hospital fees. He also relates the unpleasant events involving Molotov cocktail throwing and teargas, which marred the March 15th national day celebrations. Fortunately the country soon had the European Soccer Championships to immerse itself in before the holiday season was upon them. The Gay Pride Parade put a dent into summer bliss, or rather the counter demonstration of radicals which fast got out of hand, with several arrests being made. And then the country had its hopes pinned on Hungarian successes at the Olympics. These were far less than everyone anticipated, so the few medals that were won were all the more relished.

In anticipation of the next national day, Sándor bids readers farewell with independent journalist, Miklós Lőrinc's thoughts about 23 October, in which he draws parallels between 1848-49 and 1956, pointing out that there were two main differences between the two freedom fights. The first was that in 1848-49 the letters to loved ones of the con-

minden történt itthon, nehéz ilyenkor eldönteni, mi a legérdekesebb számotokra. És még valami miatt nagyon nehéz ma hazuról írni. Beszélgettem is erről barátaimmal, kollégáimmal, mindannyian azonos véleményen vagyunk: szövetekig hatoló, politikával mélyen átitatott légkörben élünk. Miközben az ország mutatói szinte minden tekintetben egyre rosszabbak — legutóbb a korrupciós listán csúszunk lejjebb — egyre elkeserítőbb a politikai „elit” viselkedése. És mindenütt megjelent mára a politika, ha egyik A-t mond, a másik azonnal ellenkezőjét állítja, legyen az gazdasági kérdés, vagy éppen olimpiai szereplés. Egy darabig az izgatta az embereket, hogy lesznek-e előrehozott választások, ma a lehallgatási botrányok borzolják a kedélyeket. Nehéz úgy írni levelet, hogy egyáltalán ne legyen szó benne politikáról, hiszen jelen van napjainkban, otthon és munkahelyen. De mégis csak megpróbálom. Krúdy Gyula fogalmazta meg igen találóan:

Mi régebbi, pesti lakosok, akik néha évszámra nem mozdulunk ki a város megszokott negyedeiből: olyanok vagyunk. mint az almamag: nem látjuk, hogy kívülről piros, sárga vagy zöld héja van-e az almának, amelyben lakunk. Ezért nem árt kimenni a város kapuin kívül, hogy távolról is láthassuk a várost, amely nélkül úgyse élhetnénk meg sehol, akármennyire szokás őt mostanában szidni. gyalázní... .

Kedves Barátaim, talán most jobb is nektek, hogy kívülről látjátok mi zajlik itthon...

2007 ősze óta persze, hogy sok minden történt. Büszkéek lehetünk sport-teljesítményekre — Talmácsi Gábor felejthetetlen győzelmére Spanyolországban, mellyel kivívta a világbajnoki címe, vagy a vízilabda válogatott harmadik, egymás után elért olimpiai bajnokságára — és kicsit szomorkodhatunk is egyik leggyengébb olimpiai szereplésünk miatt. Nagy változást jelentett, hogy télen a schengeni övezetbe történő csatlakozásunk. Magyarország schengeni belépésével

hogy milyen jogszabályi változtatásokkal lehetne megelőzni a hasonló eseteket. A két nagy pártnál, ahogy arra számítani lehetett, más-más hangsúlyt kapott a morális és a rendőrségi aspektus. Az MSZP Gyurcsány Ferenc vezetésével főként az előbbivel foglalkozott, hiszen a szélsőséges akciók elleni fellépés az elmúlt időszak tapasztalatai alapján alkalmas arra, hogy mind a pártot, mind személy szerint a miniszterelnököt kedvező fényben tüntesse fel az egyébként elbizonytalanodott baloldali szavazók szemében. A Fidesz, bár érintette a történet morális oldalát, inkább a rendőrség szerepét emelte ki.

Augusztusban pedig Pekingre figyelt az ország. Cseh Laci fantasztikus teljesítményei ellenére szorongva néztük az éremtáblázatot, és tudomásul kellett vennünk, hogy nem vagyunk sport nagyhatalom. De a végére azért sikerült valami fantasztikus sikert mégis csak elérnünk: vízilabda válogatottunk háromszor egymás után nyert olimpiát. Szoros mérkőzésen, hihetetlen akarással győztük le kiváló ellenfelünket, az USA válogatottját. Kemény Dénes szövetségi kapitány, még az eredményhirdetés előtt: "Szerettük volna, terveztük, dolgoztunk érte, de akkor sem volt biztos, hogy sikerül. Egy csomó dolog kellett hozzá, szerencse, elhivatottság és nem tudom, még mi minden, de azért a három valószínűleg nem véletlen. Köszönöm ezeket az élményeket ezeknek a srácoknak, 21 olimpiai bajnok hozta össze ezt a három aranyat, ugye Magyarországon mindkettő szerencsés szám!"

Most szeptemberben szüreti hangulat, szokatlanul hideg ős és rideg politika ismét. Közeleg október és a megemlékezés ideje. Pár sort idéznék *Lőrincz Miklóstól*:

„AZ ÜNNEPEINK MÉLTÓSÁGA

Nemsokára itt van október 23., és ezen a napon az 1956-os forradalomra és szabadságharcra emlékezünk. Számomra ez az ünnep egyenértékű március 15.-vel, másik Nemzeti Ünneppünkkel!

Azt mondják, hogy a történelem nem ismétli önmagát, de néha furcsa párhuzamot képes produkálni. A 48-as események és 1956 is az egyete-

mi ifjúság tüntetésével kezdődött, '48-ban a márciusi ifjak 12 pontban foglalták össze a követeléseiket. 1956-ban előbb 16 pontban fogalmazódtak meg a követelések, amelyek később 20 pontra bővültek.

Mindkét esemény szabadságharcba torkollott, és mindkét szabadságharcot idegen hatalom külső katonai beavatkozással verte le. Abban is kísérteties a hasonlóság, hogy 1849-ben és 1956-ban is szörnyű megtorlás következett!

Két lényegi különbség azért van a két dicső esemény között! Az első: míg 1849-ben a forradalom kivégzett vezetőinek a búcsúleveleit a hatalom eljuttatta a hozzátartozókhoz, addig Nagy Imrénének és mártírtársainak ez nem adatott meg. Sőt még a kivégzésük idejét, és méltatlan nyughelyük helyét is államtitokként kezelték 1989-ig.

A második és lényegesebb különbség a következő: egy forradalmat kétszer kell megnyerni. Először vérben és mocskban az utcán, másodsor pedig a szívekben!

A világ igen csekély mértékben vesz tudomást arról, amit mi 1989-től kezdve '56-ról elmondunk, de azt nem tudja a világ sem soha elfelejteni, amit Ők itt 12 nap alatt véghez vittek!

Inkább magunkat, az élőkét kell itt ama befejezetlen műnek szentelnünk, amelynek ügyét ők oly messzire vitték. A dicső halottak példája adjon nekünk erőt, hogy még nagyobb odaadással szolgáljuk azt az ügyet, amelyért Ők mindent feláldoztak. Lobogjon lelkünkben az az erős hit, hogy nem haltak meg hiába, hogy a Nemzet Isten segédelmével újjászületik a szabadságban, s a nép által választott, a népért dolgozó kormány, a nép kormányja nem fog eltűnni a szabadság földjéről! Azért nem, mert a demokrácia egy olyan eszme, amelyért érdemes harcolni. Mert csak az a nép éli túl a máts és a katarzisait, amely hittel és becsülettel harcol az igazáért! Ahol joggal és becsülettel kormányoznak, nem trükkök százaival. Ahol a becsület, az erkölcs és a tisztesség nem politikai frázis, hanem napi gyakorlat." ■

Üdvözlettel Budapestről:

Szabó Sándor

Szabó László Dezső

OKTÓBER 23.

Egy bomba robbant a szívemben:
Tüntetés lesz, testvér, tüntetünk!
Forró szívvel, és mit se várva
Egy eszme indult el velünk.
Az idő ösködéből pattant,
És telt vele a csillogó este:
Ezrek és ezrek az utcákon,
Nem lehet ráismerni Pestre.
Az égen száz csillag hunyorgott,
Lenézett egy-két vörös fényre;
Csattant, kiáltott a jelszó:
A rabságnak már legyen vége!
Egy autó oldalán fityegtem,
És alig hittem a szememnek:
Rendőrh sehol, s házak tövéből
Asszonyok, lányok integetnek.
„Ruszkik haza!” - dörren az orkán,
„Sztálint ledöntjük!” dübörögtek;
ömlött a nép, torok kiáltott,
a jelszavak meg mennydörögtek
Százfejtű szörnyek mesévé váltak,
A provokátort meg kikacagták.
A szobor előtt a nagy téren
Régi világuk megtagadták.
Kemény csapás volt mindazokra,
Aki előtt tapsoltak egykor!
Álltak és néztek várakozva,
Ezer és ezer, százezer sor.
Diadal szállt végig a téren,
S mint tűzvész, orkán ült a tájra:
A magasságban zúgni kezdett
Hegesztópisztoly kékes lángja.
Motorok zúgtak, erőlködtek,
Meringott végre a Gyalázat:
„Ledöntöttük a Sztálin szobrot!”
Verték, döngették a vázat.
A Rádióhoz, stúdióba!”
„Vesszen Gerő, a gaz áruló!”
A forró éjszakában indult
Véres útjára száz golyó.
Én is rohantam, és jött Csepel,
Katonák, lányok, asszonyok,
Rendőrok, munkások, ezren, ezren,
Igaz és bátor magyarok.
És sztrájk is indult. Árva népünk
Kezébe vette végre sorsát.
Másnap már vérben fürdött minden,
De feltámadott Magyarország!
Aranybetűkkel, vérrel írva,
Új, nagy fejezetet nyitottunk
Ország-világ történetében:
Szabadságunkat marokra fogtuk!
Új eszme ragyog fenn az égen,
Dátum született a világon,
Mely tűzbe hoz ma minden szívét:
Szabad október 23!

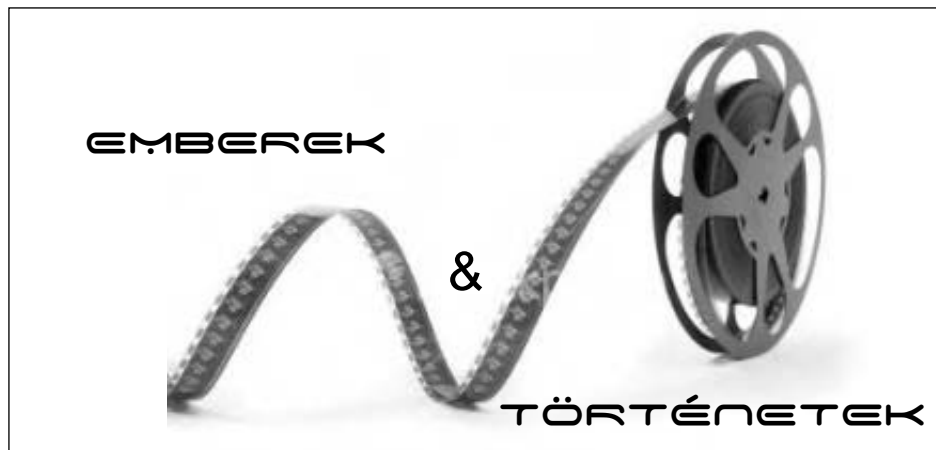
1956. október 27.

ARADI VÉRTANÚKRA EMLÉKEZVE

Ha e szót hallom, magyarok
Szűknek érzem zekémet,
Keblemben tenger kavargó.
S mintha trombiták köszöntenének
Mintha a régi, hősi dal csendülne fel tisztán.
De élnek a régi regék,
Élnek a hírövezte óriások.
Ó ez a sors mind ismerős
Szabad zászlóval, büszke fővel
Ősi szokás szerint
A hősök nem bírnak a nyers állati túlerővel.

- Heinrich Heine

GYÖNGYÖS IMRE ÉS GÉMES ANIKÓ

Imre Gyöngyös unfurls the story of his and his wife, Anikó Gémes's life with the help of some of his poems...

Both were born in the county of Tolna in Hungary, Imre in Tolna proper and Anikó in Paks. Imre went to a Catholic school specialising in music in Pécs, and he believes that this education, apart from cultivating a deep love of music, also awoke the poet in him. Following the 1848 nationalisations, he shifted to a high school in Szekszárd. It was during this period living by the Danube's 20 kilometre backwater that his abilities in water sports were brought to the fore, so much so that the talent scouts from Budapest saw to it that his last couple of years of high school were spent at the Lokomotív in Budapest. When the up-rising broke out in 1956, Imre had just started a law degree at Pécs University and when the Soviets returned to crush the revolution in full force, he became one of the 200,000 who fled the country.

Like many fellow compatriots Imre's first years in Wellington were spent trying to make a niche for himself, coming to grips with the strangeness and vagaries of life in New Zealand, and keeping company with fellow émigrés. He continued his interest in water sports playing water polo for the Maranui Club. Then during his first visit back to Hungary in 1972, Imre bumped into childhood sweetheart, Anikó. The embers of "puppy love" were rekindled and before long, Anikó left behind a successful invisible mending business to join Imre in New Zealand. Anikó had been a table tennis youth champion in Hungary and took up the sport again in New Zealand becoming North Island champion and playing in New Zealand colours against Australia in 1986.

While neither Anikó's nor Imre's were sporting families, their son Adam has become a successful competitive bodybuilder, who is currently preparing for the national championships.

Anikó and Imre retired from running a small coffee bar a few years ago. They keep in close touch with the relatives back home. Imre's poetry is well-known to readers of the Magyar Szó and his pas-

sion for writing continues to fill his days. His gratitude to Paul Szentirmay, founder of the Magyar Szó, for publishing the anthology of his selected poems in 2002 is expressed in the last poem of the article below, written as a tribute a few weeks after Paul passed away.

Aki azt hiszi, hogy a romantika csak az emberi agyban születik, az cáfolatnak elolvashatja ezt a kis biográfiánkat, amit feleségemmel, Anikóval megéltünk.

Mindketten tolnaiak vagyunk és itt nemcsak a megyére gondolok, bár Anikó Pakson született, míg engem egy bizonyos Kapéter néni, a tolnai bábaasszony szerelt ki e nagyvilágba!

Óvoda és elemista éveim a háború előtti időben teltek a világ történelmének boldog tudatlanságában. A háború kitörésekor azonban már Pécssett jártam a cisztercita rend gimnáziumába. Ennek a korszaknak az érdekessége inkább a kollégium, ahol laktam: a Pécsi Székesegyházi Énekiskola! Ennek nem csak az volt a haszna, hogy a háború alatti években aránytalanul jó kosztot kaptunk, de megtanítottak kottából énekelni is. Igaz, hogy ez sohasem kamatozott anyagilag, de számomra az egyik legnagyobb lelki értéket biztosította, a zene mérhetetlen szeretetét! Talán a versek zenéje is ekkor kapott vérszemet bennem, mert ebben a korszakomban a költészet is ébredezni kezdett bennem. Első négy sorosaimat Pécssett követtem el!

Amikor a papi iskolákat államosították 1948-ban, Szekszárdon folytattam középiskoláimat, ahová Tolnáról vonattal jártam át naponta harmincad magammal. Kalandos másfél év volt, amelyben sikerült még többet úszni, csónakázni és vízipólozni, mert a tolnai Duna holtágától kétszáz méterre sem laktunk! Otthon sokkal több időt töltöttem a vízen, mint más években.

Tolnáról még annyit feltétlenül meg kell jegyezni, hogy abban az időben, a háború előtt és után, kis mezőváros létére nagyon szeretne volna eladni magát üdülő vízi városnak. Erre minden oka megvolt, hiszen a Dunának ez a lezárt, huszonvalahány kilométernyi szakasza a vízi élet minden sport- és szórakozási lehetőségét biztosította. Úszni, vízipólozni, csónakázni, horgászni,

halászni, vadászni lehetett nyáron, korcsolyázni télen! Ez az üdülőhellyé változtatás főleg azért nem sikerült, mert a Tolnai Selyemgyár szennyvizét is befolyatták, ami a hatvanas évek elején olyannyira beszenyvezte a holtágat, hogy nemcsak a fürdést tiltották be, de a halak is régen kihaltak, semhogy halászni lehetett volna benne.

Otthon eltöltött két évem összeeshetett a fizikai megerősödéssel is, mert úszásom annyira feljavult, hogy a Budapesti Lokomotív tehetségkutatói a fővárosba invitáltak és az utolsó középiskolás évemet ott töltöttem és ott is érettségiztem.

A tolnai óvoda, a pécsi, szekszárdi és budapesti gimnáziumok egyetemistává érett termékeként váltam úszásommal első-osztályú sportolóvá, amelynek havi költségmegtérítéseit (kalória-pénzeit) és egy kicsi ösztöndíjat használtam a megélhetésre, amely közben a Pedagógiai Főiskolán először a Könyvtáros szakon, majd a Testnevelés Biológia szakon foglalkoztatott.

A Naaagy Sztálin szélütése azonban mindennek véget vetett! A tanulmányi osztály ajtaja előtti örömtáncot nem vették jó néven és még mielőtt eltanácsoltak volna, kiléptem a főiskola kötelekeiből!

A katonáskodást nem tudtam elkerülni! Ennek egyetlen pozitív pontja az autóvezetői jogosítványom középfokúsítása volt. 1955 novemberében szereltem le.

Ezután csaknem egy évig voltam Tolnán, alkalmi munkákból kerestem egy keveset, de a szülői ház maradéktalan élvezete erre az időre emlékeztet leginkább!

A Forradalom szüntette meg másik egyetemista koromat, amely azonban csak az első negyedévig tartott: a Pécsi Jogtudományi Egyetem levelező tagozatára voltam beíratva, de még az első kolokvium előtt felrobbant a történelmünk! A Baranya megyei és Tolna megyei 12 pontos követelés mellett apám cikke is velem volt. Ebben a Varsói Szerződés jogtalanságát elemzi és ezt az angol rádióknak szánta név nélkül. Győrbe utazó csoportunknak Laskó Ernő volt a vezetője és az összes iratot ő gyűjtötte össze és vitte be a Győri Forradalmi Tanácshoz.

Apám cikkét is beolvasták, sőt később ki-nyomtatták nevével együtt, és már áprilisban letartóztatták. A két év tíz hónapos ítéletéből két év öt hónapot letöltött Vác börtönében. Büntetésének elsődleges okozója vagyok és a lelki-furdalásomat a sírba viszem magammal!

Amikor az oroszok visszajöttek természetesen menekülni kellett! Hogy miért Új-Zélandba? Talán azért, mert a legtávolabb volt az akkoriban véres Európától!

Azt az érzést, ami kivándorlásunk okát egy kicsit jobban megmagyarázza a következő versben próbáltam rögzíteni:

Új-Zéland-i Magyar ballada

Szorongó szívünk lángra lobbanása,
melyben a rab tiprott türelme ég,
forró októberünk izgága láza
s az életünkre égetett pecsét
parancsa szórt a földön szertesét.
Azóta milliányi dobbanás,
szívünk magánya ver honvágyzenét:
Isten velünk és senki, semmi más.

Messzire sajgott izzadt életünk
magyar hírekre mindig összerándul:
a jó hírnél jobbat nem kérhetünk.
A nagyvilág vált végül is hazánkul,
de szívünk kis hazánk bajára fájdul.
A trianoni körbehántolás
szígetté tett magányunk bizonyául:
Isten velünk és senki, semmi más.

Minden nyelv végül egy főnyelvbe tarthat.
Új-Zélandban e gyűrött kis magyar
nyelvünk elpárolog, mint könnyű harmat
mit ébredő nap szép szíromra csal,
s fel is szippantja ugyanoly hamar.
Írott emlékünknél fontos számadás;
magyar magányunk hősiségre vall:
Isten velünk és senki, semmi más.

Herceg! Jutalmadat nem is remélvén,
felismertünk s ez megbizonyodás.
Ajándékdod poggyász, emmaszi élmény:
Isten velünk és senki, semmi más.

(Megjelent a Magyar Szó 48-ik számában)

Ilyesféle érzések lehettek a forradalom elindító, de egészen más volt a helyzet, amikor az itteni, új-zélandi életünket megkezdjük. Erre visszaemlékezve is írtam verset. Azt is ideírom.

Toborzó

Magyar nyelv, ha gyógyít, nem bánt
már a létnek búja sem;
Magyar Szó a lelkünk tájpa,
mint a létnek búzaszem.
Fáradt, tikkadt lelkeinknek
olyan, mint az anyatej;
tudat alá rejtett kincsünk,
nem felejtjük soha el.

Nem sok magyart vetett sorsa
ilyen nagyon messzire,
pár ezer tán nemzetünknek
új-zélandi részlege.
Vadonat-új diétánkat
ínyünk gyorsan szokta meg:
mustárszós és krumplipüré,
párolt, pácolt marhaszegy.

Hamarabb fült a teához
lustaságunk, mint fogunk,
mellyel tíz perc „smoko”-t húszra
sikerült kinyújtatunk.
A kezdeti furcsaságok
megszoktatták magukat:
„Jó reggelt” helyett kacsintás,
„Fish 'n chips”, „Pie” meg a „Pub”.

Minden újat megtanulni
ösztönünknek vágya vitt
nyelvet, népet, társadalmat,
Új-Zéland szokásait.
Mikor minden a miénk lett,
polgárjog is: útlevel,
hová használtuk először?
Hazavitt a szenvedély.

Egy hazával gazdagodtunk:
ez a sírig elkísér!
Itt éljük le életünket,
szívünkben a másik él!
Nem „Sing-song”-ot, nem csasztsukát
idéznék e rigmusok:
toborzót vagy csúrdöngölt
versem inkább elsusog!

Nem toldja az Arany János
által folytatott vitát
de mi lenne földtekényi
távol kozmopolitább?
Magyar Szó nekünk ez mégis,
ha híres, ha jeltelen;
Olvassad hát szeretettel!
Öröm lesz a lelkeken!

(Megjelent a Magyar Szó 48-ik számában)

Természetesen a nagybetűs írása a Magyar Szó kiadványra vonatkozik, de talán még jobban érthető a vers kisbetűvel, amellyel anyanyelvünket magasztalja ez a vers! Minden esetre összegezi a leglényegesebb akkori megújódást bennünk: a sok apró kellemes és kellemetlen megszoknivalót!

Az angol nyelv megtanulásának fokai egyenesen aránylanak az itt eltöltött idővel. Ám néha még az alapfokú nyelvtudás is félreértésre adhat okot, amikor „half a dozen eggs” kérése helyett „six eggs”-et kér valaki a boltostól és „Zig-zag” cigarettapapírost kap!

Átéltük tehát a nyelvtanulás hosszú éveit, míg a magyar foci, Magyar Klub, magyar társaság és általában a magyar szó adta meg azt a valahova tartozni kívánó érzést, amit társadalmilag igényeltünk és amire angol-tudás nélkül reményünk sem lehetett. Társaságunk egyelőre tehát az a maroknyi magyar volt, akikkel együtt nemrégiben kivándoroltunk. Elsősorban ezek között kereshettünk élettársat magunknak. Ez a sürgősség ösztökélt engem is egy olyan házassági döntésre, amely sikertelennek bizonyult és csakhamar válásra került a sor.

Még Szekszárdra-járásom két éve alatt ismerkedtünk meg Anikóval, akinek ping-pong karrierje Tolnárról indult ki. „Puppy-love”-unk csak akkor tört meg, amikor Anikó ping-pongozó ügyességét a Vörös Lobogó tehetségkutatói villámgyorsan Budapestre felügyeskedték. Majd a Forradalom nagyon hamar másik 22 ezer kilométert halmozott közénk! Ez gyerekkori mécseskénket teljesen kioltani látszott. Mindketten életpartnert kerestünk: én kis Zélandiánkban újra, Anikó Nagybudapesten!

Anikóra hamarosan rátalált az akkori pesti kabarévilág egyik legnépszerűbb konferansziéja, Dr. Hegedűs János, akinek egy szem gyermekét, Lacit felnevelte. Ő egyébként ma az egyik legnevesebb bűnügyi védőügyvéd Budapesten!

Anikó még az ötvenes években vált nem csak első osztályú ping-pongozóvá, de rövid idő alatt a Magyar Asztali Teniszezők egyik ifjúsági válogatottja lett és mint ilyen beutazta a szomszédos európai országokat. A hatvanas években a sport egy kissé a háttérbe szorult életében, mert a megélhetésére kellett jobban odafigyelni. Ebben is sikeres volt! Anikónak egy szembefordító üzlete lett a Felsőerdősoron, anyagilag tehát nem volt panaszokodnivalója!

Számomra tizenhat esztendő telt igénybe, hogy végre erőt gyűjtsék egy otthoni látogatásra!

Anikóval 1972-ben első haza látogatásom alkalmával teljesen véletlenül találkoztunk újra. Rejtett parazsunk állandó sziporkázásban lehetett, mert újra lángra lobbant s hogy azóta se aludt ki, azt Ádám fiunk léte bizonyítja talán.

Kijövetelének is megvoltak az izgalmasabb pillanatai, mert hiszen még válása sem volt véglegesítve és férje, Hegedűs János, megakadályozta volna kijövetelét akkor is, ha pusztán látogató gyanánt szándékozott volna kiutazni. Természetesen ez volt a tulajdonképpeni megokolása az útnak és a jóhiszeműség elhíntése érdekében Anikónak retúrjegyet vettünk! Amikor Hegedűs János Új-Zélandról először hallott, Anikó már itt volt velem!

Sportunkat mindketten itt is sikerrel gyakoroltuk: vízipóloztam a Maranui klubban még a hatvanas évek végén, Anikó ping-pongozott új-zélandi színekben - Új-Zélandot képviselte Ausztrália ellen 1986-ban. Többszörös Észak-szigeti bajnok, női párosban Új-Zéland bajnokságot is nyert!

Rajtunk kívül se Anikó családjában, se az enyémben nem volt sportoló! Talán éppen ezért nem furcsa, hogy Ádám fiunk a mi véleményünkől teljesen függetlenül a testépítési sportban szép eredményeket ért el! Sportról talán sohasem beszéltünk előtte, de azért tanúja lehetett a mi kései sport időtöltésünknek!

Itteni életünk sokféle különböző munkába sodort mindkettőnket, míg végre a nyolcvanas évek derekán egy kis kávézót kezdtünk vezetni, amelynek napi munkáját a kilencvenes évekig bírtuk. Azóta nyugdíjasok vagyunk. Az otthoniakkal szoros nexust tartunk: Anikó öccsével és családjával, én a nővéremmel és lemenőivel: ő náluk három, nálunk öt unoka van!

Ideírok még egy verset befejezésül, amely szintén megjelent a Magyar Szó valamelyik számában és tulajdonképp a végső révbéérkezésünkről ad számot:

Karácsonyok

*Sok, sok magányos, bús karácsony
emlékét hordja életem,
mikor kis fámon kívül másom
nem is volt semmim énnekem.
Sötét szobámban sziporkázott
angyalhaj, csillogott fadís, s
a régi emlékvillanások,
szenteste-kép kísért ma is:*

*A nagy szobába nem mehettünk,
gyerekek vacsora előtt;
a tortázás is hosszúnak tűnt,
míg a Jézuska végre jött.
Felizgatott a nagyszobából
kiszűrődő, halk suttagós;
nem bántuk már: álljon akárhol
fűtött a karácsonyfaláz.*

*Majd alig-hallhatóan, halkan
csengett az angyal-csengetyű,
az ajtó nyílt s fénylett a hallban
karácsonyfánk, a nagyszerű.
Alig bírtuk már énekhanggal
véggigfűjni türelmesen
a „Csendes éj”-t, „Mennyből az angyal”-t,
ajándékokra lesve sem.*

*Aztán csak véget ért az ének
és jött a beteljesülés:
nagy halmaza a fa tövének
ajándék volt, nem is kevés.
Majd három évtized magánya
idézte így gyermekkorom,
és annyi év karácsonyára
távol volt ismerős, rokon.*

*Az életnek magányos léte
több vágyódás, mint szeretet;
a szeretetnek ünnepére
hiányoznak az emberek.
Ma már van boldog, jó karácsony:
köröttem család, emberek!
Legyen győztes minden magányon
a karácsonyi szeretet!*

Ez a három itt leírt vers még egy másik közös vonást is tartalmaz: ezeken kívül csak két másik verset „szállítottam” kedves főkonzulunk és főszerkesztőnk kifejezett sürgős kérelmére, mind az ötöt lapzártára készítettem nagy örömeire! A két másik közül egyik könyvemben szerepel: „Mondóka” (91 old.) és a „Karácsonyi üdvözet”, amely a Magyar Szó-ban jelent meg. Hozzá örök barátság fűz és örök hála, hogy munkássága révén antológiám egyáltalán létre jöhetett. Béke Velem!! Még egy verset leírok:

Keresztvetés Pali barátomra

*Spleen volt, társasjáték talán:
versekké formálta a szám.*

*Szódallam, visszhang, rím, ha hív,
ritmust dobant belé a szív.*

*Magam sem hittem bennük én,
hogy lesz belőlük gyűjtemény.*

*Pali volt csak a jóbarát,
ki óvta múzsám sugarát,*

*ki addig el nem mehetett,
míg művem könyvbe szedtetett.*

*Köszönöm mindezt most Neked;
búcsúmként keresztet vetek:*

*Palikám, áldásom Tied,
örök és mély hálám vigyed!*

(2002.08.14.)

Ez dióhéjban Új-Zélandban alapított családkunk története. (Gyöngyös Imre esete Gémes Anikóval!) ■

FOR ALL SAINTS DAY

(You Promised Me)

- Albert Wass

You promised me
to strew my aches all over the woods
when the time comes
so I can be
the grass under your feet,
the shiny new leaf on a tree
perhaps a flower here and there
blue or red
that would catch your eyes
and bring back perhaps a lurking memory
of golden days we were still together...
And I promised you the same.
Stealing a piece of eternity,
a union everlasting
of two flowers, two blade of grass
two green leaves growing side by side
in our forest
in the forest of the God...
yes dear
in the forest of the God...
amen, so be it, for ever and ever...!

REMEMBER

COLUMNIST
DR ENDRE MAURER

In a previous article, "Loosing My Memory", (Magyar Szó, no. 72, 2003), I stated that memory is like a top class recorder. A lifetime of memories are stored away in the brain and if they cannot be found, it is not because they have disappeared but because we have lost access to them. Leading neuroscientists believe that the brain records everything to which it pays attention and the recording is permanent. The brain's storage capacity is enormous. The assumption is that the memory is a stored pattern of connections between neurons in the brain. There are about a hundred billion of them, each of which can make 5,000 to 10,000 connections with other neurons, which makes a total of about five hundred trillion to a thousand trillion in an average brain. Every sensation we receive, every thought we think alters the connections within this vast network. These connections can be strengthened, weakened or formed anew.

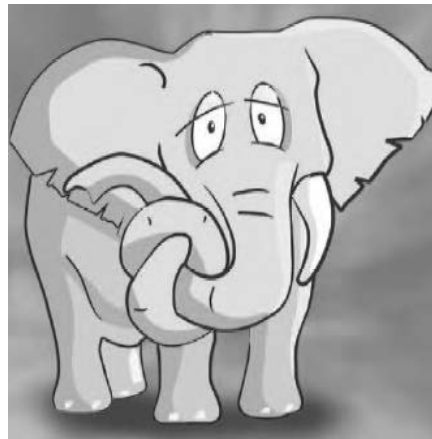
To be more precise, there are memories and each of them has a different brain centre. Working memory is located in the frontal cortex, memory for facts and events in the hippocampus and the medial temporal lobes, encoding and long-term memory in the hippocampus, memory for habits and skills in the basal ganglia. And the cerebellum, emotional memory in the amygdala.

So there is a spectrum of human memory. Some people have extraordinarily special abilities to recall things. Reportedly, the Russian neuropsychologist, Alexander Luria, could remember impossibly long strings of words, numbers and nonsense syllables years after he had heard them. I, myself, have been seeing a 42 year-old autistic person since he turned six years old. He has an enormous memory for dates. He can tell me the year, the date and the day of all our appointments. His "secret" diary consists of volumes of dates and he can recall what happened on any date. He is very detached from life and his kind of reality is preserved in an emotionless form, i.e. numbers.

On the other end of the spectrum are people who cannot remember a thing, cannot even recognize their surroundings or even themselves. There are two types of amnesias: anterograde, which means that a person cannot form new

memories and retrograde, which means that a person cannot remember old memories. They are usually the result of brain damage due to viral infection or physical assault as a result of accident.

In between are us, elderly folk, who cannot remember where they put their glasses, or forget about appointments. A memory researcher claims that these memories, though we need them badly, have a habit of evaporating. He estimates that people squander more than a month of every year just compensating for things forgotten or wasting time for looking for things they have mislaid.

But does all forgetting negatively impact on our daily lives or mental health? Not so, says Dr Freud. He coined the terms unconscious, suppression, depression. Though early childhood traumas are deeply etched in the brain, because of their unbearable emotional contents they are repressed, banished into the Unconscious. It is a clinically accepted fact that memories which are a threat to our emotional well-being are forcefully pushed out of consciousness. They can only be retrieved in dreams but only in disguised forms and in analytic sessions.

There is no doubt that we need memories in order to function adequately in daily living. Without memory we would completely fall out of time. We would be locked into a box of eternal present. There would be no past or future.

A good memory is undoubtedly an asset. It was

exalted by Greek philosophers centuries ago. To the Greeks it represented knowledge. Since Simonides, the art of memory has been codified with an extensive set of rules and instructions. In medieval and modern memory treatises, students are taught not only what to remember, but how to remember it. These techniques are referred to in present-day literature as mnemonics.

One could argue that these exercises are no longer necessary as our "internal" memory is being replaced by "external" memory. Dates, knowledge are at our fingertips. We just have to touch buttons. We use gadgets to store information, to record experiences and to have diaries to remind us to keep appointments

Notwithstanding, many of us yearn to have a "perfect" memory. We cannot drag our laptops everywhere. To have all the information in the "internal" memory could be very tiresome, as well. Many of our emotional problems are due to obsessions with the past. We drool over past mistakes, shameful events and beat ourselves up over the wrong choices we have made. We do not forgive ourselves for them.

On the other hand, memory protects us. We do not have to re-invent the wheel every time we try to do something. It helps us correctly interpret happenings in the present and make appropriate choices, i.e. make judgements about what is likely to happen in the future.

We could only muse what kind of memory we would prefer to have. Would we choose to live in a society where people possess elephantine memories? Even at the personal level what would it mean to remember everything exactly as it happened, free from revisions and exaggerations that our minds naturally create? Would we prefer minds that forget traumas or remember only those things we choose to remember or only things which are important to us?

REMEMBER, that remembering is a mental function which is both comforting and maddening. In the sea of memory you can either swim or sink. But do not forget that from memories of suffering comes compassion. ■

SZEGEDY KRISZTINA

FINOM PORCELÁNOK

- Herendi és Zsolnay

Magyarország története az újjászületések története. Letaglózó történelmi korszakokban egyszerre remek, tetterős, tehetséges emberek teremnek. Magukra veszik az ország gondját, nekilátnak újjáépítésének, fejlesztésének. Felrúzzák az elbőbiskolt, elkeseredett, szétzéledt, alkotó erejüket vesztett magyarokat. Bevezetik az országot Európába, törvényt adnak neki, újjáépítik füstölgő romjaiból, behozzák a vasutat, áldoznak a tudományra, vagy verseikkel lelkesítik, tanítják népüket. Elhivatottak, önzetlenek, széles látókörűek, erősek, gondolkodók, alkotó elmék.

Gyakran egész magyar családok hagyományos családi összefogással teremtik meg kiemelkedő alkotásaikat és viszik tovább, apáról fiúra és leányra tudásukat. Ébren tartják Magyarországot, amíg nem jön egy újabb, letaglózó korszak.

Magyarország legnagyobb újjászületése, magára találása a Reformkor időszakában. A csodálatos Reformkor, mely nem mentes a kicsinyességtől, kapzsiságtól és széthúzástól sem (mind rossz magyar átok), mégis a „nagyok” időszeke.

A csodálatos Reformkorban született meg az egyik magyar hungaricum, a Herendi porcelán, majd a Kiegyezés csodálatos időszakában kiteljesedik a másik jelentős hungaricum, a Zsolnay porcelán és majolika gyártása.

Miért a porcelánok? Különös, nem? Hiszen porcelánra nincs is szükség. Hisz, a porcelán inkább disz, mint használati tárgy. Amolyan önmagáért való dolog...

Mégis, kifejez valamit, ami minden virágzásnak induló korszak fontos alkotóeleme. Igényességet hordoz. Az igényességet jelképezi, mely jellemzője a magyar kultúrának. A magyar kultúrának, mely mindenkié, aki magyarnak érzi, vallja magát, azoké akik, egymást, Szent István elhatározása alapján elfogadni kötelesek. A kultúránk, hungaricumaink tartanak össze bennünket. Így a Herendi és a Zsolnay is nemzeti kincseink, a mi taonga-ink.

A Herendi porcelánmanufaktúrát Stingl Vince alapította 1825-ben. A manufaktúra működése Fischer Mór irányítása alatt teljesedett ki, aki Ferenc Jósokától 1867-ben megkapta az „udvari szállító” címet. A Herendi üzem innentől egészen az államosításig (1948-ban) a Fischer gyermekek és unokák irányításával működött, jelképezve a családi összetartozás és együttműködés szép magyar tradícióját.

A Fischer-család tulajdonában álló porcelángyár olyan porcelánt, állít elő, melyet méltán neveznek

az „uralkodók porcelánjának”. Először 1851-ben az I. Londoni Világkiállításon rendelt felséges személy, Viktória királynő egy készletet. A részére készült mintás porcelán azóta is a „Viktória-mintás”, klasszikus. Kevesebben tudják, hogy Ferenc Jósokának is volt kedvenc Herendije, az apró rózsamintás. Diana hercegnő Herendigyűjtő volt. Ahogyan a Vatikáni Múzeumból sem hiányozhat a Herendi.

A Herendi mind edényeiről, vázairól, dobozairól, de kispasztikáiról is híres. Ezek Telcs Ede művészeti vezető működését jelzik, először 1929-ben jelentkezik a Herendi-gyár kispasztikákkal. Az 1933-as Chicagói Világkiállítás után a tengeren túli piac is megnyílik a Herendi előtt.

A mestermunkával, kézzel festett Herendi porcelán 16 000 különböző formában és 4 000 különböző mintában létezik. A minták közül legismertebbek a Viktória, Apponyi, Rothschild, kevésbé ismertek a petrezselymes, aranyhalas, pipacsos,

rózsás, gödöllői mintás és a többi... A porcelánművészek szakképzése 1897-ben indult meg az üzemben. A Balatonhoz közeli Herend, a Herendi Porcelánművészeti Múzeum és Porcelanium látogatása egész napos program. A gyárat, a műhelyt, a manufaktúrát, valamint a Herendi üzemben rendezett színvonalas kulturális programokat átlag

100 000 ember látogatja évente, a világ minden tájáról. A Herendi-gyár online támogatói klubot működtet, mely elérhető a weboldalukon.

A Zsolnay porcelán 2008-ban ismét Magyar Termék nagydíjat és Superbrands kitüntetést kapott (az utóbbi az Egyesült Királyságban, 1995-ben alapított, kiváló márkaépítésért járó díj).

A Zsolnay-gyár Pécs város egyik büszkesége, ma is a város Önkormányzata tulajdonában áll. Alapítója Zsolnay Miklós (1854), de az üzem Zsolnay Vilmos irányítása alatt érte el fénykorát. Az Osztrák-Magyar Monarchia egyik legnagyobb finomkerámia-ipari gyára volt a „Zsolnay”. Az üzemet a Zsolnay gyermekek-unokák, leányok és fiúk, tervezésben, szervezésben, gyártás-irányításban együttműködve vitték a háborút követő államosításig.

Zsolnay Vilmost az 1873-as Bécsi Világkiállítást követően Ferenc József renddel, majd az 1878-as Párizsi Világkiállítás kapcsán francia becsületrenddel is kitüntették a porcelán és majolika gyártás terén elért eredményeiért.

A Zsolnay porcelán kétség kívül rendkívüli, ami az üzem által gyártott dísztárgyakat illeti. A csodás, magyaros, évszakokat, vadvirágokat felvonultató, vagy az eozinmázás különlegességek elbűvölnek mindenkit.

A Zsolnay gyár azonban nem csupán az edények, kispasztikák, dísztárgyak terén alkotott nagyot. A Zsolnay építészeti kerámia gyártási ága is egyedülálló. Magyarország számos középületét díszítik kerámiák, városképeket is meghatározó módon. Az Országház, az Iparművészeti Múzeum a Múcsarnok, Zeneakadémia, a Fővárosi Állat- és Növénykert, Vásárcsarnok, a kecskeméti Cifra palota majolika díszítései mind jól példázzák a Zsolnay-féle művészi kerámiagyártást.

A Zsolnay gyár épülete műemléki védettség alatt áll. A gyárudvar rendszeres kulturális rendezvények színhelye, de tartanak itt esküvőket is.

A Zsolnay gyárban hobby porcelánfestő tanfolyamon vehetnek részt az érdeklődők, melyre a gyár weboldalán lehet jelentkezni.

A negyvennyolcas államosítás mindkét üzem működését súlyosan visszavetette, hiszen a porcelán és kerámiaművesség családi hagyományát szakította meg a diktatúra. A Zsolnay üzemben hosszú ideig nem folyt tervezés és a márka-nevet sem használták, egészen 1974-ig. Mindkét üzem, mégis, újjászületett és virágzik. A hagyomány erősebb, mint a politika.

A Herendit, Zsolnayt sokan, szívesen vásároljuk. Porcelánjaik, majolikáik kiválóan alkalmasak akár régies, akár modern enteriőrök díszítésére végtelesen sokféleségük és rendkívüli művészeti erejük folytán.

Tessék választani!

Ez azonban még nem minden a magyar porcelánokról, ...folytatjuk. ■

www.herendi.com
www.zsolnay.hu

FINE MAGYAR PORCELAIN

KRISZTINA SZEGEDY

- Herendi and Zsolnay

The history of Hungary is a history of repeated regeneration. The greatest Magyars were born in the most depressed eras of our history. They appeared from nowhere. They were strong, open minded, intelligent and talented. They built up the country from ruins, started building things. They woke up the desperate and passive Magyar people. Great Hungarians led the country into Europe, made laws, invested in science, taught and encouraged their nation through poetry and other literary works.

Great things have often been achieved over the centuries by outstanding Hungarian families, with descendants continuing the tradition of their ancestors' work. These great Magyars and Magyar families have succeeded in keeping traditions alive.

The greatest renaissance of Hungary was certainly the Reform period. Notwithstanding typical traits of greed, pettiness, and pulling apart that characterised many a Hungarian back then too, exceptional Magyars achieved great things in the Reform Era.

The famous Herendi porcelain factory is an example of great things born during the Reform Era. The golden days of the Zsolnay porcelain factory, on the other hand, coincide with the time of the Compromise of 1867. What could be the reason for founding porcelain factories in the 19th century? After all porcelain does not belong to necessities of life like the railways, roads, schools, hospitals and cemeteries do, which were all established in Hungary during the 19th century. Porcelain is more a decoration than something useful. It is a „Ding an sich“.

Nonetheless porcelain came to symbolise the striving for high standards and high quality, important elements in times of development. Porcelain's high quality reflected a characteristic of Hungarian culture itself. Hungarian culture is a treasure of the people who feel Hungarian and who support and accept each other in the spirit of St Stephen. Our culture is the link between us. It is the language of our family. The hungaricums, like the Herendi and the Zsolnay porcelain are our taonga.

Vince Stingl founded the little porcelain factory of Herend in 1825. Mór Fischer took over the company from him later. Under his leadership the company achieved the honour of becoming the “court supplier” of His Majesty Franz Joseph in 1867. The Fischer family, that is the children

and grandchildren of Mór Fischer, in the true Hungarian tradition of strong family co-operation, managed the factory until its nationalisation. The Fischer-owned Herendi Factory produced fine porcelain that is still often referred to as “porcelain of royalty”. The first royal to order porcelain from Herend was Queen Victoria in 1851 following the first World Exhibition in London. The motif of that series is still called the Victoria motif. It is a Herendi classic. Emperor Franz Joseph also liked Herendi porcelain, his favourite being the one with a miniature rose pattern. Princess Diana was one of the more recent royal collectors, and the Vatican Museum also owns Herendi masterpieces.

Herendi porcelain is well-known for tableware, vases, lamps, small decorative pieces and also for

statuettes. Ede Telcs introduced statuettes to the Herendi palette in 1929. Thanks to the great success of the World Exhibition in Chicago, the Herendi Factory has been regularly supplying overseas customers as well as Europeans since 1933.

The teaching of porcelain production and painting started in Herend in 1897. There are 16,000 different forms and 4,000 patterns of hand-painted Herendi masterpieces. The best known patterns are the Viktória, the Apponyi and the Rothschild; the parsley, poppy, rose, goldfish, Gödöllő and other motifs are lesser known but also stunning.

Herend, which is near Lake Balaton offers full-day programmes for interested visitors. The Museum and the Porcelanium (an interactive adventure) receive on average 100,000 people from all over the world each year. Fans can register with the online Herend Club on the

Herendi Factory's website, www.herendi.com.

The Zsolnay Factory has repeatedly been awarded the Hungarian Quality Product Award, including in 2008, and has also won a Superbrand award this year. (Superbrand awards were founded in 1995 in the United Kingdom, to identify and pay tribute to exceptional brands.)

The Zsolnay Factory is in Pécs and is owned by the Pécs City Council. Its founder, Miklós Zsolnay, built up a small company in 1854. The Zsolnay Factory's golden days, however, came during the period in which Vilmos Zsolnay was the director. Vilmos made the small factory one of the biggest producers of fine ceramics in the entire Austro-Hungarian Empire. His children and grandchildren continued the production. The family-owned Zsolnay Factory was another great example of the strength of traditional Hungarian families.

Vilmos Zsolnay was awarded with the highest recognition by Emperor Franz Joseph following the 1873 World Exhibition in Vienna, and with the Legion of Honour from France after the 1878 World Exhibition in Paris.

Zsolnay porcelain is extraordinary. The Hungarian, the Asian, the seasons, and the wild flower motifs as well as the eosin ceramics enthral all porcelain fans.

The Zsolnay Factory not only became famous for its fine porcelain pieces, but also carved a unique niche for itself in the production of architectural ceramics. Many Hungarian buildings feature Zsolnay majolica ornaments e.g. the House of Parliament, the Museum of Applied Arts, the Hall of Arts, the Budapest Zoo, the Music Academy, the Old Market Hall and the Cifra Palace in Kecskemét.

The old building of the Zsolnay Factory is itself a protected historic building. There are a lot of cultural events held there and it is a popular venue for weddings too.

The Zsolnay Factory organises porcelain-painting courses for those interested in this kind of art, for which you can register on their website, www.zsolnay.hu.

The nationalisations of 1948 severely hindered both the institutions, stopping production and destroying traditions in its wake. The dictatorship not only confiscated the factories, but stopped the passing on of knowledge developed by the two great Hungarian families. The Zsolnay brand name was not used again until 1974.

Nowadays both factories are in full operation again. Tradition won through in the end. Today's shoppers can buy to their delight, whether their taste be for the antique or the more modern look, or simply for art's sake.

.... But there is more about the history of Hungarian porcelain production...

To be continued! ■

BATSÁNYI JÁNOS

1763-1845

“kopogtatás nélkül bejöhetsz hozzám”

József Attila

Tapolcán született 1763. május 9-én. Kispolgári család fia, apja vargaként kereste családjának a kenyeret.

Gimnáziumi tanulmányait Keszthelyen, Veszprémben és Sopronban, a filozófiai tanfolyamot 1783-tól Pesten, a piaristáknál végezte. Itt tanára, Horányi Elek felébresztette történelmi érdeklődését.

ARS POETICA

(A ritmus csak szolgál ...)

*A ritmus csak szolgál,
Szolgálát a dolga!
Ez a versszerzés titka,
Melyet, aki tudna, ritka.*

Tanulmányai folytatásához az anyagiakat csak úgy tudta előteremteni, hogy állást vállalt; joghallgatóként Orczy Lőrinc házába került, mint a neves költő fiának tanuló társa. A tehetős és tekintélyes család mind életkörülményeinek, mind intellektuális arculatának alakulásában meghatározó szerepet játszott. Ők egyengették, amíg

tudták hivatali pályáját, s bizonyosan hozzájárultak ahhoz, hogy az alacsony sorból származó fiatalember oly öntudatosan és magabiztosan mozogjon az életben.

1787-től az Orczy család támogatásával Kassán, a kamaránál gyakornok, majd írnok. Valószínűleg itt lett szabadkőműves. 1788-ban az ifjú Kazinczy Ferencsel és az öregedő 'deák' Baróti Szabó Dáviddal megalapította a Magyar Museum című lapot, melyet a második számtól egyedül szerkesztett. A két ifjú egyaránt vezérségre tört, viszonyuk megromlott, s útjaik végleg elváltak. A szakítás oka valószínűleg nemcsak szakmai vetélkedés volt: a folyóirat Kazinczy által készített előbeszéde és a Batsányi által átdolgozott változat között koncepcionális a különbség. Batsányi egyértelműen az 1770-es évek nem nemesi értelmiségének ideológiája szellemében írja át Kazinczy szövegét, amely viszont a felvilágosult rendiség új igényeit tükrözte.

1793-ban forradalmi versei miatt elvesztette állását, elhagyta Kassát. 1794. szeptember 10-én a jakobinus szövetkezésben való részvétel gyanúja miatt Budán elfogták. A vádat nem sikerült rábizonyítani, de az eljárás során tanúsított magatartása miatt egy évi fogságra ítélték és Kufsteinba szállították.

A FRANCIAORSZÁGI VÁLTOZÁSOKRA

*Nemzetek, országok! kik rút kelepében
Nyögtök a rabságnak kínos kötelében,
S gyászos koporsóba döntő vas-igátok
Nyakatokról eddig le nem rázhatátok;
Ti is, kiknek vérét a természet kéri,
Hív jobbjágitoknak! felszentelt hóhéri,
Jertek, s hogy sorsotok előre nézzétek,
Vigyázzó szemetek Párisra vessétek!*

1796. május 23-án szabadult. Bécsben telepedett le hivatalnokként, ahol részt vett a művészeti életben, újrakezdi szerkesztői munkásságát. Nem saját műveit akarja megjelentetni, hanem író társaiét. Festetics György anyagi segítségével megindítja a Magyar Minerva című folyóiratát, amelyben Ányos Pál és Virág Benedek alkotásait adja közre.

1805-ben feleségül vette Baumberg Gabriellát, a neves osztrák költőnőt. 1809-ben átjavitotta és a kiáltvány hangját kiélező közbeszúrásokkal egészítette ki Napóleon proklamációját a magyarokhoz.

BIZTATÁS

*A hazáért élni, szenvedni, s jót tenni,
Ügye mellett önként s bátran bajra menni,
Kárt, veszélyt, rabságot érte fel sem venni,
S minden áldozatra mindenha kész lenni -*

*Barátom! oly dolgok, melyek az embernek
Dicsőség mezején oszlopot emelnek,
S melyekért (bár, míg élsz, sokan nem
kedvelnek)
A jók sírodban is áldanak, tisztelnek.*

A Bécsből kivonuló csapatokkal Párizsba ment, ahol Maret államtitkár, Batsányi kufsteini rabtársa nyugdíjat járt ki számára. 1815. augusztus 5-én a Párizst megszálló osztrák katonaság elfogta, Spielberg várbörtönébe szállították, ahonnan - felesége közbenjárására - 1816. augusztus 14-én szabadult; s Linzbe száműzik. A Magyar Tudós Társaság 1843-ban levelező tagjává választotta. 1845. május 12-én halt meg Linzben.

LÍNA PANASZA

Szakaszd ki vérző szívemet
Már egyszer, irgalmatlan ég!
Hogy átokká tedd életemet,
Ez volt, csak ez volt hátra még.

Válaszd el már bús lelkeket,
Kegyetlen néma fájdalom!
Temesd hozzája testemet,
Zárjon kettőnket egy halom!

Kevés írónk sorsába szólt bele olyan erőteljesen a történelem, mint Batsányi Jánoséba. Kalandos és tragikus fordulatokban bővelkedő életét háromszor kezdi újra, szinte az alapoktól. A köztudatban forradalmi hevületű versek szerzőjeként ismert, de ennél fontosabb az az alázatos munka, mellyel a magyar nyelv és irodalom ügyét szolgálja.

ESDEKLŐ PANASZ

Ne félj, ne félj, kedves lélek!
Ne távozzál előlem.
Mondtam, hogy már nem remélek...
Miért tartasz hát tőlem?

Mit kesergetsz haszontalan,
Mit únszold könyveim?
Tudom úgyis, boldogtalan,
Hogy nem lehetsz az enyim!

Látom, mint küszködik szíved,
Mint ég titkos tüzeiben,
Szemlélvén, mint eped híved,
S mint vész kínos hevében!

Látom, nedvesült szemednek
Mint hullnak le gyöngyei,
Tudván, érted mint gerjednek
Lelkemnek gyötrelmei!

Ó! ha bánatimnak árja
Meghatotta szívedet,
S még egészen ki nem zárja
Elméd régi hívedet:

Ó! ne siess, drága lélek,
Ne siess úgy előlem!
Tiéd vagyok én, míg élek...
Ne tartózkodjál tőlem! ■

különböző forrásból

Bertók László:

HALOTTAK NAPJA

Halottak napja: visszapillantó tükör,
vizsgálója szemnek, emberségnek,
akiket te mutatsz,
azok már nem előznek.
Sebességük fűszálak élein,
porszemeken cikázik,
arcuk
csontok roncsaiban ázik.
Mértanuk pontjai között
a közúti szabályok
érvénytelenek,
életünkre igazolások.
Meghívás nélkül jelen vannak
kanyarokban, mozdulatokban,
tekintetük, mint jelzőlámpa
bennünk villan.
Tükörbe nézünk, megalázkodunk,
mindnyájan fehér bárányok vagyunk,
virágot hintünk az útra,
fejünkre hamut,
miközben őket ünnepeljük,
azaz magunkat ünnepeljük,
hisz nincsen visszaút.
Krizantémok a temetői buszon,
fejem körül virágok,
glória, mennyei kalap,
harmattal áldott.
Fehér lobogókkal a város
kiözönlik a kapukon,
mindenki megadta magát,
nem villog szurony.
Csak az évek, a nyavalyák
szűkülő sorfala vigyáz,
dércsípte árnyékuk felett
siránkoznak a fák,
megálló vas, csonka keresztek
tükörképe szalad.
Arcom mögött a Tejút mozdulását,
köszöntöm halottaimat:
Nagyanyámat, Katona Juliannát,
s a másikat, Farkas Katalint.
Friss fakereszt ablaka mögül
nagybátyám még némán visszaint.
Aztán újra a sejtek szava.
Ülök a buszban, térdemen fiam.
Körben a téboly tűzkarikái.
Halottak napja van.

HUNGARIAN POETS

JÁNOS BATSÁNYI

1763-1845

János Batsányi was born in Tapolca on 9 May 1763 into a lower middle-class family. His father was a cobbler. He attended high school in Keszthely, Veszprém and Sopron, and he studied philosophy at Pest from 1783, completing them at the Piarists. It was here that his lecturer, Elek Horányi, awakened his interest in history.

He was only able to continue his studies by working at the same time. He became a law student and student companion of the famous Hungarian poet, Lőrinc Orczy's son. The talented and influential family played an important part in determining the way Batsányi's life developed. They made it possible for Batsányi to confidently stand his ground, in spite of his lower class background.

From 1787, with the support of the Orczy family, Batsányi worked for the Chamber in Kassa (Košice, now Slovakia) first as a trainee clerk then as a clerk. That is probably where he became a Freemason. In 1788 together with Ferenc Kazinczy junior and the elderly Dávid Szabó Baróti they founded the Magyar Museum journal, which Batsányi published on his own from the second issue. The two younger poets had conceptual differences evidenced in Batsányi's reworking of the journal's preface written by Kazinczy. The clash of philosophies led to a permanent separation of their paths. The journal was suppressed by the government in 1792.

In 1793, because of his revolutionary poems, Batsányi lost his job and left Kassa. He was arrested in Buda on 10 September 1794 on suspicion of involvement in the Jacobin conspiracy of the Abbey Martinovich. The allegations were not able to be proven, but he was punished with one year's imprisonment for his behaviour during the investigations and was shipped to Kufstein.

He was freed on 23 May 1796 and went to Vienna, where he settled down as a clerk and became involved in the arts and editorial work again. He did not publish his own works so much as his literary contemporaries'. With the help of material from György Fesetics he began the Magyar Minerva publication in which he published pieces penned by Pál Ányos and Benedek Virág.

In 1805 he married famous Austrian poet, Gabriella Baumberg, publishing translations of her poems from German into Hungarian in 1805 and 1807. In 1809, when Napoleon occupied Vienna, Batsányi hoped he was bringing liberation. At the request of his cellmate from Kufstein he translated Napoleon's proclamation to Hungarians to free themselves from the

Hapsburg yoke, adding his own emphatic interjections. That same year after the peace treaty he accompanied the departing French troops and shifted to Paris, where he received an allowance. After Napoleon's defeat he has arrested by the Austrians in 1815 and put

in prison in Spielberg, then together with his wife, was exiled to Linz where they lived under heavy duty house arrest. He was not able to participate in the arts. His life became more and more difficult after the passing away of his wife in 1839, until his death on 12 May 1845.

In 1843 the Hungarian Academy of Sciences made him a correspondent member. He left his library to the National Museum. In Hungary they only learnt of his passing away two years after it happened.

Batsányi's collected poems were first published in 1827, but his complete works did not appear until 1853-1861. As a poet he initially expected Providence to improve the lot of Hungary, but his famous poem *On the Changes in France* [A franciaországi változásokra], was written in 1789 directly under the influence of the French Revolution. Before Batsányi such a strong revolutionary voice had never been heard in Hungarian literature, and it was not heard again until Sándor Petőfi. It was this poem that was used against him during the trials that led to his two imprisonments. He was first and foremost a political poet. Historic events and ideas were important to him only in direct proportion to their usefulness as examples for action or as intellectual stimuli. His poem *On the Changes in France* is now a part of the Hungarian school curriculum.

ON THE CHANGES IN FRANCE

*Countries still trapped within the snare of servitude,
Nations that groan in pain, by iron bonds subdued,
Who have not shaken off the collar of the slave,
The yoke that drags you down into your wretched grave,*

*And you, too, sacred kings, who, consecrated, kill
-Since Earth cries out for blood - the subjects of your will,
To Paris turn your eyes!!! Let France elucidate
For king and shackled slave your future and your fate.*

[1791]

Translated by Matthew Mead

THE SEER

*You in despair, take heart! Life shall renew
itself before the century is through.
All mourning cease! Now let the harp sound clear
so every patriot may lend an ear*

*who underneath the changing Magyar sky
still looks to manhood and to liberty.*

*You who have cultivated your despair
against the unexpected moment, there
look, it has arrived, and the truth shines
beneficent upon those crawling shrines
of superstition which for centuries
have laved with gore their god of miseries*

*and fall now as a mighty nation rears
herself, a saviour of the hemispheres,
snapping the chains that bind Necessity,
raising the arm that shows the Will is free!
Across the Alps she trades man's natural rights
For now disvalued relics; where she fights*

*thrusts our enemies into damnation,
turning to us in friendly exhortation:
"Let us endow schools of morality
for studious nations, where philosophy
shall teach no harm or falsehood to slip past us,
Justice and Liberty our only masters."*

*The world is stilled and trembling at her voice,
awed by the long-awaited hour of choice
when, monuments of exploitation, thrones
must totter on their edifice of bones
and crowned assassins, connoisseurs in crime,
with pale horror view the approaching time;*

*when hints no more turn murders as they planned
or thousands die by gestures of a hand
that an equal pity could contrive
firing of a throne, or for a hive.
You in despair, take heart! Life shall renew
itself before the century is through!*

[1791]

Translated by John Fuller

THE HUNGARIAN WRITER

*"Like a burning torch which flames on in the darkness
creating light for all consuming but itself..."*

*Whereas he's bravely judged by the illiterate
and those with souls enslaved think they can mock him;
behold the sage: he watches in glad delight
the dissolution of the mental fog;
he - though there are few who truly praise him
and recognize that he had good intentions -
finds his reward in his own inner merit,
and casts all hope on the merit of his people
and hopes against hope that the seed of Árpád
will pay a "thank you" for his efforts spent.*

Translated by Adam Makkai

sources of various

CONSULAR

NEWS

KONZULI KÖZLEMÉNYEK

A Schengeni Információs Rendszer (SIS)

Az alábbi információ minden magyar állampolgárra vonatkozik.

A Schengeni Megállapodás és a Schengeni Végrehajtási Egyezmény lehetővé teszi a személyek szabad mozgását biztosító térség létrehozását, ahol a tagállamok közötti belső határokon megszűnik az ellenőrzés, a schengeni térségbe történő belépés esetén pedig minden külső határátkelőhelyen azonos szabályok szerint történik a határellenőrzés.

A belső határok eltéréséből adódó lehetséges biztonsági problémák miatt azonban kiegyenlítő intézkedések szükségesek. Ennek keretében a külső határokon egységes határellenőrzést, továbbá a schengeni térségen belül egyes tagországok rendvédelmi szervei ún. mélységi ellenőrzést hajthatnak végre, melynek során ellenőrizhetik a tagállamok és a harmadik országok állampolgárait is. Ezt a schengeni tagállamok adatszolgáltatásából létrejött, és az egymás közötti adatcserét szolgáló Schengeni Információs Rendszer (Schengen Information System – SIS) teszi lehetővé.

Franciaország, Németország, Belgium, Hollandia és Luxemburg kezdte meg 1995-ben az együttműködést a SIS keretében, 2007. decemberében 24 tagúra bővült, amikor a régi schengeni tagállamokhoz – Ciprus kivételével – csatlakoztak a 2004-ben uniós taggá vált államok.

A SIS adatbázisában a következő adatok szerepelnek:

1. harmadik állambeli, azaz nem schengeni tagállambeli állampolgárok tekintetében beutazási és tartózkodási tilalmat elrendelő figyelmeztető jelzések,
2. letartóztatandó és európai elfogatóparancs alapján, átadásra vagy kiadásra kerülő személyekre vonatkozó figyelmeztető jelzések,
3. eltűnt személyekre vonatkozóan kiadott figyelmeztető jelzések,
4. bírósági eljárásban keresett személyekre (büntetőeljárásban bíróság által idézett személyekre, büntetés letöltésére felhívott személyekre, tanúkra) vonatkozó figyelmeztető jelzések,
5. személyekre és tárgyra vonatkozóan leplezett megfigyelés vagy célzott ellenőrzés céljából kiadott figyelmeztető jelzések,
6. lefoglalandó vagy büntetőeljárásban bizonyítékként felhasználandó tárgyra vonatkozó figyelmeztető jelzések.

ASIS a kijelölt rendőri, határellenőrzési, idegenrendészeti, vízumkiadó, vám- és igazságügyi szervek, a forgalmi engedélyek kiadására hatáskörrel rendelkező hatóságok, továbbá az Európai Rendőrségi Hivatal (Europol) és az Európai Igazságügyi Együttműködési Egység (Eurojust) számára biztosítja – szigorúan célhoz kötötten, hatáskörükhöz igazodóan – a személyekre, tárgyra vagy gépjárművekre vonatkozóan bevitt figyelmeztető jelzésekhez való hozzáférést.

Az általános adatvédelmi elveknek megfelelően a Schengeni Végrehajtási Egyezmény elismeri a személyek jogát arra nézve, hogy

- hozzáférjenek a SIS-ben tárolt, rájuk vonatkozó adatokhoz;
- a hibás adat kijavítását vagy törlését kérjék;

- bírósághoz vagy az illetékes hatósághoz forduljanak, kérve az adatok javítását, törlését vagy kártérítés megállapítását.

A fentebb leírt jogokat az érintettek bármelyik schengeni tagállamban gyakorolhatják. A SIS-be bevitt adatok jogszerűségének vizsgálata azon tagállam nemzeti joga alapján kerül elbírálásra, amely a szóban forgó adatot a SIS-ben rögzítette.

Amennyiben bárki magyar állampolgár tájékoztatást kíván kapni arról, hogy adatai szerepelnek-e a SIS-ben, vagy a SIS-ben található adatok helyesbítését, törlését kéri, kérésével vagy az Országos Rendőr-főkapitányság SIRENE irodáját, vagy az adatvédelmi biztost kell megkeresnie. Ha úgy ítéli meg, hogy a SIRENE irodától kapott tájékoztatás nem megfelelő, ebben az esetben is az adatvédelmi biztost tud segítséget nyújtani.

Az Országos Rendőr-főkapitányság SIRENE irodájának elérhetősége: 1139 Budapest, Teve utca 4-6.
www.police.hu

Az Adatvédelmi Biztos Irodájának elérhetősége: 1051 Budapest, Nádor u. 22.
www.obh.hu

Új-zélandi állampolgárok vízummentesen utazhatnak be a schengeni térségre, de nem tartózkodhatnak ott hosszabban, mint 90 napot. Amennyiben több mint 90 napig óhajtanak ott (Magyarországon) maradni, akkor tartózkodási engedélyért kell, hogy folyamodjanak a szándékozott ott-tartózkodás céljai szerint (erre vonatkozó angol nyelvű tájékoztató a http://hungarianconsulate.co.nz/visa_en.html honlapon olvasható).

The Schengen Information System (SIS)

This affects all Hungarian passport holders.

The Schengen Agreement and the Convention Implementing the Schengen Agreement enable the establishment of an area ensuring the free movement of persons, where controls at the internal borders are lifted and in case of entering the Schengen Area border controls at every external border post are performed according to uniform rules.

However, due to eventual security problems arising from the abolition of internal borders compensatory measures are needed. In the framework of the current set of rules besides uniform checks carried out at the external borders citizens of both the Schengen Member States and nationals of third countries may be subjected to random checks within the Schengen Area by the law enforcement authorities. These checks are supported by the Schengen Information System (SIS), a system serving data exchange purposes among the Schengen Member States.

France, Germany, Belgium, the Netherlands and Luxembourg established the co-operation in the framework of the SIS in 1995. Currently there are 24 members with the states which became EU members in 2004 (except for Cyprus) having joined the old Schengen Member States from December 2007.

The SIS database contains the following data:

1. alerts aiming at refusing entry or stay of third country i.e. non-EU member nationals,
2. alerts on persons wanted for arrest and surrender or extradition on grounds of the European arrest warrant,
3. alerts on disappeared persons,
4. alerts on persons wanted for judicial procedure (persons summoned to appear before the judicial authorities in connection with criminal proceedings, persons who are to be served with a criminal judgment, witnesses)
5. alerts issued for the purposes of discreet surveillance or of specific checks concerning persons and objects,
6. alerts on objects sought for the purposes of seizure or use as evidence in criminal proceedings.

The SIS provides the right to access to alerts entered on persons, objects or vehicles for designated authorities responsible for police and border checks, aliens' policing, visa issuance, customs and judicial matters, vehicle registration, the European Police Office (Europol) and to the European Judicial Cooperation Unit (Eurojust) in order to perform their tasks according to their competence in a strictly purpose limited way.

In accordance with the general data protection principles the Convention implementing the Schengen Agreement recognizes the right of persons to:

- have access to data entered in the SIS which relate to them;
- have factually incorrect data relating to them corrected or unlawfully stored data relating to them deleted;
- bring before the courts or the authority competent under national law an action to correct, delete or obtain information or to obtain compensation.

Rights described above may be exercised in each Schengen Member State. Supervision of the legality of data entered into the SIS shall be governed by the national law of the Member State which entered the data.

Any Hungarian citizen wishing to find out what data is held about them in the SIS or anyone wishing to have data relating to them in the SIS corrected or deleted should contact the SIRENE Office of the Hungarian National Police or the Data Protection Commissioner of Hungary. Should s/he consider the information provided by the SIRENE Office unsatisfactory, the Data Protection Commissioner will be able to help.

Contact information:

SIRENE Office of the Hungarian National Police
H-1139 Budapest, Teve utca 4-6.
www.police.hu

Office of the Data Protection Commissioner of Hungary
H-1051 Budapest, Nádor u. 22.
www.obh.hu

New Zealand passport holders do not require visas to enter the Schengen area for short-term stays, ie stays of less than 90 days.

For stays longer than 90 days New Zealanders can apply for a residence permit once in Hungary, in accordance with the requirements matching their purpose of stay (see http://hungarianconsulate.co.nz/visa_en.html).

BARANGOLÓ

BUDAPEST

BUDAPEST KÖRNYÉKE

DÉL-ALFÖLD

DÉL-DUNÁNTÚL

KÖZÉP-DUNÁNTÚL

NYUGAT-DUNÁNTÚL

ÉSZAK-ALFÖLD

ÉSZAK-MAGYARORSZÁG

BALATON

"Nem tudhatom, hogy másnak e tájék mit jelent, nekem szülőházam itt e lángoktól ölelt kis ország, messzeringó gyerekkorom világa."
Radnóti Miklós

Budapesttől nyugatra és a Balatontól északra húzódó tájegységben minden együtt található, ami az országjárást, üdülést változatossá teheti: "királyi városok", vadregényes hegyvidékek, sekélyvizű tó, sétára csábító kertek, világhírű porcelán a gyűjtőknek vagy az ajándékozást kedvelőknek.

TATA

Kedvelt királyi pihenőhely volt a középkorban a „vizek városa”-emlékeztet az Öreg-tó —vízi sportokra is alkalmas halastó, sétahajózárral - partján épült várkastély. Termeiben a Kuny Domokos Múzeum kivételesen gazdag - a környék római korban kezdődő változatos történetét, a régészeti ásatások leleteit, az ország első fajansz manufaktúrájának - termékeit bemutató gyűjteménye. A XII. századi vértesszentkereszt apátság (romjai az erdőben) kőveiből épült az első magyar angolpark műromja, a Cseke-tó partján. A bővizű források erejére épült malmok mai szerepe a múltidézés: a város legrégebbi műemléke a XVI. századi Cifra malom. 96 világhírű antik szobor, köztük a Milói Vénusz, a Szamotrakéi Niké, és a Laokoon-csoport gipszmásolata látható az egykori zsinagógában berendezett Görög-Római Szobormásolatok Múzeumában. Egyedülálló érdekesség a Kálvária-Domb Természetvédelmi Terület és Geológiai Múzeum: a felhagyott kőfejtő évmilliók alatt egymásra rétegződött kőzete megőrizte a 170 millió évvel ezelőtti tengeri élővilág kagylóit, csigáit és az ősember tűzközelőhelyét. A park alsó részében az ország ásványianyag-kincsét bemutató, látványos szabadtéri kiállítás. A Kálvária kápolna és szoborcsoport mellett magasodik a 45 méteres Fellner Jakab kilátó. Különleges növényzetük miatt védett forrástavakra épült a sportpályákkal bővített, népszerű Fényes Fürdő. A romantikát kedvelőket a júliusi Víz-Zene-Virág Fesztivál, a járművek rajongóit a szeptemberi Nemzetközi Motoros találkozó vonzza a városba.

TÁC

„A magyar Pompei”, a II-IV. században fénykorát élő Gorsium-Herculia, Alsó-Pannónia vallási központja és a császárkultusz színhelye, ma az ország legnagyobb régészeti parkja, a római-kori feltárások egyik legjelentősebbike Európában. Az ásatások 44 éve feltárta az 1800 éves város falait, kapuit, fórumait, templomait, szentélyeit, 1200 főt befogadó színházát, közfürdőket, ókeresztény bazilikákat, a helytartó palotáját és a temető egy részét. A rómaiak tavaszköszöntő virágünnepét, - a császárkultusz katonai díszszemléjét, ókori kézműves-bemutatót, fűszer-, és mézvásárt kínáló - Floráliát május elején, a ludi romani ókori tragédiákat bemutató eseménysorozatát pedig augusztus végén rendezik.

VELENCEI-TÓ

A „napfény tava” - évi 2050 órát süti a nap - koratavasztól késő őszi ideális üdülőhely Budapest és Balaton között. A 26 négyzetkilométer

WANDERLUST

BUDAPEST

BUDAPEST KÖRNYÉRE

DÉL-ALFÖLD

DÉL-DUNÁNTÚL

KÖZÉP-DUNÁNTÚL

NYUGAT-DUNÁNTÚL

ÉSZAK-ALFÖLD

ÉSZAK-MAGYARORSZÁG

BALATON

"What this land means to others I cannot know, my homeland for me is a small country so embraced by flames, rock-a-bye world of my childhood."

Miklós Radnóti

CENTRAL TRANSDANUBIA

In the region west of Budapest and north of Lake Balaton you find everything that brings variety to your vacationing, from "royal cities" to untouched mountain districts, silky smooth lakes, beautiful gardens, and world famous porcelain as gifts to take home or for collectors.

TATA

Tata is a baroque town with 24,000 inhabitants situated near the Vienna-Budapest motorway. It lies below the softly bending ranges of the Gerecse hills in wonderful natural surroundings. The amazing beauty of its landscape ranks Tata among the must-see-sites of Central Transdanubia. Its large lakes, outdoor swimming facilities and shady parks make it ideal for the numerous colourful festivals, outdoor concerts and sports events held there every summer.

Tata's eventful history is reflected in its historic buildings, the most important of which is the castle built in the Renaissance period, with other chief attractions being the local history collections and the open-air geological museum.

TÁC

Tác, the "Hungarian Pompeii" is near Székesfehérvár. The religious centre at Gorsium-Herculia dates back to the 2-4th century AD. It is the largest archaeological park in Hungary, and is one of the most important Roman excavations in Europe. Tác, itself, was formed on the right bank of the Sárvíz in the middle of the 17th century, then owned by the Zichy family.

LAKE VELENCE

Lake Velence is rich in mineral substances and its silky water is refreshing and regenerating. The bird reserve covering the reed beds accounts for one third of the lake. The winds from the Velence Hills enable excellent sailing, and the reeds provide opportunities for fishing. The lake is also used for winter pursuits - skating and sail-sledging. In summer an excursion boat goes from the ports of Agárd and Velence to Szúnyog Island. One of Hungary's oldest

resorts,

Velence's yacht club is 70 years old. Protected wine cellars and press houses are found on the sunny side of Bence Hill, and there is a great view from the hilltop of the lake.

PÁKOZD

A village with a population of 2,700, Pákozd is situated on the northern side of Lake Velence. It is the site of two Hungarian military memorials — one to the victorious battle of the Hungarian Army against the Hapsburgs on 29 September 1848, the other a memorial to tragic defeat: a chapel erected in memory of those Hungarians who lost their lives at the Don Bend during the winter of 1942. The arboretum and bird reserve attract visitors all year round, with the International Kite Flying Festival bringing in more at Pentecost and the Pákozd Days in September.

VÉRTESSZŐLÓS

Vértesszőlős, a settlement of Roman times, lies along the motorway No. 1 connecting Tatabánya and Tata. It is famous for the finding of the nape bone of a 500,000 year-old prehistoric man, which has been named "Samu". An open-air exhibition (part of the Hungarian National Museum) marks the place in the tufa mine where "Samu" was discovered. The surroundings of a prehistoric thermal spring are protected by a glass pavilion, preserving the fossilized footprints of prehistoric animals and men.

VÉRTESE

Picturesque valleys and rare plants can be seen in the Vértés Nature Reserve, where life existed as early as 10 million years ago, as attested by animal bones and the remains of a three-toed pre-historic horse discovered in the Esterházy Cave on Guba Hill above Csákvár. Secluded in the Fáni Valley are the finest

területű, átlagosan 1,2 méter mély tó ásványi anyagokban gazdag, selymes vize frissít, regenerál, a Velencei-hegységről lezúduló szelek éltetik a vitorlássportot, a nádasok kiváló horgászhelyek. A tó egyharmadát borító, szűk átjárókkal és belső öblökkel tarkított nádasok közötti madárrezervátum ritka vízimadarak otthona, 28 madárfaj költ itt rendszeresen. Téli örömeiket is kínálja a tó, befagyott vizén korcsolyáznak, jégvitorláznak, nyáron sétahajójárat közlekedik Agárd és Velence kikötőiből a Szűnyog-szigetre. Egyik legrégebb üdülőhelye Velence, ahol már 70 évvel ezelőtt vitorlázó jachtklub alakult. Védett pincesorok, présházak, borospincék sorakoznak a Bence-hegy napsütötte oldalán, a hegytetőről pompás körpanoráma nyílik a tóra.

PÁKOZD

Pákozdi két történelmi emlékműve közül az egyik győzelemről, a másik vereségről - mégis mindkettő a magyar katonák hősiességéről - szól az utókornak. A Habsburgok ellen folytatott 1848-49-es forradalom és szabadságharc 1848. szeptember 29-i győztes csatáját állítja terepasztalra a Pákozdi Csata Emlékiállítás, az obeliszk a csata 100 éves évfordulójára készült. Az ökömenikus emlékkápolna az 1942 telén, a Don-kanyarnál felmorzsolódott magyar honvédhadseregnek állít emléket. Európai ritkaság a pákozdi ingókövek kutya-, oroszlán-, színx- és medve alakúra csiszolódott gránittömbjei, fontos ornitológiai telep a madárrezervátum a Mészeg-hegy aljában, a Pákozdi-Sukorói Arborétum közel 250 fa- és cserjefaj élőhelye.

VÉRTESSZŐLŐS

„Samu”-nak nevezték el a tudósok Európa egyik legrégebb, 350 ezer éves előemberét, akinek telephelyét, lábnyomát, nyakszirtcsontját, szerszámaikat, tűzhelyét 1965-ben találták meg a vértesszőlősi előember-telepen, ahol - a világon egyedülként - 200 fajta ősnövény lenyomat, állatok megkövesedett lábnyomai, a kardfogú tigris szemfogai és két őstestvér láthatók.

VÉRTESE

Vadregényes völgyeit, ritka növényeit a Vértesi Tájvédelmi Körzet őrzi, ahol már 10 millió évvel ezelőtti életéről árulkodnak a Csákvár fölötti Guba-hegyi Eszterházy-barlangban megtalált állatcsontok és a háromujjú ősló maradványai. A legszebb növényeket a Fáni-völgy rejtje, az Irtás-réten nő az árvalányhaj, a gánti meleges bauxitbánya vörös talaja kietlen, holdbéli tájat idéz, a szirtéken vármok emelkednek. A Csákvár és Gánt közötti geológiai-botanikai tanösvény 3,5 kilométeres sétát kínál a Haraszt-hegyen és a Kölik-völgyön át. Vértesszőlősi régi parasztházak szép látványa fogadja a vándort.

VESZPRÉM

„Királynék városa” - mondják az ország első püspökségét magáénak valló Séd-parti városról, mivel a veszprémi püspökök tiszte volt a mindenkor magyar királyné megkoronázásának joga. A várhegy 500 méter hosszú sziklagerincén szép polgárházak teremtenek történelmi hangulatot a várnegyedben, ahol a XI-XIII. században királyi vár állt. A Hősök Kapuja a bejárat, közelében a tűztorony, bástyafalán a Veszprémi Panteon. A Dubniczay-házban nyertek elhelyezést a vár-galéria és A Téglamúzeum gyűjteményei. A gyönyörű barokk érseki palotában az Érseki Levéltár- és Könyvtár termei engedéllyel látogathatók. A magyar egyháztörténet unikális értékei találhatóak a városban: a legrégebb freskók az eredetileg kétszintes, kora gótikus Gizella kápolnában, ahol egyházművészeti, történelmi kiállítás látható és a legrégebbi püspöki templom, az első magyar királyné, a bajor Gizella által 1001-től emeltetett püspöki székesegyház - bazilika minor - szentélye és altemploma XIV. századi, gótikus, a Gizella-ereklje Passau város ajándéka. A IX-X. században épült Szent György kápolna lehetett az első templom az országban. A klasszicista Piarista gimnázium, templom- és rendház a XVIII. századból való, a templomban népi szakrális emlékeket bemutató gyűjtemény. A Nagypréposti Ház az Érseki Kormányzóság Hivatala, a ferences templom oltárképe a Szent Koronát a Magyarok Nagyszombatján felajánló Szent Istvánt ábrázolja. Halálának 900 éves évfordulóján emléket állított első királyné a magyar nemzet: Szent István és Gizella királyné szobra a Vár völgyre néző végén, a kilátóbástyán áll, ahonnan pompás panoráma nyílik a Séd patak feletti karcsú Szent István völgy-hídra: a város jelképére (a magyar mérnökök jelentős alkotása 1938-ból) és a Bakony hegység közeli csúcsaira. ■

(Forrás: Magyar Turizmus Rt.)

plants in the area. Feather grass grows on Irtás Meadow. The red soil of the bauxite mine in Gánt-Meleges gives the impression of an eerie lunar landscape. Ruins of former castles and fortresses squat on the cliffs. Stretching between Csákvár and Gánt, a 3.5-km nature trail offers good walks through Haraszt Hill and Kőlik Valley. A picturesque view of old cottages welcomes visitors to Vérteskozma.

VESZPRÉM

Called "the city of queens" because it was the bishops of Veszprém, who were privileged to crown Hungarian queens, this was the first bishopric in the country and it lies on the banks of the river Séd. In the castle district, where the royal palace stood between the 11th and 13th centuries, fine urban middle class houses along the 500 metre long ridge of Castle Hill evoke the history of the region. The entrance of the Heroes' Gate is also here, while nearby is the fire tower and Veszprém's Pantheon on the wall of the bastion. The collections of the Castle Gallery and the Brick Museum are housed in the Dubniczay House. The beautiful Baroque Episcopal Palace is open to the public; however, the halls and rooms of the Episcopal Archives and Library can only be visited by prior arrangement. The city is a unique ecclesiastical treasure chest: the oldest frescoes in the country can be seen in the early-Gothic Gizella Chapel, which was originally a two-storey structure. The Queen Gizella Museum houses an exhibition detailing ecclesiastical art and history. The sanctuary and crypt of the Episcopal cathedral, a basilica minor, can also be visited. The cathedral is the oldest Episcopal Church and was erected by Gizella of Bavaria, the first Hungarian queen in 1001. The 15th century relic of Gizella is a gift from the German city of Passau. Erected in the 9th and 10th centuries, the St.

George Chapel is likely to have been the first church in the country. The Classicist Piarist high school, the church and the monastery are from the 18th century. A monument in honour of Hungary's first king was erected here on the 900th anniversary of his death. The statues of St. Stephen and Queen Gizella stand on the lookout bastion overlooking the valley, with a breath-taking panorama of the St. Stephen bridge over the stream. Veszprém is also home to the Kálmán Kittenberger Botanical and Game Park, among the finest of zoos.

ZIRC

Situated in the heart of Bakony, halfway between Lake Balaton and Győr, the town of Zirc lies the highest (400 m) of all the small towns. The Cistercians from the Silesian Heinrichau rebuilt Zirc after the Turkish occupation and in 1712 they founded an intellectual and economic centre that became known all over Europe. The most valuable parts of the baroque abbey church built between 1732 and 1752 are the altarpiece by Maulbertsch, showing the Assumption of the Blessed Virgin Mary, the frescoes by Wagenmeister, the organ and the carved statues and furnishings. The Reguly Library (named after the Hungarian linguist and historian), a listed monument with its 65,000 volumes, including priceless rarities of incunabula, books and periodicals collected by the Cistercians, is housed in the neoclassical monastery (1726-1727). Zirc is also home to the Museum of Agricultural Machines which exhibits agro-mechanical rarities. Major annual events organized in the town include the High-Bakony Mountains Days, the Spring Days, the International Children's Games Festival called "United Games" (in June), the Days of Ethnic Germans of Hungary and Students' Day.

[Sources: various]

Gyöngyös Imre Shakespeare-je

Ez csak azért érdekes, mert Shakespeare ebben a szonettben nem a régies személyes névmásokat (és azok ragozását) használja: a „thou, thee, thy és thine” helyett, hanem a modernebb magázást: „you és yours”. A „Farewell” szonettek egyik gyöngye, amelyet Szabó Lőrinc utólérhetetlen műfordítása reprezentál!

Ebben a szonettben az oktáv és a szextett között még az olasz felfogású „volte” szerepel, amely az első nyolc sor után mintegy következtetés vagy következmény, vagy a bevezető végső válaszként való megállapítás, de mindenesetre eltérés az első nyolc sortól. Ez a lehetőség az egyik fő oka annak, hogy költők ezt a szigorított formát mind e mai napig szeretik. Tizennégy sor a legtöbb mondanivalóhoz elegendő terjedelem!

Shakespeare 71. Sonnet

No longer mourn for me when I am dead
Than you shall hear the surly sullen bell
Give warning to the world that I am fled
From this vile world, with vilest worms to dwell.
Nay, if you read this line, remember not
The hand that writ it; for I love you so,
That I in your sweet thoughts would be forgot,
If thinking on me then should make you woe.
O, if I say you look upon this verse,
When I perhaps compounded am with clay,
Do not so much as my poor name rehearse,
But let your love even with my life decay;
Lest the wise world should look into your moan,
And mock you with me after I am gone.

Szabó Lőrinc fordítása

Hogyha meghalok, ne tovább, ne gyászolj,
Csak míg hallod a zord harang szavát,
Mely széthírleli, hogy e rút világból
Legrútabb férgek közé szöktem át;
Sőt, ha versem olvasod, ne idézd
Írója kezét: szívem úgy szeret,
Hogy édes agyadnak a feledést
Kívánja sajnó emlékem helyett.
Vagy ha (mégis) látod írásomat,
Mikor engem a föld már elkever,
Ne mondd ki szegény nevemet se: hadd
Hajjon szerelmed halálommal el;
Mert a bölcs világ átlát a szíveden,
S bár meghaltam, gúnyolni fog velem.

Gyöngyös Imre fordítása

Nehogy gyászolj tovább, ha meghalok
s lélekharang ad figyelmeztetőt
e rossz világnak hírül adva, hogy
szöktem, s lakom a rossz férgek között.
Ne emlékezz, ha olvasod e sort,
a kézre, mely azt írja, hogy szeret,
és emlékedből engem elsodorj,
ha emlékem csak fájdalom neked.
Ha elolvasnád mégis versemet,
midőn a földdel összeolvadok,
szegény nevemet nyelvedre ne vedd,
s szerelmed is legyen velem halott.
Nehogy a bölcs föld boncolja jajod,
s velem gúnyoljon, ha már nem vagyok.

NEWS ABOUT HUNGARIANS IN NEW ZEALAND

AUCKLAND NEWS

Our St Stephen's club day was a success with a visit from Chris Carter, Minister of Ethnic Affairs (and Minister of Education) who gave a very well-informed talk to the Club showing his knowledge of Hungary. The event was made memorable by Miklós Szabó's (Honorary Consul) speech, the dance group's performance and poem recital. The guardian of our St Stephen's Crown for the next year is Fr Stephen Berecz. We were happy to welcome a very large number of guests, but this unfortunately also meant that there wasn't enough food to go round, and emergency rations had to be rustled up.

The Hungarian club dates for the rest of 2008 will be: 19 October (originally advertised as 12 October), 9 November (unchanged) and 21 December (originally advertised as 14 December).

Zsolt Grünfelder and Paula Gapey are doing a wonderful job in the kitchen and in the bar on our Club days. We wish them all the best for their Wedding Day later in October!

We are happy to announce the opening of a new Hungarian Kindergarten from 24 October. Sessions will be held for children aged 2-5 by qualified teachers according to Hungarian standards. Welcome to all children and parents who are interested in our language, culture and traditions. Sessions are held on Fridays, 9.30am-1.30pm.

For more information please contact Monika: (09)818-2755, or Judit:(09) 838-5458 or judit@orcon.net.nz.

Members' children can expect a present from Santa at the Christmas Club Day on 21 December. Make sure you have paid your dues by 9 November to qualify.

Edit Simpson, Secretary

COMMEMORATIONS OF
23 OCTOBER IN NEW ZEALAND

AUCKLAND

Sunday, 19 October, from 3pm
6 Rockridge Ave, Penrose, Auckland
\$3 entry; dinner \$8; coffee and cake \$3

Contact: Edit Simpson,
tel. 09- 520-2973

WELLINGTON

Saturday, 25 October, 2.30pm
Magyar Millennium Park

Contact: Éva Bródy-Popp,
tel. 04-475-7775

CHRISTCHURCH

Sunday, 19 October, 1pm
11 Hardy St, New Brighton

Lunch, \$10, at the clubhouse,
Contact: Steven Tóth, tel. 03-355-7448

DUNEDIN

Saturday, 18 October, 7pm
St Francis Xavier Parish Centre

Pot-luck dinner,
Contact: András Pálmay,
tel. 03-453-6046

EGY MEG EGY AZ HÁROM —WANGANUIBAN

Az ismeretség eléggé a közeli múltra tehető és a véletlen hozta. Markovitsné Sasvári Daniella járt egy nőklubba, ahol egy nem magyar hölgytől tudta meg, hogy van Wanganui-ban egy másik magyar pár. Daniella nagyon megörült a hírek és hamarosan fel is kereste a galéria és képkeretező üzletet, ahol megismerkedett Szarvas Renátával. Az elmúlt hetekben felkereste Daniellát Renáta, hogy egy tervezett kiállításához kérjen segítséget a dekoráció elkészítéséhez. Akkor látta meg a Daniella által, a Montana Wearable Arts-ra készített jelmez fotóit, ugyanis akkor még a ruha nem érkezett vissza Nelsonból. (A Montana Wearable Arts-ra nem válogatták be, talán nem a megfelelő kategóriában indították.) Akkor már „a levegőben lógott” egy ottani jelmezszerző, melyet minden évben azzal a szlogenel hirdetnek meg, hogy a „hordható reklám”, és mindennel indulni lehet, ami abba belefér. Renáta elképzelése szerint, Daniella jelmezében valaki egy nagyobb képkeretet a kezében tartva, saját maga lenne a kép. Egy kis gyors szervezés és a versenyt október 4-én sikerült megnyerniük! - egy kis elégtétel azért a 250-300 órai munkáért, amit Daniella azon a bizonyos ruhán dolgozott.

Egy pár napra rá elszállították a ruhát a Taranaki művészeti fesztiválra, ahol a textilművészeti kategóriában indítják... és bíznak a további sikerben!

MAGYAR ÜZLET ELADÓ - HUNGARIAN BUSINESS FOR SALE

A "Happy Hungarian" vállalkozás a foodcourt-beli felszereléssel együtt \$15.000-os irányáron eladó.

További információhoz a www.eurofood.co.nz honlapon lehet hozzájutni. Érdeklődni lehet: Neogrady Dezsőnél a 021 068 2619-es telefonszámon.

*The Happy Hungarian Ltd business is for sale.
The price - equipment included is \$15,000, subject to negotiation.
For more information visit their website www.eurofood.co.nz.
Enquiries: Dezső Neogrady: 021 068 2619.*

Gyöngyös Imre:

Magyar Parkunkban

A szívünk gyásza csak egy sóhajt ont ki,
míg vágyunk fájó, vérző szavakat
igyekszik lelki koszorúba fonní,
mely emlékünknak méltóságot ad.
Ha több értelme nem lenne, csak annyi,
hogy felidézzen derűs napokat:
vele nem kellett sohasem rohanni:
nem késtünk el és nem estünk hanyatt!
Ki kétellné, hogy velünk itt ül-e
s az emlékművek zsongnak körülé?
E bűvös park nem lenne nélküle,
melynek nyugalma halkan fogva tart
és emlékeibe bűvöl sok magyart:
igaz nevén Paul Szentirmay Park.

(eredeti változat: 2003.10.22.)

ÉHUNYTAK:

Varga Attila, szeretett focirajongó, zene szerető és folyton viccelődő '57-ben érkezett honfitársunk Wellingtonban szeptember 30-án.

Szintén szeptemberben Anna férje Terry Mather, „tisztéletbeli magyar”, Christchurchben.

A hazatelepedett Som Tóni, a Budapest International Ltd igazgatója és magyar borok importálója, valamint volt elnöke a Christchurch Magyar Klubnak Magyarországon október 7-én.

Varga Attila

RECENTLY PASSED AWAY:

Attila Varga, ardent soccer supporter, music lover and jokester, "Wellington icon" loved by many, in Wellington on 30 September.

Also in September Anna's husband, Terry Mather, "honorary Hungarian" in Christchurch.

Repatriated Tóni Som, president of the Christchurch Hungarian Club 2002-2004, Budapest International Ltd company director and importer of Hungarian wines, in Hungary on 7 October.

GYERMEKFELÜGYELET - CHILDCARE

13 éve Új-Zélandon, Wellingtonban (Johnsonville-ben) élő asszony vagyok.

Két magyarországi egészségügyi diplomával, 14 éves tapasztalattal gyermekgondozást vállalok, a magyar nyelv tanításával, és megerősítésével egybekötve.

A gyermekgondozás helyére vonatkozó döntés közös megbeszélés alapján történne.

I am a qualified Hungarian plunket nurse and caregiver and have 14 years' experience in the field.

I have been in New Zealand for 13 years and live in Johnsonville, Wellington.

I offer my services in childcare, with teaching Hungarian as an added bonus if desired.

The place can be the subject of negotiation, ie either at your place or at mine.

Contact Katalin Reisinger, tel: 04 977 6220 mobile:0274 891 022

CALLING ON READERS WITH AUSTRALIAN CONNECTIONS!

The May 2008 issue of Magyar Szó carried an article about my great grandfather Gideon Vecsey and his colourful life in Australia and Fiji during the years from 1870 until his death in Sydney in 1914. The article was based on archival research in Australia and Fiji, and was illustrated with some examples from a suite of paintings done by my son Julian featuring imaginative links between the national symbols of Hungary and Tonga (Tonga being where Gideon's wife was born). The whole suite of paintings is now in Brisbane, at the Queensland Art Gallery.

Gideon was born in 1837 in Deter, Hungary (now Deta, Romania) to an aristocratic family, and apparently held the title of Count. However, he left the Court after a dispute (said to be over a woman) and departed for Australia and the South Seas. The bare details of his subsequent life are summarised in the Magyar Szó article.

There is, I am sure, much more to be learned about Gideon, and this letter is an appeal for help from anyone who may be able to help with any more relevant details. In particular, there is the question of Gideon's ancestry. I thought for a time that he might be a son of the famous national hero Karoly Vecsey, one of the Thirteen Martyrs of Arad, shot in the aftermath of the 1848-49 Revolution. The birth dates of Karoly and Gideon would make this a possibility, yet in the certificate of his second marriage, in Sydney in 1899, Gideon gives his father's name as also being Gideon, and his mother's as Maria Volska. I don't know if in fact Karoly had any children. There are also big gaps in my knowledge of Gideon's career in both Hungary and Australia before he appears in 1870 as a cotton planter in Fiji. He was apparently in some way connected with mining in Australia for a time.

I would be most grateful if anyone who could suggest any leads to further information. You can contact me directly at antony.hooper@xtra.co.nz, or through the Editor.

Tony Hooper

RECENT NEWS FROM HUNGARY

Hungarian government makes quick move to insure all bank deposits

Hungary's government will guarantee all bank deposits over the HUF 6m National Deposit Insurance Fund (OBA) with immediate effect, Finance Minister Janós Veres said on Wednesday (8 Oct). Mr Veres also said the government will submit a proposal to Parliament raising the level of insured deposits from HUF 6m (NZD 54K) to HUF 13m (NZD117K) following consultations with all five parliamentary parties. The proposal for the HUF 13m limit - more than EUR 51,000 (NZD 125K) at the current exchange rate - was initiated after EU finance ministers endorsed a minimum EUR 50,000 of deposit insurance in member states at a summit in Brussels on Tuesday. The proposal on the new limit will be submitted to Parliament next week, Mr Veres said. The scope of the insured deposits will remain unchanged, he added. MTI 8 Oct

No US visa needed for Hungarians from November

Hungarians will be able to travel to the US without requiring visas from November, state news agency MTI reported, citing diplomatic sources. US ambassador April Foley announced that the number of rejected Hungarian visa applications dipped below the maximum permissible 10% last year to 8%. Now, only approval by Parliament is required for the visa waiver pact to enter into force. The US Homeland Security Secretary Michael Chertoff will visit the region and Hungary in late October. A source seeking anonymity said the US promises to have the passenger registry system fully operational by November, thereby removing all obstacles to visa-free travel. Hungarians will be able to stay in the US without a visa for up to 90 days. HAC 8 Oct

Survey underscores continuing decline of religion in Hungary

Hungarians have become less religious in the past ten years according to a study done by pollster Fessel of Vienna involving 14 former socialist countries and reported in Wednesday's (8 Oct) national daily Népszabadság. Results of the current study were compared with one conducted in 1997, when over 20 percent of Hungarians qualified themselves as "very religious." The current figure was 15 percent. The number of people who said they were regular churchgoers dropped from 26.5 percent to 19 percent in this same period. The study found Romania to have the highest proportion of religious people, followed by Poland and Moldova. The least religious countries of the region are the Czech Republic, Slovakia, and the former East Germany, wrote Népszabadság. MTI 8 Oct

Train crash kills four in Eastern Hungary

The death toll of the train crash south east of Budapest on Monday (6 October) morning has risen to four, officials told MTI. The accident happened shortly after 10:00 local time at Monorierdő when a passenger train collided

into the last carriage of an intercity train on its way from Debrecen to Budapest. Several of the estimated 30 injured are in a critical condition, said Pál Györfi, spokesman of the National Ambulance Service. MTI 6

Oct

Transport minister resigns over deadly train crash

Transport Minister Pál Szabó and MAV Hungarian railways board chairman Miklós Kamarás resigned following Monday morning's passenger train crash, a government spokesman announced. The prime minister accepted both resignations. MAV CEO István Heinczinger also submitted his resignation, the government spokesman added, but the prime minister did not accept it. Prime Minister Ferenc Gyurcsány announced the resignations at a Monday (6 October) afternoon news conference in Parliament. He also declared his sympathy and that of the government with the people killed or hurt in the crash and their families. MTI 6 Oct

Göncz unfurls Hungarian flag in NYC

Foreign Minister Kinga Göncz inaugurated a flag of Hungary at the Hungarian Embassy in New York on Friday. It was unearthed from the ruins of the World Trade Centre after the September 11 attacks on the twin towers. HAC 29 Sept

Tax Office sees jump in number of tax returns as economy "whitens"

Last year 86,000 more private individuals submitted tax returns than in 2006, a result of the "whitening" economy, tax office APEH announced at a recent press conference. According to a report on Napi.hu, income from employment grew nominally by 7%, and consolidated income by 7.9% year on year, reaching Ft 7,491 billion (roughly €30 billion). The portal points out that since 2007 pensions must be displayed on tax returns. People who receive income in addition to their pension are required to write the latter under non-taxable income. This amount was Ft 509 billion last year.

The number of taxpayers grew in all income zones with the exception of that under Ft 1 million, where a considerable decrease of 20,000 could be seen. Even the number of those earning over Ft 6 million grew from 112,000 to 138,000 between 2006 and 2007.

Those paying personal income tax grew considerably, by 249,000. While this is partly attributable to the inclusion of pensions, the main reason for this increase is that the minimum wage

has been subject to tax since last year. Total revenue from personal income tax exceeded Ft 1,600 billion. 8 Oct

Number of college graduates in Hungary well below OECD average

The proportion of university and college graduates in Hungary's 25-64-year-old population was relatively low - 17 percent - in 2006 as compared to the 26 percent average of the OECD countries, a recent OECD survey revealed. The list is topped by the United States and Norway where the ratios exceed 30 percent, while Hungary is in the midfield alongside Poland, France, Germany and Greece. The data suggests that it is worth studying for a university or college degree in Hungary as white-collar unemployment, at 3-4 percent, matches the OECD average, while the unemployment rate for people with just primary or no qualifications is well above the OECD figure.

Hungarian college graduates earn nearly 120 percent more than non-graduates. With this figure, Hungary tops the list of OECD countries, where the average gap between the earning power of college graduates compared to people with just a secondary education is a mere 30 percent. MTI 6 Oct

Fico Dissociates Himself from Slota's Verbal Attacks Against Göncz

Slovak Prime Minister Robert Fico dissociated himself on Monday (6 October) from his coalition partner Slovak National Party (SNS) chairman Jan Slota's statements (5 October) describing Hungarian Foreign Affairs Minister Kinga Göncz as a wretch and likening her to Adolf Hitler. "I dissociate myself from any personal attacks. I don't approve of them, but the substance of the matter is the ultimatum issued by Mrs. Foreign Affairs Minister," said Fico, echoing his own critical statements about Göncz from Friday (3 October). The Hungarian foreign minister issued what Fico described as an "ultimatum to Slovakia" by handing some questions to the Slovak Government via Juraj Migas, its ambassador in Budapest. "If you don't obey, you'll see the diplomatic hell we'll unleash on you'," said Fico on Friday in paraphrasing Göncz's words said to Migas. Among the hot-button issues are not having Hungarian geographic names alongside the Slovak names in a homeland study text meant for ethnic-Hungarian schools, insufficient support for Hungarian schools from the EU-funds and an attack against ethnic-Hungarian SMK party chairman Pál Csáky for his participation in a session of the Forum of MPs of Carpathian Basin (FPKK) in Budapest in mid-September. 6 October

Hungary bans baby food originating from China

As of Thursday all Chinese imports of foodstuffs for babies and children containing products of animal and plant origin are banned. Agriculture Ministry undersecretary Miklós Süth also ordered an examination of the melamine content of food items and fodder from China, to be carried out at the importers' expense. Agriculture Administration Office vice president Lajos Bognár said food-chain safety inspectors have up until now not found any goods containing melamine that were hazardous to human health in Hungary. HAC 3 Oct

Hungarian Guard splitting into rival factions, Népszabadság claims

Following the resignation of Hungarian Guard

national commissioner István Dósa and several other leading members, chaos has gripped the radical rightist group, writes the daily Népszabadság. The daily has written that there are now two guards, with each blaming the other for the split. After Dósa and the Guard's leadership resigned, Gábor Vona, chairman of right-wing party Jobbik and the association which established the Guard, organized a national meeting where Róbert Kiss was elected as the new leader and disciplinary proceedings began against Dósa for "violating the service regulations on several accounts". 2 October

Hungarian troops take charge of Kabul airport

Hungarian soldiers serving in NATO's Afghanistan mission are taking charge of Kabul international airport on Wednesday (1 October), Hungary's Defence Ministry noted in a statement. The 70-strong Hungarian unit will be in key positions of the airport until 31 March 2009, said a statement by the ministry. NATO has run Afghanistan's most important airport since 2004. The facility is used by both civilian and military aircraft. MTI 2 Oct.

Hungary GDP growth for 2007 revised down to 1.1%

The Central Statistical Office issued revised figures on Tuesday (1 October), dropping 2007 GDP growth to 1.1 percent in constant prices as against the 1.3 percent given initially. It reported that the per capita gross domestic product was 15,751 euros in purchasing power parity, which put it at 61 percent of the EU-25 and 63 percent of the EU-27 average. Export and import growth was revised upward from 14.2 percent and 12.0 percent to 15.9 percent and 13.1 percent, respectively. MTI 1 Oct

EU to help Hungary close gap in foreign language knowledge

Hungary, whose citizens are well behind their European Union peers in knowledge of other languages, will probably make good use of the hundreds of millions of euros the European Union will earmark to improve language instruction, European Commissioner for Multilingualism Leonard Orban told MTI in Budapest on Monday (29 September). Citing a recent Eurobarometer survey, the commissioner said that merely a quarter of Hungarians speak even one foreign language. "The European Commission is prepared to help Hungary to provide language training for as many people as possible," he said. MTI 30 Sept

Hungary's largest theatre to rise from the rubble

Hungary's biggest theatre, named after composer Ferenc Erkel (1810-1893), will be pulled down and replaced by a multi-functional building suitable for opera and ballet performances, national daily Népszabadság said on Thursday (25 September). The decision was made by the government on Tuesday (23 September), Minister of Culture István Hiller told the paper. The theatre, which had a capacity of over 2,000 seats and functioned as an integral part of the Hungarian State Opera over the past few decades, will have to be demolished after being declared unsafe. The new cultural complex to be built in its place on Köztársaság Square will accommodate 100 opera and ballet performances annually. During the two-year reconstruction period of the State Opera House, the opera and ballet ensemble will give all performances

there. If all goes according to plan, the new theatre will open in the autumn of 2012. MTI 25 Sept

15 held and released after weekend riots

Police detained 15 people on charges of vandalism after Saturday's (20 September) riot by right-wing groups on Szabadság tér and its environs, while five police officers were injured. Far-right group, the 64 Counties Youth Movement, had earlier staged a demonstration on Heroes' Square, where two staff members of the website Index were attacked and kicked by the blogger Tamás Polgár aka Tomcat and his "team", Népszabadság writes. After the demonstration the 1,000-strong crowd proceeded to Szabadság tér to place shoes, including those of the late Lajos Szögi – who was lynched by Roma residents in Olaszliszka last October – beneath the Soviet war heroes' memorial. Some protesters threw beer bottles and cobble stones at the monument, and police officers fired tear gas and dissolved the crowd. A Molotov cocktail was thrown at one police car, and the demonstrators opened hydrants, as well as overturning several benches and rubbish bins. On Sunday (21 September) proceedings were launched against the 15 people who had been detained and subsequently released. HAC 22 September

Strasbourg court frees '56 police officer

The Strasbourg European Court of Human Rights on Friday (19 September) ruled that retired lieutenant colonel Janós Korbely did not break the law when he shot insurgent Tibor Kaszás during the 1956 Uprising against the

Soviets. In 2001 the Hungarian Supreme Court handed down a five-year prison sentence to Korbely for a crime against humanity. During the Uprising Korbely was commanded to restore law and order by police officers in Tata, after which an exchange of fire with insurgents resulted in three deaths. The Strasbourg Court ruled that the Hungarian state had violated the European Human Rights Convention, according to which no punishment can be meted out if no crime was committed. HAC 22 Sept

Hungarian "pálinka" production stagnates

Production of Hungary's distinctive fruit brandy, or "pálinka", stagnated last year at 1.3m-1.5m litres, or the equivalent of 580,000 litres of pure

alcohol, but output could rise as new distilleries are completed and bigger marketing campaigns cause demand to increase, managing director of the Hungarian Spirits Association Product Council, András Nagy, told MTI on Thursday (25 September).

Some HUF 150m

is expected to be spent on marketing pálinka this year, three times the amount spent last year, Mr Nagy said. Many new distilleries are close to being completed and are likely to reach full capacity next year, he added. In addition to fruit pálinka, pomace brandy with the equivalent of 150,000 litres of pure alcohol is produced in Hungary each year. Hungarians make far more of their own pálinka - the equivalent of about 4m litres of pure alcohol each year - by renting capacity at local distilleries, than that made for commercial sale. MTI 25 Sept

IFA President mourns death of Rudolf Illovszky

Rudolf Illovszky, one of a number of star players to emerge from Hungary during the 20th century, passed away on Tuesday 23 September 2008. Illovszky, who succumbed to pneumonia in his home city of Budapest, was one of the defining figures of

Hungarian football as both a player and a coach. The FIFA President was greatly saddened by the news and paid homage to the emblematic former Vasas SC coach. "He will go down in memory as an accomplished leader in footballing terms and an extraordinary man whose human qualities enabled him to leave his mark on the sport," said Joseph S. Blatter. Illovszky stayed with Vasas SC throughout his playing career, scoring 87 goals in 270 matches on the left wing, winning the Hungarian Cup in 1955 and the Mitropa Cup the following year. He was capped on three occasions before turning to coaching, primarily with Vasas SC and the Hungarian national team, whom he led to a silver medal at the Men's Olympic Football Tournament in 1972 as well as fourth place in the UEFA European Championship the same year. 26 September

Hungarian film wins Grand Prize in Bali festival

Hungarian director Tibor Szemző's "A Guest of Life - Alexander Csoma de Körös" won the Grand Prize of the film festival held on the isle of Bali in Indonesia last week. The film was inspired by the legend of "the most curious Hungarian", traveller and Orientalist Alexander Csoma de Körös (1784-1842), who walked from Europe to India and Tibet in search of the ancestors of Magyars and compiled the first Tibetan-English dictionary. MTI 12 Oct ■

sp@rt

PUSKÁSÉK NYOMÁBAN

Sport correspondent, László Sáfár believes Hungary finally has a team that may eventually be worthy of following in the footsteps of Puskás. The Under 20s (U20) won 2:1 against Italy in a European Championships build-up match on 1 October, sparking the hope that maybe Hungarian soccer is on the verge of a long awaited comeback. In particular all eyes are on the four players based in other European clubs: Krisztián Németh, András Simon and Péter Gulácsi in Liverpool, and Ádám Szalai in Real Madrid. Neither of the two goals in Kecskemét happened to be scored by these players, but as our sports expert points out, Ferenc Puskás's name became intertwined with Real Madrid for good reason... Olympics 2012 here we come!

Talán kevesen tudják, de van, ahol még mindig a magyar labdarúgás viszi a prímet. Rajtunk kívül egyetlen országnak sincs három olimpiai aranyérme ebben a sportágban. És ki tudja, még a negyedik is meglehet – méghozzá nem is olyan sokára. A húsz éves aluli válogatottunk (U20) az október 1-i Olaszország elleni bravúros győzelmével keltette fel az érdeklődést a magyar ember számára.

Egy olimpiai aranyéremnél semmi sem csillog szebben az egész világon egy sportoló számára. Ez a kis ország pedig pontban 160-szor láthatta övét a dobogó legfelső fokán, a himnuszot könnyek és mosoly kíséretében énekelve. Az Aranycsapat – melynek híre szerte a világon óriási – 1952-ben, Helsinkiben

vehette át első fociaranyát. A Puskás fémjelezte csapat ellentmondást nem tűrve söpört végig a világon, hogy aztán 1964-ben (Tokió) Szepesi Gusztávval, majd 1968-ban (Mexikó) Dunai Antal vezérlésével ismét megkoronáztassák. Igaz, azóta a magyar futball nem jeleskedik kiemelkedő eredményekben, de ebben az évben mégiscsak felcsillant a remény. Az U19-es labdarúgó-válogatottunk bronzérmét szerzett a nyári csehországi Európa-bajnokságon, legyőzve a dicsőséges Portugáliát és Spanyolországot, és ezzel kvalifikálta magát a következő évi világbajnokságra is. És ahogy a fiatalok nőnek, úgy nő a rangsorolás is, hiszen ők lettek mostanra az U20-as válogatott. Ez pedig azért fontos számunkra, mert a 2012-es londoni olimpiára ez a korosztály küzdhet a részvételért, ehhez „csupán” be kell kerülniük a következő Európa-bajnokság legjobb négy helyezettje közé. Ez pedig egyáltalán nem lehetetlen – hiszen legutóbb harmadikok lettek, és csupa tehetséges játékosunk van, akik jeles klubok utánpótlás csapataiban játszanak, így Németh Krisztián és Simon András (csatárok, FC Liverpool), Szalai Ádám (csatár, Real Madrid), Gulácsi Péter (kapus, Liverpool), hogy csak a leghíresebb klubokból szemezgessünk.

Olaszország legyőzésével kezdtük a felkészülést, a 2-1-es végeredmény (Simon Attila (MTK) lőtte az elsőt a 26. percben, Koman pedig 11-esből talált be a második félidőben) biztató jel a további sikerekre vonatkozólag, főleg, hogy az olaszoké a világ egyik legjobb csapata ebben a korosztályban is. És hogyan szeretnénk, hogy történjen végre valami. Hogy kijöjünk a nagy gödörből, mert már több évtizede nem képviseltettük magunkat nagy világeseményen. Ez a fiatal csapat bármire képes lehet. A lehetőségeik megvannak, profi külföldi szakemberektől tanulhatják meg a labdarúgást, mint ahogy annak idején Puskás Ferenc is a Honvéd után a Real Madridban folytatta pályafutását, mint tudjuk, nem eredménytelenül (klubmérlege: 372 mérkőzés, 324 gól (a tróféákról nem is beszélve...) – a válogatottbeli pedig még a híres brazil Peléénél is jobb: (84/85).

Az U20-as válogatottban van minden bizodalmunk. Drukkoljunk nekik, hogy nőjenek fel a feladathoz, tanuljanak meg győzni, és eredjenek az Aranycsapat nyomába. Milyen jól is mutatna az a statisztika! „Olimpiai aranyérmek, labdarúgás: Magyarország 4, Argentína 2, Brazília 0...” Reméljük, 2012-ben a fiatalok tovább öregbítk labdarúgásunk hírnevét.

Sáfár László ■

Jó vicc...!

A csatár sorozatban hagyja ki a jobbnál jobb helyzeteket. Amikor már huszadszor lő az üres kapu fölé két lépésről, szomorúan fordul a játéktársához:

- Úgy látszik, ma nincs szerencsém!
- Dehogy nincs, ez a mi kapunk!

Kovács kérdi a haverját:

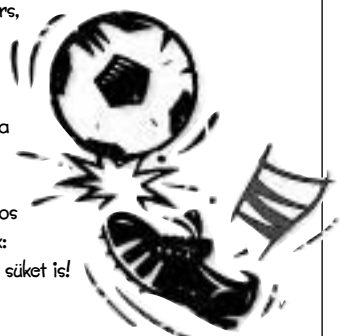
- Figyelj, te miért sántítasz?
- Semmiség, egy szimpla focibaleset!
- Nem is tudtam, hogy szoktál focizni.
- Nem is. Csak tegnap kikaptam a válogatott, és mérgebem belerúgtam a tévébe.

A bíró lefúj egy vitatható szabálytalanságot, mire az egyik játékos dühösen odakiált:

- Bíró sporttárs, maga vak?
- Mit mondott? -
- kérdez vissza a bíró mérge-
- sen.

Erre a játékos elszörnyülködik:

- Jézusom, ez süket is!

KLÁRA DU TOIT

let's cook hungarian

The highlight of my week is when I receive the Nők Lapja. It's full of informative articles and mouth-watering Hungarian recipes - know one the men like it too the dish I'm recommending here appears complicated, but it's not. It looks attractive and appetising. It is vegetarian, but you can add frankfurters, roast chicken breast or smoked ham to the mixture if you choose. We find it very tasty served with a green salad.

VEGETABLE-RICE TORTE [RIZSES ZÖLDSÉGTORTA]—FROM MARI LAJOS (serves 4)

½ lemon (cleaned)	200g long grain rice
salt, pepper	1 medium onion
2 cloves garlic (crushed)	250g button mushrooms
1 red capsicum	1 yellow capsicum
1 heaped tsp margarine	2+2 tbsp olive oil
½ tsp dried herbs to taste	1-2 pinches chilli powder
4 eggs	15 ml milk
10 ml cream	parsley

1. Peel 2-3 fingers of rind thinly from washed lemon. Bring 60ml water to the boil, add 1 tsp salt, the lemon rind and the rice, partially cover with lid, simmer for 10 minutes stirring occasionally. Remove from heat, place lid on tight and rest for a further 15 minutes without lifting the pot lid.

2. Peel onions and garlic, finely chop onions. Clean mushrooms and slice not too thinly. Wash and clean capsicums, cut into pieces similar sized to mushroom slices. Grease 26-28cm quiche dish with margarine. Pre-heat oven to 200°C.

3. Heat 2 tbsp oil in a frying pan and sauté onions and crushed garlic. Add mushrooms and salt, pepper, chilli and herb seasonings, stir and fry over high heat for 2 minutes. Add capsicums and stirring constantly cook for a further 4-5 minutes.

4. Place cooked rice into a bowl, sprinkle with 2 tbsp oil and the strained juice of the lemon. Add sautéed vegetables and toss using two forks, then transfer mixture into greased quiche dish.

5. Lightly mix eggs, milk, cream, salt and pepper to taste with a beater, then pour mixture over the rice-vegetable mix. Bake in the middle of the oven for 25-30 minutes, then rest for a further 15 minutes. Sprinkle with finely chopped parsley before serving.

Hint:

Add 100g grated cheese to the egg mixture for a bit of variety.

JÓ ÉTVÁGYAT! ■

CONTENTS

Választhatunk — Szentirmay Klára	3, 9	Élő hagyományok: Finom porcelánok - Szegedy Krisztina	22
It's Up to Us — Klara Szentirmay	3, 9	Living Traditions: Fine Magyar Porcelain — Krisztina Szegedy	23
Történelem tanárok kollektív fejejtése	4-5	Szellemi értékeink: Batsányi János	24-25
Mikor és hogyan juthat nyugvópontra...	5-7	Halottak napjára — Bertók László	25
Budapest, 1956-2006 — Patrice de Beer	8-9	Hungarian Poets: János Batsányi	26
Mátyás király, 2. rész	10-12	Remember - Dr Endre Maurer	27
Matthias Corvinus, part 2	12-13	Barangoló: Közép Dunántúl	28, 30
Song on the Death of King Matthias	13	Wanderlust: Central Transdanubia	29, 31
Emlékdal Mátyás király halálára	13	Gyöngyös Imre Shakespeareje (71. szonett)	31
Famous Hungarians: Arthur Koestler - Paul Hellyer	14-15	News about Hungarians in New Zealand	32-33
The Koestler Awards	15	Letter to Editor — Tony Hooper	33
Watchful — John Lawrence	15	Gyöngyös Imre — Magyar Parkunkban	33
Levél Magyarországról — Szabó Sándor	16-17	Recent News from Hungary (compiled by P. Hellyer)	34-35
Ha e szót hallom - Heinrich Heine	17	Sport — László Sáfár	36
Október 23. — Szabó László Dezső	17	Let's Cook Hungarian — Klára Du Toit	37
Emberek & történetek: Gyöngyös Imre és Gémes Anikó	18-20	EuroFest 2009	37
You Promised Me — Albert Wass	20	Contents	38
Konzuli közlemények - Consular News	21	Value of the Forint	38
		Hungarian Communities in New Zealand	38
		Impresszum	38

VALUE OF THE FORINT

RATES AS AT 10 OCTOBER 2008
BASE CURRENCY IS HUF.

Currency Unit	HUF/Unit
EUR Euro	259.40
USD United States Dollar	194.76
GBP United Kingdom Pound	329.51
CAD Canada Dollar	162.48
AUD Australia Dollar	123.85
NZD New Zealand Dollar	115.69
CZK Czech Republic Koruny	10.43
HUF Hungary Forint	1.00
PLN Poland Zlotych	72.40
ROL Romania New Lei	69.49
RUR Russia Ruble	7.44

KÖVETKEZŐ SZÁM:

A Magyar Szó 2008/2009-es előfizetési évének második, vagyis a 2008. decemberi számhoz beküldendő anyagot kérjük **2008. november 15-i** határidővel a szerkesztőhöz eljuttatni.

Bár gépelt, vagy kézírással készült anyagot is szívesen látunk, sok munkamegtakarítást jelent, ha a küldött anyag számítógépen készült, és emailen, vagy lemezen (diszken) küldik el.

Email: magyarszo@hungarianconsulate.co.nz; postacím: PO Box 29-039, Wellington 6443.

NEXT ISSUE:

The deadline for the second issue of the 2008/2009 subscription year, the December 2008 issue is **15 November 2008**. Where possible please send contributions in computer-readable format (i.e. email or disc). Email: magyarszo@hungarianconsulate.co.nz; postal address: PO Box 29-039, Wellington 6443.

HUNGARIAN COMMUNITIES IN NEW ZEALAND**AUCKLAND HUNGARIAN CLUB**

President: Robert Wiener
PO Box 109-138, Newmarket Auckland
Tel: +64 9 449-1760
Email: robertw@cantab.net

HUNGARIAN SOCIETY OF WELLINGTON

President: Éva Bródy-Popp
1 Raroa Rd, Kelburn Wellington
Tel: +64 4 475-7775
Fax: +64 4 475-5555
Email: ivanbrody@gmail.com

HUNGARIAN CLUB, CHRISTCHURCH

President: István Tóth
11 Hardy Street, New Brighton Christchurch
Tel: +64 3 355-7448
Fax: +64 3 355-7458
Email: toth2@xtra.co.nz

HUNGARIAN COMMUNITY IN DUNEDIN

Coordinator: András Pálmay
79 Oakwood Ave Dunedin
Tel: +64 3 453-6046
Email: palmay@xtra.co.nz

Founder (Alapító): Paul Szentirmay

Publisher/Chief Editor (Kiadó/főszerkesztő): Klára Szentirmay

Editor/Design (Szerkesztő/tervező): Tünde Máté

Communications to: PO Box 29-039, Wellington, New Zealand 6443 tel: 64-4-973-7507 fax: 64-4-973-7509

Email: magyarszo@hungarianconsulate.co.nz

website/honlap: www.hungarianconsulate.co.nz

© Magyar Szó 1991-2008

all rights reserved/minden jog fenntarva

ISSN 1171-8978

The aim of the Magyar Szó is to serve the interest of Hungarians living in New Zealand by publicising matters of interest and importance to them, and by documenting the life of the Hungarian community in New Zealand. The first issue was published as a circular for the Hungarian Community in Wellington.

Since September 1991 (issue no. 6) the Magyar Szó has nationwide coverage and is sent only to subscribers.

Opinions expressed in this bulletin do not necessarily reflect those of the Magyar Szó, its editors or the Hungarian Consulate-General.

The bulletin is published every third month, commencing in September. The subscription charge (within New Zealand) for twelve months is \$35.00, students and beneficiaries, \$30.00; NZ\$40 to Australia, NZ\$45.00 to other places, and is payable to "Magyar Szó" or by direct debit to Magyar Szó, Bank of New Zealand (BNZ), 020585 0082725 01.

ÉVA BORKA

Éva was born in Santiago, Chile, of Hungarian parents. When she was a child her family immigrated to New Zealand and later became NZ citizens. Although mainly self taught as an artist Éva received tuition in earlier years from her grandmother, a trained and highly gifted artist and craftsperson in her own right. From this influence come her vibrant use of colour and diversity of themes that range from those inspired by Hungarian folk art to those that explore "life's journey" in all its physical and spiritual aspects.

Éva studied for a Bachelor of Arts Degree at Victoria University of Wellington. On completion of her studies, realising how difficult it would be to earn a living from art alone, she decided on a business career. Over the years this career branched into the area of Human Resources and she eventually became Human Resources Manager for a major New Zealand Corporate.

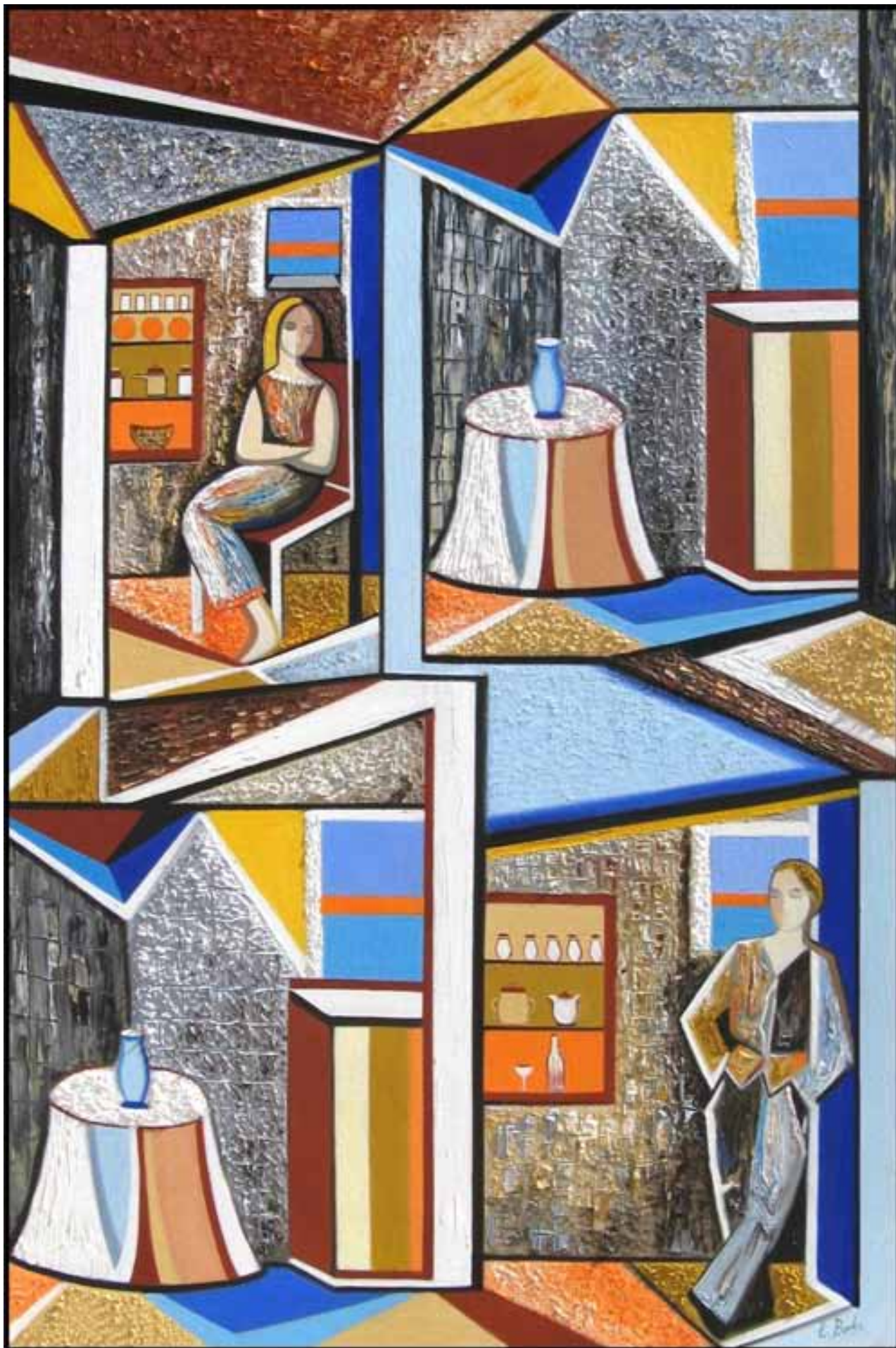
Today, Éva's main focus is on art. As an established Wellington based artist, she exhibits regularly, undertakes commissions and sells paintings to corporate and private collectors in New Zealand and Europe. Her paintings have also featured in a number of local and international publications.

Further information and artwork may be found on
www.evaborka.co.nz

4.	1. Relationship (series)
1.	2. Towards the Light (1)
3.	3. Celebration (2)
2.	4. Harmony (4)

EVA BORKA
"THE LIVES OF OTHERS"